

ΕΚΔΡΟΜΗ ΕΙΣ ΠΟΡΟΝ.

ΤΗ ΚΥΡΙΑ Τ.

Εἶχον τὴν εὐτυχίαν, Κυρία μου, νὰ σᾶς συνοδεύσω εἰς Πόρον, ὅστις εἶναι τόσον ὠραῖος, ὥστε καὶ χωρὶς τούτου ἐδύνατο νὰ κινήσῃ τὸν ἐνθουσιασμόν μου. Βλέπουσα, καὶ, ὡς ὑποπτεύω, συμμεριζομένη αὐτὸν εἴχετε τὴν ἐπιείκειαν νὰ ζητήσετε παρ' ἐμοῦ σύντομον περιγραφὴν τῆς ὁδοιπορίας μας, καὶ εἶχον τὴν ἀπερισκεψίαν νὰ τὴν ὑποσχεθῶ. Ἀλλὰ παρετήρησα ὅτι ὁσάκις ἐλάμβανον τὸν κάλαμον νὰ περιγράψω τὸν Πόρον, πᾶν ἄλλο περιέγραφον ἢ αὐτόν. Τότε, ἐν τῷ φόβῳ μου μὴ φανῶ παραβάτης τοῦ λόγου μου, καὶ ἐν τῷ ἔτι μείζονι μὴ σᾶς παροργίσω, ἠνέωξα τὰς παλαιὰς σημειώσεις μου, καὶ ἐν αὐταῖς εὔρον σελίδας τινὰς ἀναφερομένας εἰς ἀρχαιοτέραν μου ἐκεῖ ἐκδρομὴν, καὶ προσδιωρισμένας εἰς πρόχειρον μὲν ἐφόδιον τοῖς μέλλουσιν ἴσως ν' ἀκολουθήσωσι τὰ ἴχνη μου, εἰς μικράν δὲ, — μικροτάτην τῷ ὄντι, — ἀποζημίωσιν τοῖς προτιμῶσι νὰ ὁδοιπορῶσι χωρὶς νὰ μετακινῶνται ἐκ τῆς γωνίας των.

Ταύτας εὐαρεστήθητε νὰ δεχθῆτε εἰς λύσιν τῆς ὑποσχέσεως. Ὁ Πόρος ἦτον καὶ τότε τοιοῦτος οἷον τὸν εἶδατε, ἂν ὅχι καὶ οἷον τὸν εἶδα, ὅταν τὸν ἑόλεπον συνοδεύων σας.

Α. Ρ.

Ἡ Ἑλληνικὴ ἀτμοπλοικὴ ἐταιρία δὲν ὑφίστατο τότε εἰσέτι ἑκτακτον δ' ἀτμοκίνητον, δι' οἷον δῆποτε λόγον ὑπηρεσίας εἰς Πόρον σταλὲν, ἐπέτρεψε καὶ εἰς ἄλλους τινὰς, καὶ εἰς ἐμέ, νὰ ἐπιβιθασθῶμεν. Ὁ ἥλιος ἀνέτελλε μόλις, ὅταν ἀνεσπῶμεν τὴν ἄγκυραν, καὶ εἶχέ τι μαγικῆς ὀπτασίας ἡ λευκὴ πόλις ὡς ἀναδυομένη ἐκ τῶν ὑδάτων, καὶ ἡ στιλπνὴ ἐπιφάνεια τῆς θαλάσσης, ἐφ' ἧς τὰ πλοῖα κατωπτρίζοντο, καὶ ἐφαίνοντο μαγικῶς ὀλισθαίνοντα, καθ' ὅσον βραδέως ἡμεῖς χωροῦντες τὰ παρηλάττομεν.

Καὶ ἐγὼ καὶ οἱ λοιποὶ ἐπιβάται ἐπὶ τοῦ καταστρώματος ἱστάμενοι, ἐβόσκομεν τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὸ ὠραῖον τοῦτο θέαμα, καὶ διεκοινοῦμεν πρὸς ἀλλήλους τὰς παρατηρήσεις ἡμῶν.

— Καὶ ὅμως, εἶπον ἐγὼ, ὅταν πρὸ τριάκοντα ἐτῶν εἶδα κατὰ πρῶτον τὸν Πειραιᾶ, ἐν μόνον ἀλιευτικὸν πλοιάριον ἦτον ἡγκυροβολημένον ἐντὸς τοῦ λιμένος, καὶ δύο ἐρείπια καλυβῶν ἴσταντο εἰς τὴν ἔρημον παραλίαν.

— Ὅπου, ἀπήντησεν ἄλλος, ὃν ὀλίγον ἐγνώριζον, πρὸ δισχιλίων ἐτῶν ἦτον πόλις πολὺ τῆς παρούσης ἐπισημοτέρα, πλήρης ζωῆς καὶ κινήσεως, πλήρης ναῶν καὶ μεγαλοπρεπῶν οἰκοδομημάτων.

— Καὶ τῆς πόλεως ἐκείνης ἰδοὺ ἴσως τί μόνον μένει, εἶπε τὰ ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ἀκατοικήτου πλευρᾶς τοῦ λιμένος σωζόμενα ἐρείπια εἰς ἐμὲ δεικνύουσα ἢ σύζυγος τοῦ προλαλήσαντος, ἣν θέλω ἀρκεσθῇ ὀνομάζων διὰ μόνου τοῦ κυρίου αὐτῆς ὀνόματος, Κυρίαν Ἀγγελικὴν. Τὴν κυρίαν ταύτην ἐγνώριζον ἔτι ὀλιγώτερον τοῦ ἀνδρός της. Ἦτον δὲ νέα, πρὸ δύο, νομίζω, ἐτῶν νυμφευθεῖσα, καὶ ἡ ὠραιότης τῶν συνοδοιπόρων ἡμῶν. Ἰσως τοῦτο δικαιολογεῖ τὴν σπουδὴν μεθ' ἧς τῇ ἀπήντησα, ὅτι τὰ τεῖχη ἐκεῖνα δὲν ἀπετέλουν μέρος τῆς πόλεως, ἀλλ' ὅτι οἱ Τριάκοντα τύραννοι ὠχύρωσαν δι' αὐτῶν τὴν Ἡετιωνεῖαν λεγομένην ἄκραν, ὅπως, καταπροδίδοντες τὴν πατρίδα των, παραδώσωσι τὸ φρούριον εἰς τοὺς φίλους των καὶ ἐχθροὺς αὐτῆς, τοὺς Λακεδαιμονίους. Ἀλλὰ μεταξὺ λέγων, μετεμελήθην ὅτι, ὅπως παρατείνω τὴν εὐχαρίστησιν τῆς μετ' αὐτῆς συνδιαλέξεως, ἐφωρῶμην σχολαστικῶς εἰς αὐτὴν ἱστορικὰς γνώσεις ἐπιδεικνύων, εἰς ἃς βεβαίως ὀλίγον ἐνδιεφέρετο.

Πόσον ἤμην ἡπατημένος! Μόλις εἶδεν ὅτι ἐγνώριζόν τινα περὶ τούτων, καὶ ὅτι δὲν ἐβαρυνόμην νὰ τὰ λέγω, τοῦλάχιστον εἰς αὐτὴν, καὶ δὲν ἔπαυεν ἐρωτῶσα, ὡς ὁμολογῶ, ὅτι οὐδ' ἐγὼ ἔπαυον ἀπαντῶν, εἰ καὶ λίαν ἀμφίβολον, ἂν ἀπὸ πάντων πάντοτε ἀκριβῶς πρὸς τὰς ἐρωτήσεις. Οὕτως ἀνακρινόμενος, τῇ εἶπον ἀλληλοδιαδόχως, ὅτι ἡ πόλις ἐξετείνετο κατὰ τὸ βάθος καὶ ἐπὶ τοῦ ἀνατολικοῦ ἀκρωτηρίου τοῦ λιμένος, ὅτι τὸ ἀκρωτήριον τοῦτο ἐκαλεῖτο Ἀλκιμος, ὅτι ὠχυρώθη ὑπὸ τοῦ Θεμιστοκλέους, καὶ ὅτι διетήρει πολλὰ ἔτι καὶ ἐπίσημα λείψανα τοῦ ἀρχαίου τεύχους.

— Ἡ δὲ καλὴ Τερψιθέα δὲν μοὶ λέγετε, εἶπεν ἡ Ἀγγελικὴ, τί ἦτον τὸ πάλαι! Εἶχον εἰς αὐτὴν οἱ ἀρχαῖοι παγωτὰ καὶ μουσικὴν, ὡς εἶχομεν χθὲς τὸ ἐσπέρας; Συνέρρρεν εἰς αὐτὴν πλῆθος ὠραίων κυριῶν;

— Παγωτὰ, ἀπεκρίθην, ὅχι· μουσικὴν ἴσως εἶχον· πλῆθος δὲ ὠραίων κυριῶν συνέρρρεε πιθανώτατα. Ἐκεῖ, ἢ ἐκεῖ πλησίον, ἴστατο περίφημος ναὸς τῆς Ἀφροδίτης, ἐπικληθείσης Εὐπλοίας, ἀνεγερθεὶς ὑπὸ Κόνωνος μετὰ τὴν ναυμαχίαν τῆς Κνίδου, ἢ ὑπὸ Θεμιστοκλέους, μετὰ τὴν ναυμαχίαν τῆς Σαλαμῖνος.

— Ἀλλὰ δὲν μοὶ φαίνεται, παρετήρησεν ἡ Ἀγγελικὴ, ὅτι ἡ Ἀφροδίτη καταπατεῖ ὀλίγον ξένα δικαιώματα; Πόθεν αὐτὴ Εὐπλοία; Τί ἐπεμβαίνει εἰς τὴν θάλασσαν καὶ εἰς τὰς ναυμαχίας;

— Πρῶτον, εἶπα, θάλασσα ἢ ξηρὰ, τὰ πάντα ὑπόκεινται εἰς αὐτὴν ἢ εἰς τὸν υἱόν της· δεύτερον ἐξεύρετε ὅτι ἡ Ἀφροδίτη ἐγεννήθη ἐκ τοῦ θαλασσίου ἀφροῦ· καὶ τρίτον ἡ Κνίδας, ὅπου ὁ Κόνων κατεναυμάχησε τοὺς Λακεδαιμονίους, ἦτον πόλις εἰς τὴν Ἀφροδίτην ἀφιερωμένη.

— Καὶ τέταρτον, προσέθηκεν εἰς κομφευόμενος νεανίας πλησίον μου, ὅταν ἡ Ἀφροδίτη ὁδοιπορῇ δι' ἀτμοπλοίου, ἀπὸ θεᾶς τῶν οὐρανῶν μεταβάλλεται εἰς θεὰν τῆς θαλάσσης.

Ὁ ἀνούσιος οὗτος χαριεντισμὸς ὥς νὰ μὴ δυσηρέστησεν, ὅσον περιέμενον τὴν Ἀγγελικὴν, καὶ τὸ βλέμμα δι' οὗ ἀπήντησεν εἰς αὐτὸν δὲν μοὶ ἐφάνη φιλαρέσκου τινὸς ἐκφράσεως ἀπηλλαγμένον. Ἐκ τούτου ἐνθαρρυνθεὶς ὁ νέος ἐρμηνευτῆς, ὅταν διηρχόμεθα τὸ στόμιον τοῦ λιμένος, ἔλεγε πρὸς τὴν Ἀγγελικὴν.

— Φαντασθῆτε, Κυρία, ὅτι εἰς τοὺς τεχνητοὺς τούτους σκοπέλους, ὅπου σήμερον ἔχομεν δύο φανούς διὰ νὰ ὁδηγῶσι τὰ πλοῖα διὰ νυκτός, οἱ ἀρχαῖοι εἶχον στήσει δύο φοβεροὺς λέοντας, ὥς ἂν ἤθελον νὰ φάγωσιν ἢ νὰ διώξωσι τοὺς εἰσπλέοντας. Δὲν ἦσαν σοφοὶ ἄνθρωποι οἱ ἀρχαῖοι;

— Παράδοξος ἡ ἰδέα των! εἶπεν ἡ Ἀγγελικὴ, ἀπευθυνομένη πρὸς ἐμέ, ὥς ἂν μ' ἐθεώρει ὑπεύθυνον ὅλων τῶν ἀτοπιῶν τῶν ἀρχαίων.

— Παράδοξος ἴσως, ὅχι ὁμῶς καὶ ἀληθής, ἀπεκρίθην ἐγὼ, φιλεκδίκως πῶς διακείμενος πρὸς τὸν ψυχρολόγον ἐκεῖνον νεανίαν, καὶ πρὸς τὴν εὐμενῶς δεχομένην τὰς ψυχρολογίας του.

— Πῶς ὅχι ἀληθής; ἀνέκραξεν οὗτος. Οἱ δύο λέοντες, Κύριέ μου, εἶναι σήμερον εἰς τὸν ναύσταθμον τῆς Βενετίας, ὅπου τοὺς ἔφερον οἱ Βενετοὶ ὅταν κατέκτησαν τὰς Ἀθήνας. Καὶ δὲν ἤξεύρετε, ὅτι ἀπ' αὐτῶν ὁ Πειραιεὺς ὡς πρὸ ὀλίγου ἀκόμη ὠνομάζετο Δράκος;

— Τὸ ἤξεύρω, ἀπεκρίθην ἐγὼ ὀλίγον ξηρῶς· ἀλλ' οἱ λέοντες εἰς τὸν ναύσταθμον τῆς Βενετίας εἶναι τρεῖς καὶ ὄχι δύο· καὶ ἐξ αὐτῶν ἓνα μόνον ἔλαβεν ὁ Μοροζίνης ἐκ Πειραιῶς, τοὺς δ' ἄλλους δύο ἀλλαχόθεν τῆς Ἀττικῆς· καὶ ὁ ἐν Πειραιεὶ δὲν ἴστατο ἐφ' ἐνὸς τῶν σκοπέλων τούτων, ἀλλὰ κατὰ τὸν μυχὸν τοῦ λιμένος, περὶ τὴν ἀποβάθραν ἐκεῖ πρὸ τῆς πλατείας τοῦ Ὁθωνος.

— Ἔστω ὅπως θέλετε, εἶπεν ὁ νεανίας, ὥς ὀλίγον δυσαρεστηθεὶς ἐκ τῆς ἀντιρρήσεως. Δὲν ἐπαγγέλλομαι τὸν ἀρχαιολόγον. Χάρισμά σας ἡ ἀρχαιότης, ὅταν ἔχω ἐνώπιόν μου τὰ θέλγητρα τῆς νεότητος.

Καὶ τὰς ὁπωσοῦν προπετεῖς ταύτας λέξεις ἀπήλυθε δι' ἐνὸς κατακτητικοῦ βλέμματος πρὸς τὴν Ἀγγελικὴν, ἥτις ὁμῶς τὴν φορὰν ταύτην ἐμεινε σοβαρὰ, καὶ ἐκ τούτου ἠθέλησα νὰ συμπεράνω ὅτι δὲν ἦτον ἐντελῶς ἐστερημένη τῆς λεπτότητος τοῦ αἰσθήματος, ἣν δίδωσιν ἡ εὐγένεια τῆς φύσεως καὶ τῆς ἀγωγῆς. Νομίζω μάλιστα ὅτι ἐπίτηδες ἀμέσως μετὰ ταῦτα ἀπετάθη εἰς ἐμέ καὶ οὐχὶ εἰς ἐκεῖνον, καὶ μὲ ἠρώτησε ποῦ εἶναι ὁ τάφος τοῦ Ἀνδρέου Μιαούλη, καὶ ποῦ ὁ τοῦ Θεμιστοκλέους.

Κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν της τῇ ἐδείξα αὐτοὺς, τὸν μὲν ἀφανῆ ἐπὶ τῆς ἐρήμου ἀκτῆς, τὸν δὲ τῆς μεγαλοπρεπείας αὐτοῦ λείψανα σώζοντα ἐπὶ τῆς ἐσχάτης τοῦ Ἀλκίμου ἄκρας, κατέναντι τοῦ ὑγροῦ σταδίου τῆς

ἐνδόξου του ναυμαχίας · καὶ τῇ παρετήρησα πόσον λαμπρῶς ἤξευρον οἱ ἀρχαῖοι νὰ ἐκλέξωσι τὸν τάφον τοῦ ἥρωος τῶν θαλασσῶν.

— Ἐκεῖ, τῇ εἶπον, εἰσπνέων δι' αἰώνων δροσερὰν τοῦ πελάγους τὴν αὔραν, ἀκούει τ' ὄνομά του ἀντηχοῦν εἰς πᾶν θραυόμενον κύμα. Ἐκεῖ βεβαίως ὀρθία καὶ μεγάλη σκιά του τὴν νύκτα ἐπισκοπεῖ τὴν θάλασσαν χρυσῇν ὑπὸ τῆς σελήνης, καὶ βλέπει ἐν αὐτῇ φερόμενα τὰ ναυάγια τῶν Περσῶν, καὶ δαφνοστεφεῖς τὰς Ἑλληνικὰς τριήρεις καταπλεύουσας εἰς Πειραιᾶ.

Τὸν ὁπωσοῦν πεφυστημένον τοῦτον διθύραμβον ἔλεγον ὁμῶς παίζων μᾶλλον ἢ σπουδάζων, καὶ ἤμην ἑτοιμος νὰ δεχθῶ στωϊκῶς τοὺς δικαίους χλευασμοὺς τῆς Ἀγγελικῆς, ὅταν μετ' ἐκπλήξεως τὴν ἤκουσα ἀπαντῶσαν·

— Ἄν' οἱ ξένοι θέλουν νὰ ἐννοήσουν τίς ἡ διαφορὰ μεταξὺ ἡμῶν καὶ μεταξὺ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, ἀρκεῖ νὰ ρίψουν ἐν βλέμμα ἐδῶ, εἰς τοὺς δύο τούτους τάφους τοῦ Θεμιστοκλέους καὶ τοῦ Μιαούλη. Τὸ μεγαλεῖον τῶν ἔθνῶν νομίζω ὅτι δύναται νὰ μετρηθῇ πρὸς τὴν τιμὴν, ἣν ἀποδίδουσιν εἰς τοὺς μεγάλους των ἄνδρας.

Καὶ ἐν ᾧ ἔλεγεν, ἐρύθημα ἀνέβη ζωηρότερον εἰς τὰς παρειάς της, αὐξήσαν τὴν ἀνθοῦσάν της καλλονὴν, καὶ φανέν μοι ὡς οἶωνός ὅτι ἐνυπῆρχεν εἰς τὸν χαρακτῆρά της καὶ τι ἐνθουσιῶδες, ἐξαγοράζον κατὰ τι τὰ σπέρματα τῆς φιλαρεσκείας, ἃ εἶχον νομίσαι ὅτι παρετήρησα εἰς αὐτόν.

Ἐν τούτοις δὲ προὔχῳρι τὸ ἀτμοκίνητον, καὶ παρεπλεύσαμεν πρῶτον τὴν ξηρόνησον Λειψοκουτάλαν, τὴν ἀρχαίαν Ψυττάλειαν, ἐφ' ἧς κατὰ τὴν μεγάλην ναυμαχίαν ἦν τεταγμένος ὁ Ἀριστείδης· μετ' αὐτὴν διήλθομεν ἐμπρὸς τῆς ἐπὶ πλεῖστον τραχείας ἀνατολικῆς πλευρᾶς τῆς Σαλαμίνος· ἔπειτα δὲ προσεπελάσαμεν εἰς τοὺς κυματοῦντας κρημνοὺς καὶ χλοεροὺς λόφους τῆς Αἰγίνης, καὶ ἐφ' ἑνὸς αὐτῶν εἶδαμεν γραφικῶς ἱστάμενον τὸ ὠραῖον ἐρείπιον τοῦ ναοῦ.

— Ὡς βλέπομεν τώρα ἐντεῦθεν τὴν Αἶγιναν, εἶπεν ἡ Ἀγγελικὴ τοὺς ποικίλους αὐτοὺς λόφους, καὶ τοὺς διεσπαρμένους λευκοὺς οἰκίσκους μεταξὺ τῶν δασῶν, καὶ τὸν στέφοντα αὐτοὺς μετὰ τοσοῦτου μεγαλείου ἐκεῖνον ναόν, χωρὶς, ἐκ τῆς ἀποστάσεως, οὐδὲν ἶχνος νὰ φαίνεται τῆς νέας ζωῆς, δὲν ἠμποροῦμεν νὰ φαντασθῶμεν, ὅτι μετέβημεν αἴφνης εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα, καὶ ἔχομεν πρὸ ὀφθαλμῶν μίαν τῶν ὠραιότερων αὐτῆς σκηνογραφιῶν;

Ἡ Ἀγγελικὴ εἶχε δίκαιον. Αὐτὸ τοῦτο ἡσθανόμην καὶ ἐγὼ χωρὶς νὰ ἡξεύρω νὰ τὸ ἐκφράσω. Ὅλοι δὲ οἱ συνοδοιπόροι συνελθόντες, παρετηροῦμεν τὸν ναόν εἴτε διὰ τῶν ὀφθαλμῶν, εἴτε διὰ τοῦ τηλεσκοπίου, καὶ ἐδιδάσκομεν ἀλλήλους, ὅτι ἦν αὐτὸς ἀφιερωμένος τῇ Ἀθηνᾷ, καὶ οὐχί, ὥς τινες τὸν νομίζουσι, τῷ Πανελληνίῳ Διῖ, ὅτι ὠκοδομήθη ἢ ἀνωκοδομήθη

ἀμέσως μετὰ τὰ μηδικά, ὅτι πολλὰ αὐτοῦ ἀγάλματα, περιεργότατα διὰ τὴν ἀρχαϊκὴν των γλυφίδα, ἀνεσκάφησαν περὶ αὐτὸν δέκα ἔτη πρὸ τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, καὶ ὅτι ἀγορασθέντα ὑπὸ τοῦ φίλου καὶ θαυμαστοῦ τῆς Ἑλληνικῆς τέχνης, τοῦ βασιλέως τῆς Βαυαρίας, κοσμοῦσι σήμερον τὸ μεγαλοπρεπὲς τοῦ Μονάχου μουσεῖον.

Ἀλλὰ περὶ μόνον ἀρχαιολογικὰ ἀντικείμενα δὲν περιστρέφοντο πᾶσαι ἡμῶν αἱ συνδιαλέξεις. Ἡ συναναστροφή, ἐξ ἀτόμων πάσης ἡλικίας, πάσης διαθέσεως καὶ παντὸς γένους ποικίλη, ἦτον φαιδρὰ καὶ εὐάρεστος, καὶ ἡ ζωηρότης τῶν διαλόγων ἐβράχυνεν ἔτι μᾶλλον τὸν βραχὺν διάπλουν. Μεταξὺ δὲ τῶν κυριῶν ἦσαν τινες καὶ νεότητος καὶ κάλλους καὶ εὐφυίας οὐχὶ ἀδικαιολόγητον ἀξίωσιν ἔχουσιν. Τὸ κατ' ἐμὲ ὅμως, ὑπὲρ πάσας ἐσυμβιβασζομένη μετὰ τῆς Κας Ἀγγελικῆς. Αὐτῆς ἡ καλλονὴ ἦτον ἔξοχος, καὶ ὅταν ἔβλεπον τὴν νεκρὰν, καὶ οὕτως εἰπεῖν αἰθερίαν ἐκείνην μορφὴν διαγραφομένην ἐπὶ τῆς κυανῆς θαλάσσης, μοὶ ἐπήρχετο ὅτι δὲν εἶπε τόσον κοινὸν λόγον ὁ νεανίας ἐκεῖνος, ὅσον κατ' ἀρχὰς μοὶ ἐφάνη, ὅταν ὁμίλησε περὶ τῆς Ἀφροδίτης ὁδοιπορούσης διὰ τοῦ ἀτμοκινήτου. Ἡ φαιδρότης τοῦ χαρακτῆρός της ἦν ἀνεξάντλητος, καὶ σπανιώτατα συνεσχίαζεν αὐτὴν λεπτότατον νέφος, σκιά ἀδιοράτου εὐαισθησίας, φωλευούσης εἰς τὰ ἐνδότεα τῆς καρδίας της βάθη. Τὸ δὲ πνεῦμά της, κεκοσμημένον δι' ἀναγνώσεων, εἶχε καὶ τινὰ πρωτοτυπίαν, ἣτις ἐνίοτε ἐξέπληττε καὶ πάντοτε ἤρεσκε.

Καὶ ὅλα μὲν ταῦτα καλὰ, καὶ μὲ εἴλκυον, ὥς εἶπον, πρὸς αὐτὴν μᾶλλον ἢ πρὸς τὰς ἄλλας συνοδοιπόρους· ἀλλὰ δὲν ἤξεύρω τί προῖδὸν τὴν ἐκάκιζον ὀλίγον, δι' ὃ ὑπώπτευσά μιν μικρὸν σύμπτωμα φιλαρεσκείας εἰς τὸν χαρακτῆρά της.

— ὦ! δὲν βλέπετε, μοὶ εἶπεν, ὅταν ἡμεθα ποτὲ μόνοι, δὲν θαυμάζετε ἀρκούντως τὴν λαμπρὰν αὐτὴν ἑκτασιν τῆς θαλάσσης! (Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἔβλεπον τότε τοὺς ὀφθαλμούς της.) Ἰδέτε! Δὲν σᾶς φαίνεται ῥευστός σάπφειρος; Δὲν εἶναι ὥς ἂν ἐξετείνετο ὁ γλαυκὸς οὐρανὸς καὶ ὑπὸ τοὺς πόδας μας; Βεβαίως τοιαύτην δὲν ἔβλεπε τὴν θάλασσαν ὁ κακὸς ἐκεῖνος ἀρχαῖος, ὅστις ἐτόλμησε νὰ εἰπῇ τὴν μεγάλην αὐθάδειαν· Θάλασσα, πῦρ καὶ γυνή, κακὰ τρία.

— Ἐξ ἐναντίας, ἀπεκρίθην ἐγὼ χαιρεκακῶν, καὶ δραττόμενος τῆς εὐκαιρίας τοῦ νὰ τὴν τιμωρήσω δι' ὃ, τι ἀληθῶς οὐδὲν εἶχον ἐγὼ δικαίωμα νὰ παραπονῶμαι. Τὸ κατ' ἐμὲ, νομίζω ὅτι τοιαύτην ἐντελῶς ἔβλεπε τὴν θάλασσαν ὅταν εἶπε ταῦτα ὁ ἀρχαῖος ἐκεῖνος.

— ὦ! τῷ ὄντι; ἀνέκραξε φαιδρῶς γελῶσα ἡ Ἀγγελικὴ. Εἶμαι περίεργος ν' ἀκούσω πῶς τὸ πιστεύετε καὶ πῶς τὸ δικαιολογεῖτε.

— Διότι, ἔσπευσά ν' ἀπαντήσω, τώρα μάλιστα ἡ θάλασσα εἰκονίζει τὸν χερίστον χαρακτῆρα τῆς γυναικός.

— Καὶ ποῖος, ν' ἀκούσωμεν, εἶναι οὗτος ὁ χεῖριστος τῆς γυναικὸς χαρακτηριστὴρ, ὅστις ὁμοιάζει τὴν ὡραίαν ταύτην θάλασσαν;

— Τῆς φιλαρέσκου, κυρία μου. Ἐπιφάνεια ἀκτινοβολοῦσα, ἀντανάκλωσα τοῦ οὐρανοῦ τὸ μειδίαμα, ἀλλὰ κρύπτουσα ἀχανῆ πυθμένα, ὕπουλον ῥεῦμα, καὶ θάνατον. Δὲν ἐδύνατο ὁ ἀρχαῖος, ἂν παρέβαλλε πρὸς φιλάρεσκον γυναῖκα τὴν θάλασσαν, νὰ μὴ καταριθμήσῃ αὐτὴν μετὰ τῶν μεγίστων κακῶν, ὅσα συντελοῦσιν εἰς τῶν ἀνθρώπων τὴν δυστυχίαν.

— Μεγάλη, ἀπεκρίθη ἡ Ἀγγελικὴ μετὰ τινος μορφασμοῦ, εἶναι ἡ αὐστηρότης σας πρὸς ὅ,τι ὀνομάζετε φιλαρέσκεϊαν· ἀμφιβάλλω δὲ ἂν εἶναι καὶ πολὺ δικαία.

— Χαριεντιζομένη ἡ καλὴ νεᾶνις, ἐξηκολούθησα ἐγὼ, πρὸς μικρᾶς γυναικείας φιλαυτίας ἱκανοποίησιν ἐνδύεται πάντα τ' ἀκαταμάχητα ὅπλα της, πληροὶ ἀκτίνων τὸ βλέμμα της, μέλιτος τὸ μειδίαμά της, καὶ μελωδιῶν τὴν φωνήν της, μιμεῖται καταψευδομένη τὴν μουσικὴν τοῦ γνησιωτέρου αἰσθήματος, καὶ ἀφ' οὗ εἰς τὸν χρυσοῦν της ἴστον ἐμπλέξῃ τὸ ἀνύποπτον θυμὸς της, τὸ βλέπῃ ἀδιαφόρως σπαῖρον καὶ βασανιζόμενον, αὐτὴ ἥτις ἀποστρέφεται τῆς ὁδοῦ της μὴ πατήσῃ τὸν φῦρμηκα, ἥτις κλαίει ἂν ἰδῇ εἰς τὸν ῥύακα πνιγομένην τὴν μυῖαν. Ἀπερισκέπτως ἡ χαιρεκάκως, ἅμα ἰδῇ θάλλουσαν ὑπαρξιν, ἐκτείνει τὴν χεῖρά της νὰ τὴν θραύσῃ, καὶ πρὸ πάντων χαίρει συντρίβουσα τὰς καρδίας, αἵτινες εἰσὶ πλήρεις ἀφοσιώσεως δι' αὐτήν. Καὶ τί ἄλλο, νομίζετε, ἤνιττοντο αἱ Σειρῆνες, τὰ μυθολογούμενα ἐκεῖνα τέρατα, ἅτινα ἔψαλλον τοσοῦτον ἐντέχως μόνον ὅπως θέλξωσι τὸν θαλασσοπόρον καὶ τὸν καταποντίσωσι;

— Εἴσθε ἀμείλικτος εἰς τὰς κρίσεις σας, εἶπεν ἡ Ἀγγελικὴ. Ἴδου, ἤδη μᾶς παραβάλλετε καὶ πρὸς τέρατα.

— Ἀπαγε τῆς βλασφημίας, Κυρία μου, ἀπεκρίθην. Μόνον τὰς φιλαρέσκους γυναῖκας ἀφορᾷ ἡ παραβολὴ ἐκείνη.

Εἰς ταῦτα ἡ Ἀγγελικὴ ἐδάγκασε χαριέντως τὸ χεῖλος, καὶ μ' ἠπείλησε διὰ τοῦ δακτύλου κατὰ τρόπον ὅστις, ἂν ἤμην μᾶλλον οἰηματίας, ἐδύνατο νὰ μοὶ φανῇ νέον δεῖγμα φιλαρεσκείας. Μὴ θέλων ὅμως ὅπωςδῇποτε νὰ τὴν ἀφήσω ν' ἀπαλλαγῇ τόσον εὐθηνὰ, ἐξηκολούθησα ἐπιμένων.

— Ἄν ἄρπάσῃ τις ἄλλου βελάντιον, λέγεται κλέπτης, φονεὺς λέγεται, ἂν ἐν βρασμῷ πάθους ἢ καὶ ἐξ αἰσχροκερδείας, ἀφαιρέσῃ ἄλλου ζωὴν. Ἀλλὰ τί θέλετε νὰ λέγηται εἰ τις διὰ τεχνασμάτων κλέπτει ἄλλου τὴν εὐδαιμονίαν χωρὶς νὰ ἔχῃ ἀνάγκην αὐτῆς, καὶ καταστρέφει αὐτὴν ἄνευ πάθους, ἄνευ συμφέροντος, καὶ δηλητηριάζει τὴν ζωὴν, καὶ οἶδε τὸν θάνατον; Ἡ νομίζετε ὅτι εὔρε ψυχρὸν ἐγωῖσμόν ὅπου ἤλπιζεν ἀγγέλου ἀγαθότητα καὶ συμπάθειαν, τὸν ἄδην ὅπου περιέμενε χαρὰς παραδείσου, ὅστις καύσας εἰς λατρείας θυμίαμα ὅ,τι εὐγενές, ὅ,τι τίμιον ἐνέκλειεν ἡ καρδιά του, εἶδε τὴν τέφραν αὐτῆς διαρρίπτομένην μετ' ἀδιαφορίας καὶ

χλεύης, ὅτι οὗτος, ἀφ' οὗ εἰς βάσανον τῷ ἔγιναν ἡ αἴσθησις καὶ ἡ ζωὴ εἰς φορτίον, δὲν ζητεῖ ν' ἀποσείσῃ αὐτὸ ὅπως δήποτε, καὶ δι' αὐτοχειρίας προσέτι, ἂν δὲν προλάβῃ ἡ θλίψις τὸ ἔγκλημα;

— Θερμῶς συνηγορεῖτε, εἶπεν ἡ Ἀγγελικὴ. Μὴ δικάζετε ἰδίαν σας δίκην;

— Ἰδίαν ἐμοῦ ὄχι, ἀπεκρίθην, ἀλλὰ τὴν γενικὴν δίκην πάντων τῶν ὁμοφύλων μου.

Ἡ Ἀγγελικὴ ἀνεκάγχασεν, ἀλλ' ἅμα τὸ πρόσωπόν της ἐγένετο σοβαρὸν, καὶ ἐκαλύφθη ὑφ' ἐνὸς τῶν αἰφνηδίων ἐκείνων νεφῶν, ἐξ ὧν εἶχον ἤδη εἰκάσει ὅτι ἡ καρδιά της εἶχε περισσότερον βάθος ἢ ὅ,τι ἐδείκνυε τὸ εὐτράπελον ἥθος της.

Ἀλλ' ἐν τούτοις ἐφθάνομεν εἰς Πόρον, καὶ οἱ ἀπότομοι κρημνοὶ οὓς παρεπλέομεν πρὶν ἢ στραφῶμεν πρὸς τὸν λιμένα, μᾶς ἀπέσπασαν τῆς ἠθικολογίας εἰς ἣν εἶχομεν βυθισθῇ. Παρετήρουν δὲ κατ' ἐμαυτὸν, ὅτι ἡ ἀγρία αὐτῶν γυμνότης, ἀφ' ἧς ἀπέστρεφον τὸ βλέμμα μετὰ δυσαρесκείας οἱ πλεῖστοι τῶν ἐπιβατῶν, ἀπετέλει ἐξ ἐναντίας ἐντύπωσιν ἐπὶ τῆς Ἀγγελικῆς, καὶ ἐκ τούτου ἔκρινα αὐτὴν ἱκανὴν νὰ ἐννοῇ πᾶν εἶδος φυσικῆς καλλονῆς, τὴν σοβαρὰν καὶ ὑψηλὴν οὐχ ἥττον ἢ τὴν φαιδρὰν καὶ γλυκεῖαν. Ἡ φύσις ἐν γένει τὴν συνεκίνει ὡς παιδίον. Μετὰ θαυμασμοῦ μοι ἐδείκνυε τὸν πλοῦτον τῶν χρωμάτων ἐπὶ τῆς θαλάσσης, καὶ ὅπου αὕτη εἰσεχώρει εἰς τῶν βράχων τὰς ἐντομὰς, ἀπὸ λαμπροῦ σαπφείρου μετεβάλλετο εἰς χυτὸν σμάραγδον, ἐν ᾧ τὰ ἐλαφρὰ κύματα, θραυόμενα ἐπὶ τῶν πετρῶν, ἔστεφον αὐτὰς διὰ στιλπνῶν ἀδαμάντων.

— Θαυμάζω, ᾗ ἀπεκρίθην, μετὰ πόσης εὐκολίας μεταβάλλει μορφὰς καὶ χρώματα αὕτη ἡ θάλασσα. Εἶναι ὁ ἀληθὴς χαμαιλέων τῆς φύσεως.

Ἡ Ἀγγελικὴ μὲ ἠτένισε δι' ἀμφιβάλλοντος ὀφθαλμοῦ, καὶ ἔπειτα, ἐπαναλαμβάνουσα τὸ ἀπειλητικὸν τοῦ δακτύλου σχῆμα.

— Νομίζω, εἶπεν, ὅτι σᾶς ἐννοῶ. Δὲν εἶναι ἀσφαλὲς ν' ἀψηφᾷ τις τὴν ὀργὴν τῆς θαλάσσης; ἀλλὰ, προσέξατε! οὔτε τῶν γυναικῶν.

Ἐν τούτοις δ' ἐκάμψαμεν τὸ ἀκρωτήριον, καὶ τὸ ἐξάκιστον τῆς θεᾶς εἴλκυσε πάντων ἡμῶν τὴν προσοχὴν. Ἐπροχωροῦμεν μεταξὺ ὀρέων καὶ λόφων χαριεστάτων, τῶν μὲν τῆς Πελοποννήσου, τῶν δὲ τῆς νήσου Καλαυρίας, ἀπέναντι ἡμῶν ἔχοντες τραχεῖαν ἄκραν ἐκ τῆς νήσου ταύτης προέχουσαν, καὶ διαιροῦσαν τὸν κόλπον εἰς δύο. Ἀφ' οὗ δὲ παρηλάσαμεν μικρὰν ἔρημον νῆσον, φέρουσαν ἐρείπιον φρουρίου, ὃ μᾶς εἶπον ὅτι ὠκοδόμησεν ἐπὶ τῆς ἐπαναστάσεως ὁ στρατηγὸς Ἐιδέχ, εἶδομεν πρὸς τὰ δεξιὰ, εἰς θέσιν γραφικωτάτην, ἐπὶ τῆς συνδένδρου τοῦ ὄρους πλευρᾶς, μέγα λευχὸν οἰκοδόμημα, περὶ οὗ ἐμάθομεν ὅτι ἦτον τὸ μοναστήριον τῆς ἁγίας Τριάδος. Κατ' εὐτυχίᾳ δὲ συγκυρίαν συνέπεσεν ἡ ἡμέρα ἐκείνη νὰ εἶναι ἡ ἑορτὴ αὕτη τοῦ μοναστηρίου, δι' ὃ καὶ, ἅμα ἐφάνη τὸ ἀτμόπλουν, πάμ-

πολλὰι λέμβοι τῶν πανηγυριζόντων, ἀναχθεῖσαι ἐκ τῆς παραλίας, ἦλθον πρὸς ἡμᾶς, καὶ παραλαβοῦσαι πολλοὺς τῶν ἐπιβατῶν, ἐν οἷς καὶ ἐμὲ, μᾶς ἔφερον εἰς τοῦ μοναστηρίου τὴν ἀποβάθραν, ἀκριβῶς τέσσαρας ὥρας ἀφ' οὗ ἀπεπλεύσαμεν ἐκ Πειραιῶς. Τὸ δ' ἀτμόπλουν, ἀποβιβάσαν τοὺς λοιποὺς εἰς τὴν πόλιν τοῦ Πόρου, ἀπῆλθεν εἰς Ναύπλιον, ὅθεν ἔμελλε νὰ ἐπανέλθῃ τὴν ἐπιοῦσαν νύκτα διὰ νὰ μᾶς παραλάβῃ.

Ἀπὸ τῆς ἀποβάθρας δ' ἀνέβημεν ἀνάβασιν οὐ μακρὰν διὰ καταφύτου κοιλάδος, καὶ πανταχοῦ ὑπὸ τὰ δένδρα ἀπηντῶμεν, τὰ ἐορτάσιμά τινων ἐνδεδυμένας, τὰς πανηγυριζούσας οἰκογενείας, ὧν αἱ μὲν παρσκευάζον τὰ τοῦ γεύματος, αἱ δὲ ἡδον, αἱ δὲ ἐχόρευον, καὶ πολλὴ ἦν τοῦ θεάματος ἡ ποικιλία καὶ ζωηρότης.

Τὸ μοναστήριον, κείμενον ἐφ' ὑψηλοῦ, ὅθεν θαυμασίαν ἔχει τὴν ἀποψιν ἐπὶ τῆς θαλάσσης καὶ τῶν ἀντιπέραν, περιεστοιχισμένον δ' ὑπὸ τεχνητῶν ἄμικτων καὶ φυσικῶν κήπων, κατείχετο πᾶν, αὐλὴ καὶ κελλία ὑπὸ προσκυνητῶν, οἵτινες, περατωθείσης τῆς λειτουργίας, διετίθεντο ἤδη πρὸς τὸ κοσμητικώτερον μέρος τῆς ἐορτῆς. Κατὰ ζῆλον αὐτῶν καὶ ἡμεῖς, ἀφ' οὗ προσεκυνήσαμεν τὴν ἤδη ἔρημον ἐκκλησίαν, καὶ περιήλθομεν τὰς ὠραιότερας τῶν πέριξ θέσεων, ἐξελεξάμεθα μίαν ἐξ αὐτῶν, εἰς τὴν ἀπέναντι πλευρὰν τῆς κοιλάδος ὑπὸ πυκνὴν σκιὰν παρὰ τὴν πηγὴν, ἧς τὸ ψυχρότατον ὕδωρ θεωρεῖται, καὶ ὅσον ἐκ τῆς γεύσεως εἰκάσαι, ὅτι εἶναι ἐν τῶν ἀρίστων τῆς Ἑλλάδος, καὶ περὶ τὴν ῥίζαν πίτυος καθεσθέντες, ἀπηλαύσαμεν ἐπὶ μίαν ὥραν πάσης εὐχαριστήσεως, ἣν δύναται νὰ παρέξῃ ἀπαράμιλλος φύσις, εὐθυμος συναναστροφή καὶ ἐκλεκτὸν πρόγευμα.

« Αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἔντο », ἀφ' οὗ δηλαδὴ ἔφαγον καὶ ἔπιον οἱ σύντροφοί μου τρεῖς ὅσον τρώγουσι καὶ πίνουσιν εἰς τὰς συνήθεις ἐποχὰς τῆς ζωῆς, κατέβησαν εἰς τὰς λέμβους, ὅπως μεταβῶσι καὶ αὐτοὶ εἰς τὴν πόλιν τοῦ Πόρου, ὅπου οἱ μὲν εἶχον γνωρίμους καὶ ὑποθέσεις, οἱ δὲ, φιλοξενούμενοι, ἤθελον ν' ἀναπαυθῶσι μέχρι τῆς δείλης, ὅταν ἐμέλλομεν νὰ δειπνήσωμεν εἰς τοὺς κήπους τοὺς ἀντιπέραν.

Ἄλλ' ἐγὼ ἄλλα εἶχον σχέδια. Ἦθελον νὰ ἰδῶ τὸν ναὸν τοῦ Ποσειδῶνος, δι' ὃν οἱ μὲν τῶν συντρόφων μου ἠδιαφόρουν, οἱ δὲ προθύμως θὰ τὸν ἔβλεπον, ἂν ἦτον δυνατόν ὁ ναὸς νὰ ἤρχετο πρὸς αὐτοὺς, ἀντὶ αὐτοὶ ν' ἀπέλθωσι πρὸς ἐκεῖνον. Δι' ὃ, χωρισθεὶς ἀπ' αὐτῶν, ἐνοικίασα ὑποζύγιον ἑνὸς τῶν πανηγυριζόντων, καὶ ἀνέβην πρὸς τὰ ἐνδότερα τῆς νήσου, διευθυνόμενος πρὸς βορρᾶν.

Ποικίλας διῆλθα ἐπὶ μίαν ὥραν κοιλάδας, ἐν αἷς ἡ συκὴ φύεται πολυλάχως παρὰ τὴν κερατείαν, καὶ ἡ λειμονία παρὰ τὴν πίτυν, καὶ ἔφθασα εἰς ὑψηλὸν ὄροπέδιον, ὅθεν ἡ ὄρασις ἐκτείνεται ἐπὶ πάντα τὸν Σαρωνικὸν κόλπον, ἐπιβλέπουσα τὸν μέλανα ἠφαίστειον ὄγκον τῶν Μεθάνων, καὶ

μετ' αὐτὸν τὴν Αἴγιναν, καὶ ὑπὲρ αὐτὴν τὰ Μέγαρα, τὴν Σαλαμῖνα, λευκὴν τὴν πόλιν τῶν Ἀθηναίων ἐν τῇ ἀποστάσει, καὶ κυανῇν τὴν Ἀττικὴν μέχρι τοῦ Σουνίου, καὶ μετὰ τὸ Σούνιον ἀχανὲς τὸ Αἰγαῖον μετὰ τῶν Κυκλάδων ὡς ἐνεσπαρμένων σκηνῶν. Εὐρύς κύκλος κατεστραμμένου τοίχου εἶναι ὁ περίβολος τοῦ ναοῦ, περὶ ὃν συνήρχετο ἐν ἀπωτάτοις χρόνοις ἀμφοικτυονία περιλαμβάνουσα καὶ αὐτὰς τὰς Ἀθήνας, καὶ ὃν ἀπηθανάτισε τοῦ Δημοσθένους ὁ θάνατος. Ἐντεῦθεν ὁ φιλόπατρις καὶ ἀπτόητος ῥήτωρ ἠτένιζε διὰ δύοντος ὀφθαλμοῦ τὴν δουλωθεῖσαν πατρίδα του, καὶ ἔπεμπεν αὐτῇ τὸν ἔσχατον ἀσπασμόν, ὅταν ῥοφῶν τὸ δηλητήριον τοῦ καλάμου του, ἤνοιγεν εἰς τὴν ψυχὴν του διὰ τοῦ θανάτου ὁδὸν πρὸς τὴν ἐλευθερίαν.

Ἐκεῖ ἐκάθησα ἐπ' ἀρχαίου λίθου, ἀναλογιζόμενος τὴν τύχην τοῦ μεγάλου πολέτου, ὅστις, ὅταν ἡ Ἑλλάς ἐπιπτε γονυκλινῆς ἐνώπιον τῶν κατακτητῶν, μόνος ἴστατο ὀρθίος, τελευταῖος μονομάχος τοῦ λόγου, καὶ θὰ μετέβαλλε τῆς Ἑλλάδος τὴν τύχην, ἂν ἡ Ἑλλάς ἦτον ἔτι ἀξία ν' ἀκολουθήσῃ τὰς ἀνδρικὰς συμβουλὰς του, ἢ νὰ πέσῃ εὐγενῶς ὡς αὐτός.

Εἰς τοιαύτας σκέψεις ἤμην βεβυθισμένος, ὅταν αἴφνης ἤκουσα δὲν ἠξεύρω πόθεν, ἐκ τῶν πετρῶν ἢ ἐκ τῶν δένδρων ἐξερχόμενον ᾄσμα θλιβερόν, παράδοξον, ἀκατανοήτου μελωδίας, καὶ ψαλλόμενον δι' ὑποτρεμούσης καὶ σχεδὸν θρηνώδους φωνῆς. Ὁ τόνος αὐτῆς εἶχε τι τὸ βαθέως τὴν ψυχὴν συγκινοῦν, καὶ ἐκπλήξας με κατ' ἀρχὰς, μὲ εἴλκυσε μέχρι τέλους ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε ὅλος εἰς αὐτὸν προσηλώθην, καὶ λαβὼν τὸ χαρτοφυλάκιόν μου, ἐσημείωσα τὸ ἐπόμενον ᾄσμα εὐκόλως, διότι ὁ ψάλτης τὸ ἐπρόφερεν εὐκρινῶς, καὶ ἐπανέλαβε δὲς τὴν κατ' ἀρχὰς διαφυγοῦσάν με πρῶτην στροφὴν.

Νέον ἄνθος ἔθαλλον.

Ἄγγελος μ' ἐφίλησε

Φίλημα πικρόν·

μ' ἔδρεψε καὶ μ' ἔρριψε,

κ' εἰς κρημνοὺς μ' ἐκύλισε

χείμαρρος νεκρόν.

Κύκνος χιονόπτερος,

ν' ἀναβῶ ἠθέλησα

εἰς τὸν οὐρανόν,

πλὴν χρυσῇ μ' ἐκέντησε

κεκρυμμένη μέλισσα,

κ' ἔπεσα θανών.

Φωτοβόλοι μ' ἐφεγγον

ἔρως καὶ διάνοια,

ἱερὰ δυάς.
 Φεῦ! ἀγρία ἔσθυσε
 τ' ἄστρα τὰ οὐράνια
 λαίλαψ ποντιάς.

Χάρτης ὁ θεόγραφος
 τῆς εὐρείας πλάσεως
 μ' ἦτον ἀνοιχτός·
 πλὴν μοι τὸν ἀφήρεσεν
 ἀπὸ τῆς ὁράσεως
 κάλυμμα νυκτός.

Περιφέρω ἔκτοτε
 τὴν ψυχὴν ἀόμματος,
 βλέμμα σκοτεινὸν
 εἰς κενὴν τὴν ἔκτασιν
 τ' οὐρανίου οἴματος,
 εἰς τὸ πᾶν κενόν.

Τὸ παράμουςον τοῦτο ἄσμα, καὶ ἡ παρατράγωδος αὐτοῦ μουσική, οὕτως αἰφνηδίως προσπεσοῦσά μοι, τοσοῦτον ἐχλόνισε τὰ νεῦρά μου, ὥστε ἐπλήσθησαν δακρύων οἱ ὀφθαλμοί μου. Ἐν ᾧ δὲ περιεβλεπόμην, ἐρευνῶν πόθεν τὸ ἄσμα προήρχετο, εἶδα αἰφνης ἐμπρός μου ἄνθρωπον ἄγριον τὴν ὄψιν, μέλαιναν ἔχοντα τὴν κόμην, δασὺν καὶ ῥακενδύτην, εἰς στιβαρὰν δὲ στηριζόμενον ῥάβδον, καὶ τὸν ἕνα πόδα γυμνὸν, τὸν δ' ἕτερον ὑποδεδεμένον δι' αὐτοσχεδίου τινὸς ἀρχαϊκοῦ σανδαλίου.

— Σεῖς, φίλε μου, ἐτραγωδεῖτε; τῷ εἶπα, χαιρετῶν αὐτὸν ἐλαφρῶς. Ὡραῖον ἦτον τὸ ἄσμα σας.

Εἰς τὰς λέξεις ταύτας οἱ ὀφθαλμοί του ἤστραψαν ὡς ἄνθρακες, καὶ μετὰ πυρετώδους ταχύτητος δμιλῶν·

— Φίλος! ἀνέκραξε. Τίς εἶπεν ὅτι εἶμαι φίλος σου; Ἄν τὸ πιστεύης, φύγε λοιπὸν, πρὶν μ' αὐτὴν τὴν ῥάβδον σοὶ κατάξω τὴν κεφαλὴν. Δὲν ἠξεύρεις, δειλαίε, ὅτι οἱ φίλοι πνίγουσιν, ὅτι οἱ φίλοι φονεύουσιν; Ἄν εἶμαι φίλος σου, πρέπει νὰ σὲ λακτίσω ἀπὸ τοῦ ὕψους τούτου κατὰ τῶν κρημνῶν, νὰ συντριβῇς ὡς ὕελος διὰ νὰ γελάσω.

Φεῦ! παράφρονα εἶχον ἐμπρός μου! καὶ ἡ παχύτης τῆς ῥάβδου του, καὶ τὸ νευρῶδες τῶν μελῶν του ἠγγυῶντο ὅτι εὐκόλως ἐδύνατο ἀπὸ τῆς ἀπειλῆς νὰ μεταβῇ εἰς τὸ ἔργον. Ἡ πρώτη μου ἰδέα ὑπῆρξε ν' ἀκολουθήσω τὴν φρόνιμόν του συμβουλήν, καὶ νὰ φύγω. Ἀλλ' ὅταν αὖθις ἀνέβλεψα, καὶ παρετήρησα εἰς τὸ μέτωπόν του βαθείας ρυτίδας, ἅς ὅν εἶχε σκάψει ἡ ἡλικία, καὶ εἰς ὅλην τὴν φυσιογνωμίαν του γλυκύ τι καὶ συμπαθές, καὶ

ἐκφρασιν βαθυτάτης ψυχικῆς ἀλγηδόνης, τότε οἶκτος διεδέχθη ἀμέσως τὸν φόβον.

— Δὲν φεύγω, τῷ ἀπεκρίθην ἡπίως, διότι τὸ ἡξεύρω, κακὸς δὲν εἶσαι, εἶσαι δυστυχής.

— Δυστυχής!... ἐπανέλαβε βραδέως, καὶ ὡς προσπαθῶν ν' ἀναπολήσῃ τι διαφεῦγον τὴν μνήμην του. Δυστυχής!... Ποῦ ἦρες τὴν λέξιν αὐτήν; Ναί, ἐνθυμοῦμαι. Ἦτον καιρὸς ὅταν ἄλλην δὲν εἶχον εἰς τὰ χεῖλη μου. Καὶ ἦτον ἡ λέξις μαγική· ἀνοίγε τὴν ψυχὴν μου καὶ ἔκλαια, καὶ τότε ἀνέπνεα. Τώρα μ' ἐπῆραν, βλέπεις, τὴν πνοήν, καὶ περιφέρομαι νεκρὸς ἄταφος. Διατί δὲν μὲ θάπτουν, ἀφ' οὗ εἶμαι νεκρός; Ὅστις εἶναι νεκρὸς, δὲν ἔχει δικαίωμα εἰς τὸν τάφον; Βλέπεις, ἂν μ' ἔθαπτον, ἡ πνοὴ δὲν θὰ μ' ἐχρειάζετο.

— Καὶ τίς σ' ἐπῆρε τὴν πνοήν; τὸν ἠρώτησα μειδιάσας, ἂν καὶ ἡσθανόμην πιεζομένην ἰσχυρῶς τὴν καρδίαν μου.

— Γελᾷς! ἀνεφώνησεν ἐκεῖνος, καὶ ἀνετινάχθη ὡς ὑπ' ἐλατηρίου, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ του ἀνέλαμψαν. Γελᾷς, ἄρα μὲ προδίδεις. Γελᾷς ὡς ὅλοι ἐκεῖνοι, καὶ ἴσως θέλεις καὶ σὺ νὰ μὲ δείρῃς. ὦ! μὴ μὲ δείρῃς, μὴ μὲ δείρῃς, σὲ παρακαλῶ. Δὲν ἡξεύρεις πῶς μὲ πονεῖ.

— Νὰ σὲ δείρω! τῷ εἶπα, καὶ ἡ φωνὴ μου ἔτρεμε. Τίς ἔχει τὴν κακίαν, τίς ἔχει τὴν θηριωδίαν νὰ σὲ δείρῃ;

— Ναί, κακοὶ ἄνθρωποι εἶναι, ἀπήντησεν. Ὅταν ἔλεγα ὅτι εἶμαι δυστυχής, μ' ἔδερνον διὰ νὰ σιωπήσω.

— Ὅποια βάρβαρος ἀπανθρωπία! ἀνέκραξα ἀγανακτῶν. Καὶ δὲν ἔχεις κανένα γνώριμον, κανένα οἰκεῖον; Δὲν ὑπάρχει εἰς τὴν γῆν κανεὶς νὰ σὲ ἀγαπᾷ;

— Νὰ μ' ἀγαπᾷ, εἶπεν ἀνακαγχάσας. Νὰ μ' ἀγαπᾷ! Δὲν μ' ἀγαποῦσαν ὅταν ἤμην ζῶν, καὶ θὰ μ' ἀγαποῦν τώρα, ὅταν εἶμαι νεκρός; Δὲν μ' ἀγαποῦσαν ὅταν ἤμην ἄνθρωπος, καὶ θὰ μ' ἀγαποῦν τώρα ὅταν εἶμαι σκύλλος; Ἐμὲ, ἡξεύρεις, μ' ὀνομάζουν σκύλλον τοῦ μοναστηρίου. Τὸν σκύλλον ὅμως τὸν ἀγαποῦν, καὶ ἐμὲ μὲ λακτίζουν. Εἶμαι τὸ ἀντικείμενον τῆς κοινῆς ὅλων τῶν ἀνθρώπων ἀποστροφῆς. Πρέπει νὰ εἶμαι πολὺ κακὸς ἄνθρωπος, ἂν καὶ ἐνόμιζα ὅτι εἰς κανένα κακὸν δὲν ἔκαμα. Νὰ μ' ἀγαποῦν; Δὲν μὲ λέγεις ὅτι εἶσαι παράφρων!

Καὶ ἐπανέλαβεν ἡχηρότερον τὸν σπασμωδικὸν γέλωτά του, ὅστις μοὶ ἐσπάραττε τὴν καρδίαν, διότι τὸ κάτωχρον πρόσωπόν του, οἱ τρόποι του, οἵτινες καὶ ἐν τῇ ἀτοπίᾳ των δὲν ἐστεροῦντο τινὸς ἀξιοπρεπείας, καὶ αὐτὴ ἡ ἀσυνάρτητος γλῶσσά του, ἐν ᾗ πολλάκις παρετήρουν ἐπιτήδευσιν τύπων καὶ λέξεως, μ' ἐπειθον ὅτι εἶχον νέον ἐμπρός μου καὶ ἀγωγῆς καὶ παιδείας λαχόντα, θῦμα δὲ δεινῆς νόσου, προελθούσης ἴσως ἐκ παθήματος ἡθικοῦ, καὶ ἔτι μᾶλλον θῦμα τῆς ἀγνοίας καὶ τῆς σκαιότητος τῶν ἀνθρώπων, εἰς

ὦν τὴν ἐπιμέλειαν ἣν ἐμπειπιστευμένος. Λαβὼν δ' αὐτὸν ἐκ τῶν χειρῶν, ἔσφιγγον αὐτάς, καὶ ἠτένιζον τὸ μελαγχολικὸν ἐκεῖνο πρόσωπον, ἐφ' οὗ ὁ γέλως ἐλάμβανε τὴν ἑκφρασιν τῆς ὀδύνης.

— Εἰπέ μοι τί πάσχεις, τῷ εἶπα. Ἄνοιξον, ἂν ἡμπορῇς, τὴν καρδίαν σου εἰς ἐμέ, καὶ θέλεις εὖρει παρηγορίαν, ἂν παρηγορῇ ἡ συμπάθεια.

Καὶ ταῦτα λέγων, ἡσθάνθην τοὺς ὀφθαλμούς μου δακρύνοντας.

Αἰφνης ἀποσπῶν βιαίως τὰς χεῖράς του ἀπὸ τῶν ἑδικῶν μου.

— Κλαίεις, ἀνέκραξε. Κλαίεις! Ἐνόμιζον ὅτι δὲν ὑπάρχουσι πλέον δάκρυα εἰς τὴν γῆν. Ἡξεύρεις ὅτι μόνοι οἱ ἄγγελοι κλαίουں, καὶ τὰ δάκρυά των εἶναι ὁρόσος τοῦ παραδείσου. Ἄλλ' οἱ ἄγγελοι γίνονται δαίμονες, καὶ τὰ δάκρυά των γίνονται φλόξ ρευστή, καὶ τρώγουσι τὰς καρδίας. Ἐπικατάρτοι οἱ ἄγγελοι ὅταν μειδιοῦν διὰ ν' ἀπατήσουν, ἐπικατάρτα τὰ δάκρυα ὅταν ῥέουν διὰ νὰ πνίξουν!

Τὰς λέξεις ταύτας ἐπρόφερε μετὰ πλείστης ἐξάψεως, ἥτις ὁμως διὰ μιᾶς ἐκόπασε, καὶ, ὥς δι' αἰφνηδίας ἀντιδράσεως, ἰσχυρὰ διεδέχθη αὐτὴν νευρικὴ συγκίνησις. Οἱ πόδες του ἐκλονίσθησαν, καὶ ἐγείρας αὐθις τοὺς ὀφθαλμούς εἰς τοὺς ἑδικούς μου, καὶ ἀναγνοὺς συμπάθειαν εἰς αὐτούς, ἐρρίφθη μεθ' ὁρμῆς εἰς τὸ στῆθός μου, καὶ ἔκρυψε τὴν κεφαλὴν εἰς αὐτὸ, ὥς παιδίον εἰς τὸν κόλπον μητρὸς, καὶ ἐκλαυσεν ὀλοφυρόμενος. Οὕτως ἔμεινεν ἐπὶ τινὰς στιγμὰς, καθ' ἃς ἐγὼ τὸν καθησύχαζον, θωπεύων αὐτὸν διὰ τῆς χειρός. Ὅταν δ' ἠγέρθη, ἐρῶρον ἔτι τὰ δάκρυά του, καὶ εἰς τοὺς ὀφθαλμούς του ἐφαίνετο, ἀντὶ τῆς πρώην ἀγρίας φλογὸς, ἀνατείλασα ἀμυδρὰ νοημοσύνης ἀκτίς.

— Ἔσο εὐλογημένος, μοὶ εἶπεν, ἐναγκαλιζόμενός με. Ἐλυσας τὸν πάγον τῆς καρδίας μου. Εἶχα τόσα ἔτη νὰ κλαύσω! Ἀπὸ τοὺς χρόνους τῆς εὐτυχίας. Διότι, μὴ νομίζης· εἶχα κ' ἐγὼ ἀνοιξιν, εἶχα κ' ἐγὼ χρόνους τῆς εὐτυχίας. Τότε ἔκλαια, διότι τότε ἤλπιζα.

— Ἐχε θάρρος, τῷ εἶπα, ἀρχίζων νὰ συλλαμβάνω ἐλπίδας ὅτι συνελθὼν μὲ ἐννοεῖ. Μὴ παραδίδεσαι εἰς τὴν ἀπελπισίαν. Πλησίαζε τοὺς ἀνθρώπους, καὶ θὰ ἰδῇς ὅτι σὲ ἀγαποῦν. Μὴ παραδίδου εἰς τὰς θλιβεράς σκέψεις σου. Διατί ἔρχεσαι μόνος εἰς ταύτην τὴν ἐρημίαν;

— Ἐρημίαν λέγεις αὐτήν; ἀνέκραξε. Καὶ δὲν εἶδες ὅτι εἶναι σκοτεινὸς ὅλος ὁ ἄλλος κόσμος; Ἐκεῖνος εἶναι ἀκατοίκητος. Ἐδὼ κατοικεῖ... Ἀλλὰ σιώπα! Μὴ σ' ἀκούσῃ κανεὶς. Θὰ μ' ἀφαιρέσουν καὶ αὐτὴν τὴν χαρὰν μου.

— Τίς κατοικεῖ; ἠρώτησα. Εἰς ἐμέ ἡμπορεῖς νὰ τὸ εἰπῇς. Δὲν μ' ὑποπτεύεις ἐμέ καθὼς τοὺς ἄλλους.

— Ὅχι, εἶπε, σὲ δὲν σὲ ὑποπτεύω. Εἶσαι καλὸς ἄνθρωπος. Ἐκλαυσας δι' ἐμέ. Ἐκεῖνη κατοικεῖ ἐδὼ. Καθ' ἡμέραν φεύγω ἀπὸ τὸ μοναστήριον καὶ ἔρχομαι καὶ τὴν βλέπω. Ἐκεῖ κάθηται, εἰς τῆς Ἀκροπόλεως τὴν σκιάν. Νομίζεις ὅτι εἶναι ἄγαλμα Πραξιτέλους ἐκεῖν' ὁποῦ βλέπεις.

Ὅχι! εἶναι ἐκεῖνη. Ἴδὲ, μειδιᾷ. Ἡξεύρεις ὁμῶς;... Ἀλλὰ μὴ τὸ εἰπῆς εἰς κἀνένα. Εἶναι ψευδὲς τὸ μειδιάμα. Μὲ νεύει πάντοτε διὰ τῶν ὀφθαλμῶν καὶ διὰ τῆς χειρός. Ἡξεύρεις διατί μὲ νεύει; Διὰ νὰ πέσω εἰς αὐτοὺς τοὺς χρημνοὺς καὶ διὰ νὰ γελάσῃ.

— Καὶ ποία εἶναι ἐκεῖνη; Ποῖον εἶναι τὸ ὄνομά της; ἠρώτησα, ὀλιγώτερον ἐκ περιεργείας ἢ ἐκ τῆς ἐλπίδος νὰ μάθω τι θετικώτερον περὶ τοῦ δυστυχοῦς, καὶ νὰ τῷ τείνω, εἰ δυνατόν, χεῖρα βοηθείας.

— Τ' ὄνομά της, εἶπε, κινῶν τὴν κεφαλὴν, εἶν' ἐδῶ γραμμένον εἰς τὴν καρδίαν μου, καὶ δὲν ἐβγαίνει πλέον, διότι ἡ καρδία μου ἐκλείσει.

— Καὶ σὺ δὲν μὲ λέγεις πῶς ὀνομάζεσαι; ἐπέμεινα ἐρωτῶν.

— Ἐγὼ; ἀπεκρίθη γελῶν κατὰ τρόπον ὅστις ἀπεδείκνυεν, ὅτι αἱ φρένες του ἤρχισαν πάλιν συσκοτιζόμεναι. Ἐγὼ ὀνομάζομαι ὁ ζῶν νεκρός. Ἐκεῖνοι ὁμῶς δὲν τὸ ἡξεύρουν καὶ μ' ὀνομάζουν ὁ σκύλλος τοῦ μοναστηρίου.

Ἐπέμεινα δὲ μάτην εἰς τὰς δύο ἐρωτήσεις μου ταύτας, διότι πάντοτε σταθερῶς τὰς ἰδίας μοὶ ἔδιδεν ἀπαντήσεις.

— Ἀλλὰ, τῷ εἶπα τέλος, ἴσως τὴν ἀδικεῖς, ἴσως εἶσαι ἡπατημένος καὶ σὲ ἀγαπᾷ.

Πλησιάσας τότε εἰς ἐμέ, ὥς ἂν εἶχέ τι σπουδαῖον νὰ μ' ἐμπιστευθῇ.

— Ὅχι, μοὶ εἶπε ταπεινῇ τῇ φωνῇ. Ἐκεῖνος ἦτον εὐμορφος, ἐγὼ ἄσχημος, ἐκεῖνος εὐφυής, ζωηρός, ἐγὼ δὲν ἡξευρα νὰ ἀρέσω, ἐκεῖνος πλούσιος καὶ ἐγὼ πτωχός. Ἐκεῖνος τῇ ἐπρόσφερεν οἴκους, κτήματα καὶ ἀμάξας, ἐγὼ μόνην εἶχα τὴν πτωχὴν μου καρδίαν. Ἐρρίψε τὴν καρδίαν, καὶ ἔλαβε τοὺς οἴκους καὶ τὰς ἀμάξας. Εἶχε δίκαιον· δὲν παραπονοῦμαι. Ἀφ' οὗ ὁμῶς ἤθελε νὰ τὴν ῥίψῃ, διατί τὴν ἐζήτησεν ἢ διατί τὴν ἐδέχθη; Ἐπειτα ἐν σκέπτομαι, καὶ δὲν ἠμπορῶ νὰ τὸ ἐννοήσω. Ἀφ' οὗ ἀπέθανεν ἡ καρδία μου, ἀπέθανα βεβαίως καὶ ἐγώ. Διατί λοιπὸν δὲν μὲ θάπτουν; Διατί μ' ἀφήνουν νὰ περιφέρωμαι ζῶν νεκρός; Δὲν ἡξεύρουν, δὲν ἐννοοῦν πόσον εἶναι ὀδυνηρὸν; Ἡ μήπως πρέπει νὰ εἶμαι πλούσιος διὰ ν' ἀγοράσω καὶ τοῦ τάφου τὴν ἡσυχίαν;

Αἱ λέξεις αὗται μοὶ ἐσπάραττον τὴν καρδίαν· οἱ δὲ καὶ θέλων νὰ συντέμω τὸν καὶ οἱ ἐμέ καὶ διὰ τὸν δυστυχῆ ἀναμφιβόλως ἐκεῖνον θλιβερόν τοῦτον διάλογον, ἠγέρθην, καὶ σφίγγας σιωπηλῶς τὴν χεῖρά του, ἀνέβην εἰς τὸ ζῶόν μου, καὶ ἐστράφην πρὸς τὰ ὀπίσω, περίλυπος ὅτι τὸν ἐγκατέλειπον ἐν τοιαύτῃ τοῦ πνεύματος καταστάσει, ἀλλ' ἐννοῶν ὅτι οὐδὲν ἐδυνάμην τότε πρὸς ἀνακούφισίν του, καὶ ἐπιφυλαττόμενος κατόπιν νὰ σκεφθῶ τί ἐνεδέχετο νὰ γίνῃ ὑπὲρ αὐτοῦ. Μόλις ἕμως ὀλίγον προὔχωρησα, καὶ, στρέψας τὴν κεφαλὴν, τὸν εἶδα ὅτι ἐν σιωπῇ μὲ παρηκολούθει, ὥς τὸ κυνάριον ἀκολουθεῖ τὸν δεσπότην του, καὶ βραδύνας τὸ βῆμα, τὸν ἀφῆκα νὰ μὲ πλησιάσῃ, καὶ συνέδεσα πάλιν μετ' αὐτοῦ ὁμιλίαν, προσ-

παθῶν ὅτε μὲν νὰ τὸν παραμυθῶ, ὅτε δὲ ν' ἀρυσθῶ ἀκριβεστέρας περὶ αὐτοῦ πληροφορίας, ἅς νὰ μεταλλεύσω ποτὲ πρὸς ὄφελός του. Ἀλλὰ μετὰ λύπης μου παρετήρησα ὅτι ἡ ἀχλὺς εἶχεν αὖθις πυκνωθῇ ἐπὶ τοῦ νοός του, καὶ μόνον ὅταν ἐλαφρῶς καὶ ἐπιτηδεύως κατώρθουν νὰ θίξω τὴν χορδὴν τῆς καρδίας του, τότε παροδική τις ἀκτὺς ἀνέτελλεν ἐν τῇ διανοίᾳ του, καὶ ὡς ἀστραπὴ ἔλαμπε καὶ ἐσβύνετο. Ὡστε καθ' ὅλην τὴν ὁδοιπορίαν, ἥτις περὶ τὴν μίαν διήρκεσεν ὥραν, πολλάκις μὲν νομίζω ὅτι κατώρθωσα νὰ σταλάξω σταγόνας τινὰς παρηγορίας εἰς τὴν ἀλγοῦσαν ψυχὴν του, πολλάκις ν' ἀναβιβάσω πραῦνοντα δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμούς του, ἀλλ' ἐκ τῶν κατ' αὐτὸν οὐδὲν περαιτέρω κατώρθωσα νὰ ἐξακριβώσω. Ὄταν δ' ἔφθασα εἰς τὸ μοναστήριον, ἠρώτησα τὸν ἄνθρωπον εἰς ὃν ἀπέδωκα τὸ ὑποζύγιον τί γνωρίζει περὶ τοῦ παράφρονος, ἀλλ' οὗτος οὐδὲν ἄλλο ἤξευρεν, ἐκτὸς ὅτι εἶναι ὁ μουρλὸς τοῦ μοναστηρίου. Ἀπετάθην μετὰ ταῦτα εἰς ἓνα τῶν μοιαχῶν, ὅστις καὶ αὐτὸς μοὶ εἶπε γελῶν, ὅτι τὸν ὀνομάζουσιν εἰς τὸ μοναστήριον τὸν μουρλὸν ἢ καὶ τὸν σκύλλον τοῦ μοναστηρίου· ὅτι εἶναι ἐντελῶς εἰς βάρος τοῦ κοινοβίου, ὀκνηρὸς, μὴ ἐργαζόμενος χωρὶς ξύλου, ἀλλὰ πάντοτε χάσκων καὶ λέγων στίχους ἢ ἄλλας ἀνοησίας· ὅτι δὲ καὶ ὁ Ἡγούμενος, ὅστις κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἐκοιμᾶτο μετὰ τὸ ἄριστον, περισσότερα περὶ αὐτοῦ δὲν εἶναι πιθανὸν νὰ γνωρίζῃ, διότι τὸν μουρλὸν εἶχε φέρει ἐξ Ἀθηνῶν ὁ προκάτοχος τοῦ Ἡγουμένου τούτου, ἀποβιώσας ἔκτοτε. Βλέπων ἐπομένως ὅτι ἐματαιοῦνται ζητῶν ἐνταῦθα πληροφορίας, παρεκάλεσα μόνον τὸν ἅγιον πατέρα νὰ συστήσῃ καὶ εἰς τοὺς λοιποὺς φιλόανθρωπον καὶ χριστιανικὴν συμπεριφορὰν πρὸς τὸ δυστυχὲς τοῦτο πλάσμα, τὸ ἐγκαταλελειμμένον ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων καὶ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, καὶ ἔδωκα ὀλίγα τινὰ κερμάτια πρὸς περίθαλψιν αὐτοῦ, προσθεὶς ὅτι μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν μου εἰς Ἀθήνας θέλω φροντίσει νὰ βελτιώσω τὴν τύχην του.

Μετὰ τοῦτο δὲ κατέβην εἰς τὴν παραλίαν, καὶ κατόπιν μου εἶδα ἐρχόμενον καὶ τὸν παράφρονα, ὅστις καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς συνδιαλέξεώς μου μετὰ τοῦ μοναχοῦ εἶχε κρυβῇ δὲν ἠξεύρω ποῦ εἰς τὰ δένδρα. Ἀπὸ τοῦ αἰγιαλοῦ ἐδυνάμην ν' ἀπέλθω εἰς τὴν πόλιν τοῦ Πόρου διὰ ξηρᾶς, στρεφόμενος πρὸς δυσμὰς, ὑπὲρ τοὺς συμφύτους λόφους καὶ διὰ τῶν ἀμπέλων· διότι κατὰ τὸ μέσον τῆς νοτίας πλευρᾶς τῆς Καλαυρίας βραχύτατος καὶ σχεδὸν ἀλιτενῆς ἰσθμὸς συνδέει μετ' αὐτῆς τὸ νησίδιον ἢ μᾶλλον τὸν σκόπελον τῆς Σφαιρίας ἢ Ἱερᾶς, ἐφ' οὗ εἶναι ὠκοδομημένη ἡ νέα πόλις, διαδεχθεῖσα ἐκείνην, ἥς σπάνια λείψανα φαίνονται ἐντὸς μιᾶς τῶν κοιλάδων τῆς μεγάλης νήσου. Ἀλλὰ φειδόμενος τῶν δυνάμεών μου καὶ διὰ τὴν δειλινὴν ἐκδρομὴν, καὶ βλέπων γλυκεῖαν αὔραν ῥυτιδοῦσαν τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ωραίου κόλπου, ἐπροτίμησα τὴν δι' ἀκατίου ἀπονωτέραν καὶ ταχυτέραν μετάβασιν.

Ὡς ὁμοῦς διευθύνθην εἰς ἓν τῶν ἐκεῖ ἡγχυροβολημένων, καὶ ἡτοιμαζόμεν νὰ ἐπιβῶ εἰς αὐτὸ, ὁ φρενοβλαβὴς ἐννοήσας τὴν πρόθεσίν μου, μὲ συνέλαβεν ἐκ τῆς χειρὸς, καὶ ἀτενίσας με μετ' ἐκπλήξεως καὶ ὡς ἐνεός·

— Πῶς; εἶπε· ν' ἀναχωρήσης καὶ νὰ μ' ἀφήσης πάλιν, ἀφ' οὔ... ἀφ' οὔ τί ἐγίνε; δὲν τὸ ἐνθυμοῦμαι. Ἀλλὰ δὲν ἐκόλλησαν, νομίζω, αἱ δύο ψυχαί μας εἰς μίαν; Ἄ! ναί! Ἐκλαυσας δι' ἐμέ. Ἐχομεν τῶρα μίαν ψυχὴν. Καὶ πῶς ἡμπορεῖς νὰ φύγῃς καὶ νὰ μοὶ τὴν ἴαίης; Δὲν γίνεται τοῦτο, δὲν γίνεται.

Ὅσον συγκινητικὴ καὶ ἂν ἦτον ἡ αἰφνιδική αὕτη προσήλωσις, ἣν ὁ δυστυχὴς παράφρων ἠσθάνετο πρὸς τὸν πρῶτον ἄνθρωπον, ὅστις ἐν μέσῳ τῶν βασάνων τοῦ τῷ ἔδειξέ τινα συμπάθειαν, μοὶ ἦτον ὁμοῦς ἀδύνατον νὰ μὴ προσπαθῇσω νὰ περιστείλω αὐτὴν ἐντὸς δυνατῶν ὁρίων, δι' ὃ καὶ ἐπέμεινα ὅτι ἔπρεπεν ἀφεύκτως νὰ φύγω, διότι εἶχον ὑποσχεθῇ εἰς τοὺς συντρόφους μου νὰ ἐπιστρέψω πρὸς αὐτοὺς εἰς τὸν Πόρον πρὸ τῆς ἐσπέρας.

Εἰς τὸν λόγον τοῦτον τῆς δοθείσης ὑποσχέσεως ἐφάνη ὅτι ἐνέδωκε, διότι, ὡς παρετήρησα, ὅλαι αἱ αὐτόματοι κινήσεις τῆς καρδίας τοῦ ἦσαν ὀρθαί, καὶ ἀναμνήσεις ἀρχῶν ὑγιῶν.

— Καὶ αὔριον λοιπὸν, μὲ ἠρώτησε, δὲν θὰ εἶσαι πάλιν ἐδῶ;

— Δυστυχῶς ὄχι, τῷ ἀπεκρίθην. Αὔριον πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου θὰ εἴμεθα εἰς τὸν λειμονῶνα, καὶ μετὰ τὴν μεσημβρίαν εἰς Τροιζῆνα, εἰς τὸ γεφύρι τοῦ Διαβόλου, καὶ τὴν νύκτα θὰ ἐπιστρέψωμεν εἰς Ἀθήνας. Ὡστε τῶρα σ' ἀποχαιρετῶ.

— Τὸ πρῶτ' εἰς τὸν λειμονῶνα, μετὰ μεσημβρίαν εἰς τὴν Τροιζῆνα, εἰς τὸ γεφύρι τοῦ Διαβόλου, τὴν νύκτα εἰς τοὺς Ἀθήνας· ἐπανελάβην αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν, καὶ ὡς ἀποστηθίζων τὴν φράσιν.

— Ἐχε ἐλπίδα, ὑπέλαβον ἐγώ. Δὲν θέλω σ' ἐγκαταλείψει, καὶ ἂν εἶναι ἀνάγκη, θέλω ἐπανέλθει ὁ ἴδιος εἰς τὸν Πόρον. Ἄν εὑρεθῇ ὅτι δὲν ἔχεις κανένα ἐνδιαφερόμενον διὰ σέ, θέλεις ἔχει ἐμὲ πάντοτε, μὴ ἀμφιβάλλῃς περὶ τούτου.

Καὶ τῷ ἔσφιγξα περιπαθῶς τὴν χεῖρα. Ἐκεῖνος δὲ, στηριχθεὶς εἰς στέλεχος δένδρου, μὲ παρηκολούθει διὰ τῶν ὀφθαλμῶν ἐπιβιβαζόμενον, καὶ μοὶ ἐφώναζεν ἐν εἰδῇ ἀποχαιρετισμοῦ·

— Τὸ πρῶτ' εἰς τὸν λειμονῶνα, μετὰ μεσημβρίαν εἰς τὴν Τροιζῆνα.

Καὶ ἀφ' οὔ δ' ἐλύσαμεν τὸ ἱστίον καὶ ἐμακρύνθημεν, τὸν ἔβλεπον πάντοτε εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν ἀκίνητον, καὶ τὸ βλέμμα τοῦ ἐστηρίζετο ἐπὶ τοῦ πλοιαρίου, μέχρις οὔ μοὶ τὸν ἀπέκρυψε τῆς Σφαιρίας τὸ ἀκρωτήριον.

Ἄμα δ' ἔκαμψα τὴν ἄκραν, νέον λαμπρὸν θέαμα παρέστη εἰς τοὺς ὀφθαλμούς μου, ὡς ἂν εἶχεν ἀνασυρθῇ ἡ αὐλαία ἐπὶ καλλιτέχνου τινὸς

θεατρικῆς σκηνογραφίας. Ἡ νῆσος Σφαιρία τοσοῦτον πλησιάζει εἰς τὴν στερεάν, ὥστε μόλις ἀφήσῃ μεταξὺ πορθμὸν οὐχὶ πλατύτερον ποταμοῦ· καὶ δεξιῶς μὲν αὐτοῦ ἀναρρίχᾶται ἡ πόλις ἐπὶ τῶν ἀποτόμων κρημνῶν, καὶ αἱ λευκαὶ αὐτῆς οἰκίαι φαίνονται ὡς ἀγέλη λάρων βόσκουσα ἐπὶ τῶν βράχων· ἀριστερῶς δὲ λόφοι κατάφυτοι καὶ τερπνοὶ, χαριέστατα ὑπὸ συνοικιῶν ἢ μεμονωμένων οἰκῶν κοσμούμενοι, ἀνέρχονται βαθμηδὸν εἰς ὑψηλὸν ὄρος, χλωρὸν μανδύαν ἐνδεδυμένον μέχρι τῆς ἄκρας αὐτοῦ κορυφῆς. Ἡ γαληνιαία δ' αὕτη θάλασσα, κατοπτρίζουσα τοὺς δύο ἀνομοίους αἰγιαλούς της, αἱ οἰκίαι, λούουσαι τὰ κράσπεδα αὐτῶν εἰς τὰ κύματα, καὶ τὰ πρὸ αὐτῶν ἠγκυροβολημένα πλοῖα, ἃ βραδέως παρέπλεον, μοὶ ἀνεπόλουν τὸν Βόσπορον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, οὗ ὁ Πόρος μοὶ ἐφαίνετο ὡραία μικρογραφία.

Ὅταν δὲ προσωρμίσθην κατὰ τὸ κέντρον τῆς πόλεως εἰς τὴν μικρὰν αὐτῆς πλατεῖαν, ὅπου ἴσταται ἀρχαῖος κίων, λείψανον πιθανῶς τοῦ ναοῦ τῆς Ἀθηνᾶς ὅστις ἐκόσμει ἄλλοτε τὴν μικρὰν νῆσον, πάντες οἱ συνοδοιπόροι μου συνηγμένοι μὲ ὑπεδέχθησαν μετ' ἀλαλαγμῶν ἀνυπομονησίας, κηρύττοντες ὅτι ὀλίγον ἔτι ἂν ἐχρονотρίβουν ἀρχαιολογῶν, ἄφηνον τὸν Ποσειδῶνα νὰ μ' ἐστιάσῃ, καὶ ἀπέπλεον χωρὶς ἐμοῦ. Εὐτυχῶς ὁμῶς φθὰς ἐν καιρῷ, ἀπέφυγον τὴν ἐκτέλεσιν τῆς δεινῆς ἀπειλῆς, καὶ μόνην ποινὴν ὑπέστην, ὅτι δὲν ἐπεσκέφθην μετὰ τῶν ἄλλων τὸν ἀξιόλογον ναύσταθμον, ὅστις ἐπ' ἐσχάτων διεσχευάσθη ἄξιος τῆς Ἑλλάδος καὶ ἂν ποτε ἡ Ἑλλὰς ἤθελεν ἐπαναλάβει τὴν ἀρχαίαν θαλασσοκρατίαν της. Ἐπιβάντες δ' ὅλοι ὁμοῦ εἰς τὰς λέμβους, ἀπῆλθομεν ὅπου μᾶς περιέμενε τὸ κοινὸν γεῦμα. Ἀπ' αὐτοῦ τοῦ σημείου ἀφ' οὗ ἀνήχθημεν, ὑποχωρούσης τῆς Σφαιρίας, ὁ κόλπος εὐρύνεται, καὶ χωρεῖ εἰς μέγιστον βάθος· ἔχει δὲ κατὰ τὸ μέσον τῆς βορείας αὐτοῦ πλευρᾶς ἐτέραν ἐξοδὸν πρὸς τὸ πέλαγος, ὅπου ἡ ἀκτὴ τῆς Πελοποννήσου, εἰς τόξον κυρτουμένη, προσεγγίζει εἰς τὴν Καλαυρίαν, ἣτις ὑποτείνει αὐτῇ χορδῆς δίκην. Ἀλλ' ἡμεῖς παρεπλέομεν τὴν νοτίαν πλευρὰν, ἣτις, ἀλιτενῆς καὶ ἐπίπεδος, καλύπτεται ὑπὸ πυκνοῦ δάσους δένδρων τῶν πλείστων ὀπωροφόρων, ὧν αἱ βαθεῖαι σκιαὶ εἰσὶ τῶν ἀηδόνων προσφιλὲς ἐνδιαίτημα, καὶ ὧν πολλὰ, παρ' αὐτὴν τὴν ἀκτὴν φυόμενα, βρέχουσιν εἰς τὴν θάλασσαν τοὺς κλάδους των, ὑπὸ καρπῶν βρίθοντα. Ἡ θεὰ ἦτον γοητευτικὴ, καὶ μᾶς προσέπνεεν ἀρωμάτων πλήρης ἡ αὐρα. Ἀπέναντι δὲ τοῦ πλουσίου κήπου Τομπάζη, ἡχῶ φιλοπαίγμων ἐπανελάμβανεν εὐκρινέστατα πάντα ἡμῶν τὰ σκώμματα καὶ τὰ ἄσματα, ὡς ἂν, μὴ θελήσασα ἀρχαία τις δρυὰς ν' αὐτομολήσῃ ἐκ τῶν ἐπαγωγῶν ἐκείνων μερῶν, προσεφώνει ἡμᾶς ἐκ τῆς λόχμης.

Προσωρμισθέντες δ' εἰς ἓνα τῶν κήπων τούτων, εὗρομεν ἐστρωμένην τὴν τράπεζαν ὑπὸ μεγάλῃν συκῇν, ἣτις ὡς μεγαλοπρεπὴς σκηνὴ ἠπλοῦτο ὑπὲρ τὰς κεφαλὰς ἡμῶν μεταξὺ ἀνθοφόρων λειμονιῶν, καὶ πλησίον φρέα-

τος, οὗ φρεάντλης ἵππος μετέβαλλεν εἰς διαυγές ρυάκιον τὸ γλυκὺ καὶ ψυχρότατον ὕδωρ. Ἐνταῦθα, μεταξὺ πασσῶν τῶν λαμπροτήτων καὶ πάσης τῆς πολυτελείας τῆς φύσεως, διενύσαμεν δύο εὐαρεστοτάτας ὥρας, καθ' ἃς ἡ ὄρεξις προὔκάλει τὴν ὄρεξιν, ἡ εὐφυΐα ἐθίγε τὴν εὐφυΐαν, τὰ ἄσματα τῶν κυριῶν ἡμιλλῶντο πρὸς τὰ τῶν ἀηδόνων, καὶ ὁ χορὸς διὰ τοὺς νεωτέρους συνεπλήρου καὶ ἐπέστεφε τὴν ἀγροτικὴν εὐωχίαν. Ὡς δ' ἔκλινεν ὁ ἥλιος πρὸς τὴν δύσιν, προὔτιμήσαμεν τὴν ἐπιστροφὴν διὰ ξηρᾶς, ἀναμέσον τῶν δένδρων καὶ ἀμπελώνων, διὰ στενωπῶν ἃς διέγραφον ἀνθηροὶ θάμνοι, καὶ ὅτε μὲν ἐβαδίζομεν ὑπὸ τοὺς θόλους τῶν πυκνῶν κλάδων, ὅτε δ' ἐπροκύπτομεν εἰς θέσεις ὑψηλοτέρας, ἐξ ὧν, ὑπεράνω τῶν δένδρων ἐβλέπομεν τοῦ κόλπου τὴν στιλπνὴν ἐπιφάνειαν, καὶ ἀντιπέραν τὸ ἀμφιθέατρον τῆς πόλεως, ἀντανακλώσης ἤδη τὰς πρώτας ἀκτῖνας τῆς ἀνιούσης σελήνης.

Εἰς τὸν ὥραϊον τοῦτον περίπατον διεσπάρημεν κατὰ συστήματα ἢ κατὰ ζεύγη, καὶ ἐγὼ, ἐκ συμπτώσεως, καθ' ὅσον ἐνθυμοῦμαι, εἶχον ὀώσει τὸν βραχίονα εἰς τὴν Κυρίαν Ἀγγελικὴν, ἥς ἀνεξάντλητος ἦτον ἡ φαιδρότης καὶ ἡ εὐφυΐα, καὶ ἦτις ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην τῶν συνοδοιπόρων εἶχε τὴν ἐνδόμυχον αἴσθησιν τῆς φύσεως.

Ἀπὸ τοῦ κάλλους δὲ τῆς φύσεως ἡ συνδιάλεξις ἡμῶν μετ' ὀλίγον ὠλίσθησεν εἰς τὸ κάλλος τῶν γυναικῶν, καὶ ἀπ' αὐτοῦ διὰ φυσικῆς παρεγκλίσεως μετεπήδησεν εἰς τὸ θέμα τῆς πρωϊνῆς ἡμῶν συνδιαλέξεως, τὴν γυναικεῖαν ἀστασίαν καὶ φιλαρέσκειαν, ὧν ἡ Ἀγγελικὴ, διὰ παντοίων εὐφυῶν σοφισμάτων, ἐπροσπάθει πρῶτον μὲν ν' ἀρνηθῇ, ἔπειτα δὲ τοῦλάχιστον νὰ δικαιολογήσῃ ὡς παίγνια ἀθῶα καὶ ἀβλαβῆ.

— Τῆς ἰδέας ταύτης, τῇ εἶπα, δὲν εἴσθε μόνη. Οὕτω φρονεῖ καὶ ἡ βασιλικὴ τίγρις ὅταν, χαριεντιζομένη, τείνῃ τοὺς γαμψοὺς ὄνυχας, καὶ φιλοπαιγμόνως σπαράττῃ, οὕτω καὶ ὁ ποικιλόχρους ὄφις, ὅταν φιληδόνως περιστρέφῃ τοὺς ἑλικὰς του περὶ λευκὸν τράχηλον, καὶ τέρπηται συστέλλων αὐτὰς μέχρ' ἀποπνιγμοῦ.

— Νὰ σᾶς ἀκούῃ τις, ἀπεκρίθη ἡ Ἀγγελικὴ, σεῖς εἴσθε αἱ περισσότεραι καὶ οἱ ἀμνοὶ τῆς πλάσεως, καὶ ἡμεῖς αἱ τίγρεις αὐτῆς καὶ οἱ ὄφεις. Καὶ ἄφρονες ἡμεῖς, ἀφήσαμεν εἰς σᾶς νὰ εἴσθε οἱ ἱστοριογράφοι τοῦ ἀνθρωπίνου γένους!

— Σήμερον, ὑπέλαβον ἐγὼ, χωρὶς ν' ἀποκριθῶ κατ' εὐθείαν εἰς τὴν παρατήρησίν της, ὅταν σᾶς ἀφῆκα ἐκεῖ εἰς τὸ μοναστήριον, ἠξεύρετε τί εἶδα;

— Ὡ! Πῶς νὰ μὴ τὸ ἠξεύρω; ἀπήντησεν. Εἶδετε μίαν πέτραν, στηθεῖσαν ὑπὸ τινος ποιμένου ἐκεῖ, ὅταν ἔβηνε τὸ ἀρνίον του, καὶ ἐμείνατε ἐν ἐκστάσει ἐμπρὸς της, καὶ ἐκηρύζατε ὅτι εἶναι τὸ ἀναμφισβήτητον λείψανον τοῦ δὲν ἠξεύρω τίνος περιφήμου ναοῦ, ἢ ὅτι ἀνεκαλύψατε τὸν τάφον τοῦ Πέλοπος ἢ τοῦ Ἡρακλέους.

— Πρῶτον εἶδα, τῇ εἶπα, τὸν ναὸν τοῦ Ποσειδῶνος, τὴν τελευταίαν κατοικίαν τῆς πολιτικῆς ἀνδρείας καὶ τῆς Ἑλληνικῆς ἐλευθερίας. Ἀλλὰ δὲν πρόκειται περὶ τούτου. Εἶδα προσέτι εἰς αὐτὸ ἐκεῖνο τὸ μέρος ἓνα δυστυχῇ παράφρονα, ὅστις ἀπώλεσε τὸ λογικὸν ἐξ ἔρωτος, καὶ ἐκ τῆς ἀπιστίας ἢ τῆς ἀδιαφορίας, ὡς εἰκάζω, ἐκείνης ἣν ἠγάπα.

— Εἶδατε, ἀνέκραξε, τῷ ὄντι παράφρονα ἐξ ἔρωτος! ὦ! ὑπάγωμεν, ὑπάγωμεν! ὅσον μακρὰν καὶ ἂν εἶναι, ὑπάγωμεν νὰ μοὶ τὸν παρουσιάσητε. Δύω σπανιότητας πρὸ καιροῦ ἐπιθυμῶ νὰ ἰδῶ, περὶ ὧν πολλάκις ἀνέγνωσα, τὸν θαλάσσιον ὄφιν καὶ τὸν παράφρονα ἐξ ἔρωτος. Τινὲς φρονοῦσιν ὅτι ὡς εἴσθε ἱστοριογράφος, εἴσθε καὶ μυθιστοριογράφος ἐπιδεξιότατος. Ἐγὼ ὅμως δὲν εἶμ' ἐξ αὐτῶν, ἐγὼ πιστεύω πληρέστατα εἰς τὸν θαλάσσιον ὄφιν.

— Τὸ κατ' ἐμὲ τοῦλάχιστον, Κυρία, ἀπήντησα γελῶν, καὶ ἂν ὑπέπεσα ποτὲ ἐν γνώσει ἢ ἐν ἀγνοίᾳ εἰς τὸ παράπτωμα τῆς μυθιστοριογραφίας, ἰάθην ἀπ' αὐτοῦ ριζικῶς, ἀφ' οὔτου σοβαρός τις πολιτικός, ὅστις διὰ τινὰς λόγους οὐδὲν οὐδέποτε ἔγραψεν, ἐν ἐναγωνίῳ πολιτικῇ συζητήσει μὲ κατήσχυνέ ποτε καὶ μὲ ἀπεστόμωσεν ἐπιφωνήσας· « Κύριε, ἔγραψας μυθιστορίας! » Ἀλλ' ὁ παράφρων μου δυστυχῶς δὲν εἶναι ἥρως μυθιστορίας· εἶναι ἄνθρωπος ἀληθής, οὗ θέλω προσπαθήσει νὰ ἐξιχνιάσω τὴν ἱστορίαν, ἅμα ἐπανελθὼν εἰς Ἀθήνας, ὅπως δυνηθῶ νὰ τῷ γίνω χρήσιμος.

— Τὴν ἱστορίαν του ἐγὼ νὰ σᾶς τὴν εἰπῶ, εἶπε μειδιῶσα ἡ Ἀγγελική. Εἰς τὴν ἑορτὴν τοῦ μοναστηρίου ἠὺωχῆθη τις ὀλίγον πλεόν τοῦ δέοντος, καὶ φύσεως ὧν ποιητικωτέρας τῶν ἄλλων, ἀντὶ νὰ πέσῃ εἰς ῥίζαν δένδρου καὶ νὰ χωνεύσῃ τὸν οἶνόν του, ἐπῆρε τὰ ὄρη, καὶ ἐκεῖ, τὰς βακχικάς του ὀνειροπολήσεις εἰς τὰς δρυάδας διηγούμενον τὸν ἀπήντησέ τις, ὅστις, ἀψηφήσας ὡς ἀβέλτερον τὴν γενομένην αὐτῷ ἐπιτίμησιν, ἔμεινε, δυνάμει καὶ, ἀδιόρθωτος μυθιστοριογράφος, καὶ τὰς παροινίας τοῦ πλάνητος ἐκείνου ὁπαδοῦ τοῦ Βάκχου ἐκαλλώπισεν εἰς ὕλην μελοδράματος.

Ἐν ᾧ δὲ οὕτως ἐφιλονεικοῦμεν, ἀφίχθημεν εἰς τὸ προάστειον τοῦ Γαλατᾶ, κείμενον εἰς τὸ στενώτατον τοῦ πορθμοῦ μέρος, κατέναντι τῆς πόλεως.

— Ἐδῶ, μοὶ εἶπεν ἡ Ἀγγελική, βεβαίως ὁ πρῶτος ναύτης ἔπηξε τὸ πρῶτον πλοῖον ἢ τὴν πρώτην σχεδίαν.

— Σᾶς συλλαμβάνω, ἀνέκραξα, ἐπ' αὐτοφώρῳ μυθιστοριογραφοῦσταν καὶ θὰ ὑπάγω νὰ τὸ εἰπῶ εἰς τὸν φίλον μου τὸν πολιτικὸν ἄνδρα. Ὑποθέτετε δηλαδή ὅτι ἡ θάλασσα ἐχώρισέ ποτε τὸν Πόρον ἀπὸ τῆς στερεᾶς, καὶ συγχρόνως ἐχώρισε δύο ἀγαπωμένας καρδίας, εἰς ἃς ὅμως ὁ ἔρως ἐδίδαξε πῶς καὶ ὑπὲρ αὐτὸν τὸν ἀπάτητον πόντον νὰ σπεύσωσι πρὸς ἀλλήλας καὶ νὰ ἐνωθῶσιν.

— Οὐδὲν τούτων ὑπέθεσα, ἀπεκρίθη γελῶσα ἡ Ἀγγελική, καὶ ὁ πολι-

τιχὸς φίλος σας εἶχε δίκαιον. Ἐξεύρω δὲ μόνον ὅτι τὸν Πόρον κατοικοῦσι τέσσαρες χιλιάδες ἄνθρωποι, καὶ οὐδὲ βανίδα ὕδατος ἔχουσι, πλὴν τούτου τοῦ φρέατος, ὅθεν, ἐρχόμεναι διὰ θαλάσσης, ὑδρεύονται ὅλαι αἱ κόραι τῆς πόλεως.

Καὶ τῷ ὄντι περὶ εὐρὺ καὶ ἀβαθὲς φρέαρ εἶδομεν πλῆθος γυναικῶν, αἵτινες ἤντλουν καὶ ἐπλήρουν τὰ ἀγγεῖά των, καὶ ὅταν κατήλθομεν εἰς τὴν παραλίαν, πολλὰς ἐξ αὐτῶν, τὰ ἀγγεῖα ἔχούσας δεδεμένα ἐπὶ τῶν νώτων, καὶ κατὰ σειρὰν καθημέναις ἐντὸς πλοιαρίων, ὧν νέαι κόραι ἦσαν οἱ κωπηλάται. Δι' ὃ καὶ ἔλεγον εἰς τὴν Ἀγγελικὴν, ὅτι ἂν ἡ ἐδική μου ὑπόθεσις περὶ τῆς πρώτης ναυτιλίας εἶναι ἡ ἀληθεστέρα, ἐν Πόρῳ φαίνεται ὅτι νέα κόρη εὔρε πρώτη τὸν τρόπον πῶς νὰ ἔλθῃ πρὸς τὸν ἐραστήν της, καὶ οὐχί τ' ἀνάπαλιν.

Εἰς τὰ πλοιάρια ταῦτα ἐπέβημεν καὶ ἡμεῖς, καὶ ἀντὶ νὰ μεταβῶμεν ἀμέσως ἀντικρυ, ὡς·δι' ὀλίγων κτύπων τῶν κωπίων ἐδυνάμεθα, περιήλθομεν τὸν πορθμὸν, ὅστις ὡς κάτοπτρον ὁμαλὸς, ἐπέχρυσότο ὑπὸ τῆς σελήνης, καὶ οἱ τόνοι τῆς κιθάρας καὶ τοῦ αὐλοῦ τινων τῶν συντρόφων μου, καὶ τοῦ ἄσματος τῶν σειρήνων τῆς συνοδίας, ὀλισθαίνοντες ἐπὶ τῆς ὑγρᾶς ἐπιφανείας καθ' ἣν στιγμὴν τὸ πᾶν ἡρέμει, καὶ οὐδεὶς θόρυβος τοὺς ἐτάραττε, καθίστων πλήρη μαγείας τὴν νυκτερινὴν ταύτην διάχυσιν. Ἀλλὰ πολὺ δὲν παρετείναμεν αὐτὴν, διότι σκοπὸν εἶχομεν τὴν ἐπαύριον νὰ ἐγερθῶμεν πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου, δι' ὃ καὶ ἀποβάντες εἰς τὴν πόλιν, διενεμήθημεν εἰς τὰς οἰκίας, αἵτινες μᾶς εἶχον προσφέρει τὴν φιλόξενον στέγην των.

Τὴν δ' ἐπαύριον τῷ ὄντι, μίαν ὥραν πρὸ τῆς ἀνατολῆς ἤμεθα εἰς τὰς λέμβους, διευθυνόμενοι πρὸς ἕω καὶ τὴν εἴσοδον τοῦ πορθμοῦ δι' ἧς τὴν προτεραίαν εἶχεν εἰσπλεύσει τὸ ἀτμοκίνητον. Ὁ νυκτερινὸς ἐκεῖνος πλοῦς ἐν τῷ μέσῳ τῆς βαθείας σιγῆς, ἐν ᾧ τὰ μελανὰ ὄρη κατωπτρίζοντο εἰς τὴν θάλασσαν, μελανὴν καὶ κατὰστικτον ἐκ τῶν ἀστέρων τοῦ οὐρανοῦ, εἶχέ τι τὸ ἰσχυρῶς πλήττον τὴν φαντασίαν, καὶ παρετήρουν ὅτι αἱ μᾶλλον φιλόλαλοι τῶν κυριῶν ἔμενον σιωπῶσαι ἀπέναντι τῆς ἐπισήμου θεάς. Ἀφ' οὗ δὲ παρεπλεύσαμεν τὸ ὠχυρωμένον νησίδιον τοῦ Ἐἰδέκ, καὶ τινας ἄλλους σκοπέλους, προσωρμίσθημεν τέλος καὶ ἀπέβημεν, ὅτε μόλις ὑπέφωσκεν ἡ αὐγὴ, εἰς μέρος τῆς Πελοποννησιακῆς παραλίας καλούμενον Ἀρτέμι, ἐξ ἀρχαίου ἀναμφιδόλως ναοῦ τινος τῆς Ἀρτέμιδος, οὗ ἐνομίσαμεν ὅτι ἀνεγνωρίσαμεν λείψανα κατὰ τὸ αὐτόθι ἐκκλησιδίου, κείμενον εἰς θέσιν, ἣτις δὲν μᾶς ἐφάνη ἀκατάλληλος δίαίτα διὰ τὴν ἀρχαίαν τῆς θήρας θεάν.

Ἐκεῖθεν δ' ἤρχισαμεν ἀναβαίνοντες τὴν ἀνάντη ράχιν τοῦ ὄρους, καὶ εἰσέδουμεν εἰς δάσος πυκνὸν, ὅλον συγχείμενον ἐκ λειμονιῶν, ὧν οἱ κλάδοι ἐνούμενοι, διετήρουν αἰωνίαν σκιὰν καὶ ὁρόσον, καὶ χλόην πυκνὴν εἰς τὰς

ρίζας των. Ἀφ' οὗ δ' ἀνέβημεν ἐπὶ ἡμίσειαν τοῦλάχιστον ὥραν, φθάντες εἰς ὑψηλὴν σκοπιάν, ἀφ' ἧς ἐβλέπομεν ὡς γραπτὸν χάρτην ὑπὸ τοὺς πόδας μας τὴν εὐρεῖαν θάλασσαν, καὶ τὴν νῆσον τῆς Καλαυρίας, καὶ ὅλην αὐτῆς τὴν ἑκτασιν, καὶ τὸ μοναστήριον ὡς λευκὴν φωλεάν εἰς τὰς ἀντιπέραν κοιλάδας, καὶ τὴν πόλιν ἐπὶ τοῦ πορθμοῦ, καὶ τὸν ἔσω ἄχανῃ λιμένα μέχρι τῆς Τροιζῆνος, ἐξελεξάμεθα, εἰς τὴν ὄχθην ῥυακος ὀρμητικῶς κατέρχομένου τὸ ὄρος, τὴν μεγίστην τῶν λειμονιῶν, καὶ ὑπ' αὐτῆς τὸν εὐώδη θάλον παρεσκευάσαμεν ἐπὶ χόρτων τὴν τράπεζαν τοῦ προγεύματος. Ἡ ἀπαράμιλλος ἐκείνη θεά, καθ' ἣν μάλιστα ὥραν ὁ ἥλιος ἀνατέλλων ἐφλόγιζε τὴν θάλασσαν καὶ ἐχρύσου τὰ ὄρη, τὸ ἀπέραντον δάσος, συγκεῖμενον ὅλον ἐκ τοῦ εὐγενεστέρου προϊόντος τῆς φυτικῆς πλάσεως, ἡ χιῶν τῶν λευκῶν ἀνθέων, ἅτινα ραίνοντα τὴν γῆν ἐθυμιάζον τὴν ἀτμοσφαῖραν, καὶ τὸ κάλλος τῶν χρυσῶν καρπῶν, κρεμαμένων ἀπὸ τῶν κλάδων, καὶ τοῦ ῥυακίου ὁ ψίθυρος, καὶ τὸ ἄσμα τῶν πτερωτῶν αἰοιδῶν, οὓς εἴλκυεν ἡ ὁρὸς αὐτοῦ, τὰ πάντα κατέθειλγον τὰς αἰσθήσεις καὶ ἐξῆπτον τὴν φαντασίαν, ὥστε καὶ πρὸ τοῦ τέλους τοῦ προγεύματος πολλοὶ στίχους ἡῦτοσχεδίαζον, οὐχὶ βεβαίως πάντας ἀναγνωριζομένους ὑπὸ τῶν Μουσῶν, καὶ ἡ Ἀγγελικὴ ἔλεγεν ὅτι ἂν τοιοῦτος εἶναι ὁ παράδεισος, ἐνοικιάζει ἀπὸ τοῦδε τὴν θέσιν τῆς εἰς αὐτόν.

— Καὶ ἡμεῖς ὅλοι ἐπίσης, τῇ εἶπα ταπεινῇ τῇ φωνῇ, διότι συνέπεσαν ἀκάθημαι πλησίον τῆς, ἂν τοιοῦτοι εἶναι οἱ ἄγγελοι.

Νομίζω δὲ ὅτι ἡ εὐθυμία τοῦ προγεύματος μὲ εἶχε καταντήσει πῶς ζηλωτὴν τοῦ νεανίου ὅστις ἔλεγε περὶ τῆς πλεούσης Ἀφροδίτης.

— Οἱ ἄγγελοι οἵτινες ἔχουσιν ὄνυχας τίγρεων καὶ ὄφρων ἑλίκας, τοὺς ἠξεύρω πῶς λέγονται, ἀπήντησεν ἐκείνη, μνησικακοῦσα εἰσέτι διὰ τὰς χθесινάς μου ἐκφράσεις.

— Ὡ, κυρία! ἀπεκρίθην. Ταῦτα ἔλεγον γενικῶς, ἄνευ τινὸς ἐφαρμογῆς.

— Καὶ πρὸ πάντων, ὑπέλαβεν, ἄνευ ἐφαρμογῆς εἰς τοὺς ἐκάστοτε παρόντας.

— Σᾶς παρακαλῶ, εἶπα, πιστεύσατέ με... Ἀλλὰ πῶς ἀπαιτῶ νὰ μὲ πιστεύσητε ὑμεῖς, ἧτις δὲν πιστεύετε εἰς τοὺς ἐξ ἔρωτος παράφρονας;

— Πῶς; ἀπεκρίθη. Σᾶς εἶπα ὅτι τοὺς κατατάττω μετὰ τοῦ θαλασσίου ὄφρους, εἰς ὃν πιστεύω πληρέστατα. Ὅσον δὲ διὰ τὸν ἐδικόν σας παράφρονα, ἐσυμφωνήθη ὅτι θὰ μοὶ τὸν παρουσιάσητε, καὶ ἡμποροῦμεν νὰ δοκιμάσωμεν ἂν τι δύναται ἐπ' αὐτοῦ ἡ ὁμοιοπαθητικὴ μέθοδος.

Ἀλλ' ἐν ᾧ εἰσέτι ὠμίλει, ἔλαβον τὸ θάρρος νὰ τῇ ἐγγίσω διὰ τῆς χειρὸς τὸν λευκὸν βραχίονα, ὡς ἐπικαλούμενος τὴν σιωπὴν καὶ τὴν προσοχὴν τῆς. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἐξεπλάγη, ἔπειτα δὲ, τείνασα τὸ οὖς πρὸς τὸ μέρος ὃ τῇ ἐδείκνυον, ἤκουσε καὶ ἐκείνη, ὡς ἤκουον καὶ ἐγὼ ἀνωθεν

ἡμῶν κατερχομένην τὴν γνωστὴν εἰς ἐμὲ ἑξάλλον ἐκείνην μελωδίαν, φαλλομένην ὑπὸ φωνῆς τρεμούσης καὶ ὑποπνιγομένης. Ὡς πεφοβισμένη δὲ, ἐπλησίασεν εἰς ἐμὲ, καὶ προσήλωσεν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς μου βλέμμα ἐρωτηματικόν.

Κατὰ τὴν αὐτὴν δὲ στιγμὴν ἀλαλαγμοὶ ἠκούσθησαν πρὸς τὸ μέρος ὅθεν προήρχετο ἡ φωνή, καὶ προσῆλθον τρέχοντες καὶ γελῶντές τινες τῶν ναυτῶν, οἵτινες εἶχον ἀναβῆ μεθ' ἡμῶν ἐκ τῶν λέμβων νὰ μᾶς ὑπηρετήσωσιν.

— Ὁ μουρλὸς, ἐφώναζον, ὁ μουρλὸς τοῦ μοναστηρίου. Ἀπ' ἐκεῖ ἐπάνω ἔβλεπεν ὁποῦ ἐτρώγετε, καὶ ἐτραγωδοῦσε. Ἐτρέξαμεν, ἀλλὰ ποῦ; Πτερὰ ἔκαμεν· ἐπηδοῦσεν εἰς τοὺς βράχους ὡσὰν ζαρκάδι. Ποῦ θὰ μᾶς φύγη; θὰ τὸν προφθάσωμεν ἐκεῖ κάτω.

— Ἐντροπή, Χριστιανοί, ἀνέκραξα ἐγὼ παρεμβαίνων. Τί σᾶς κάμνει ὁ ἄνθρωπος καὶ τὸν ἐνοχλεῖτε;

— Εἶναι μουρλὸς, αὐθέντα, ἀπεκρίθησαν, νομίζοντες ὅτι προτείνουνσι λόγον ἀκαταμάχητον.

— Εἶναι ἀδελφός σας δυστυχέστερος ἀπὸ σᾶς. Εὐχαριστεῖτε τὸν Θεὸν ὅτι σᾶς ἔκαμε τὴν χάριν νὰ μὴν εἴσθε καὶ σεῖς ὡς αὐτός. Πρέπει νὰ τὸν βοηθῆτε μάλιστα ὅσον ἡμπορεῖτε. Ἀφῆτέ τον ἥσυχον. Νὰ μὴν ἰδῶ κανεὶς νὰ τὸν ἐνοχλήσῃ.

Εἰς ταῦτα οἱ ναῦται ἠναγκάσθησαν νὰ ὑπακούσωσι, καὶ ἀπесύρθησαν, ἀλλ' ὑποκώφως μεμψιμοιροῦντες, οὐδὲ πολυεννοοῦντες διὰ τί νὰ μὴ γελάσωσιν ὀλίγον μὲ τὸν μουρλό. Ἠγέρθημεν δὲ καὶ ἡμεῖς· διότι σκοπὸν ἔχοντες νὰ ἰδῶμεν τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἀκόμη καὶ τὴν Τροιζῆνα πρὸ τῆς νυκτὸς ὅταν θ' ἀπεπλέομεν δι' Ἀθήνας, ἦτον ἀνάγκη νὰ μὴ χρονοτριβῶμεν.

Ἐν ᾧ δὲ κατηρχόμεθα τὴν αὐτὴν ὥραίαν ὁδὸν δι' ἧς εἶχομεν ἀναβῆ, ὡς ἐνθύμημα τοῦ μαγικοῦ ἐκείνου δάσους τῶν Ἐσπερίδων φέροντες διὰ χειρῶν κλάδους λειμονιῶν μετὰ πυκνῶν τῶν καρπῶν, αἱ δὲ νέαι κυρίαι τὸ ἀγνὸν καὶ συμβολικὸν αὐτῶν ἄνθος εἰς τὰς κόμας των, πλησιάσας τὴν Ἀγγελικὴν·

— Πιστεύετε λοιπὸν τώρα εἰς τὸν παράφρονά μου; τῇ εἶπα.

— Ὅτι ἐπίστευσα, μοι εἶπε, σᾶς τὸ προδίδει ἡ ταραχή μου. Δὲν φοβοῦμαι τοὺς παράφρονas, ἀλλ' ἡ ἀπροσδόκητος αὐτοῦ παρουσία δυσαρέστως μὲ συνεκίνησε.

— Καὶ ὅμως, ὑπέλαβον, αὐτός, σᾶς βεβαιῶ, εἶναι ἀβλαβέστατος, καὶ οἴκτου μόνον ἄξιος.

— Καὶ πῶς ἦλθεν ἐδῶ; μὲ ἠρώτησε, μετὰ τινος τρόμου εἰς τὴν φωνήν, ὅστις ἐφαίνετο ἀποδεικνύων ὅτι δὲν ἦτον ὅσον γενναία ἔλεγεν. Ἡ φιλία σας εἶναι τόση, ὥστε παντοῦ σᾶς παρακολουθεῖ.

— Τοῦτο, τῇ ἀπεκρίθην, μὲ συγκινεῖ ἀληθῶς. Τῷ ὄντι δι' ἐμὲ ἦλθεν.

Ἐπειδὴ τῷ ὁμίλησα μετὰ τινος συμπαθείας, καὶ ἐσεβάσθην τὴν συμφορὰν του, ἐν ᾧ εἶναι πανταχοῦ ἀντικείμενον ἀδιαφορίας, χλεύης ἢ αἰκιῶν, δὲν ἐνόησε μὲν τί τῷ ἔλεγον, ἀλλὰ τὸ ἡσθάνθη· ἡ φωνὴ τῆς καρδίας εἰσέδου εἰς τὴν καρδίαν του, καὶ δὲν ἤθελε πλέον νὰ μὲ χωρισθῇ, οὐδὲ νὰ πεισθῇ ὅτι ἦτον δυνατόν νὰ ζῇ τοῦ λοιποῦ μακρὰν ἐμοῦ, καὶ ἀκούσας παρ' ἐμοῦ ποῦ ἔμελλον νὰ διατρίψω σήμερον, ἰδοὺ, ἦλθε κατόπιν. Τόσῃν συνελάβεν ἀγάπην πρὸς ἐμέ.

— Δι' ὃ καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ σας φρονεῖτε ὅτι δὲν εἶναι ὅσον παράφρων φαίνεται, εἶπεν ἡ Ἀγγελικὴ, ἐλαφρῶς μειδιῶσα.

Ἄλλ' εἰς τὸ μειδιάμα τοῦτο μοὶ ἐφάνη λάμψασα ἐλαφρὰ φιλαρεσκείας ἀκτίς· δι' ὃ καὶ μετὰ τινος πικρίας ἀποκρινάμενος·

— Φεῦ, κυρία, τῇ εἶπον. Εἶναι ἐντελῶς παράφρων ὁ ἄθλιος. Εἶναι οἰκτρὸν θῦμα γυναικείας κουφότητος καὶ ἐρωτοτροπίας.

— Διότι, ἀπήντησε, συστέλλουσα τὰς ὀφρῦς, ἐνέδωκα παραδεχομένη τὸν παράφρονά σας, μὴ θριαμβεύετε. Ποσῶς δὲν πρεδεδέχθην ὅτι παρεφρόνησε καὶ ἐξ ἔρωτος. Ὑπάρχουσι τόσα εἶδη παραφροσύνης, οἷον ἡ μονομανία ἐκείνων οἵτινες ὅ,τι δυστύχημα καὶ ἂν συμβῇ, εἰς τὰς γυναῖκας τὸ ἀποδίδουσι.

— Καὶ τίς σᾶς λέγει, Κυρία, εἶπον ἐγὼ ἀστειευόμενος, ὅτι καὶ αὕτη ἐξ ἔρωτος δὲν προέρχεται;

Ἡ Ἀγγελικὴ ἐγέλασε καὶ μ' ἠπείλησε διὰ τοῦ συνήθους της σχήματος. Μοὶ προσέθηκε δὲ ὅτι ἐπιμένει νὰ τῇ παρουσιάσω ἀφεύκτως, περιστάσεως δουλείας, τὸν φίλον μου, διὰ νὰ κρίνῃ ἂν τὸ πτέρωμα του ἀνταποκρίνηται πρὸς τὸ κελεύσματά του, ὥς ἤθελεν εἰπεῖ ὁ Λαφονταῖνος, καὶ μοὶ ἐζήτησε νὰ τῇ γράψω τὸ ᾄσματά του. Τοῦτο δ' ἔπραξα ἀμέσως, καθήσας εἰς βίξαν λειμονίας, καὶ σχίσας φύλλον ἐκ τοῦ χαρτοφυλακίου μου, καὶ μετὰ ταῦτα τρέξας τὴν ἐπρόφθασα καὶ τῇ τὸ ἔδωκα.

Οὕτω κατέβημεν εἰς τὰς λέμβους· καὶ ἐπειδὴ γλυκὺς ἐφύσα ἀπὸ πηλιώτης, ἀναπετάσαντες τὰ ἱστία, ἐσχίζομεν ταχέως τὴν ὑποφρίσσουσαν θάλασσαν, καὶ ἐγελῶμεν εἰς τὰς ἐπιφωνήσεις καὶ τοὺς ἀναιτίους φόβους τινῶν τῶν κυριῶν διὰ πᾶν κίνημα τῶν ἐλαφρῶν ἀκατίων. Παραπλεύσας δ' ὁ στολίσκος ἡμῶν τὴν πόλιν τοῦ Πόρου, καὶ ἔπειτα τοὺς τερπνοὺς κήπους ὅπου εἶχομεν γευματίσει τὴν προτεραίαν, ἀφ' οὗ διῆλθε καὶ ἀπέναντι τοῦ δυτικοῦ πορθμοῦ, τοῦ διαιροῦντος τὴν νῆσον ἀπὸ τῆς ξηρᾶς, προσωρμίσθη τέλος εἰς τὴν βόρειον γωνίαν τοῦ μυχοῦ τοῦ μεγάλου λιμένος, κατὰ τὴν θέσιν Β' ὁ. Ἐνταῦθα ἦν τὸ ἕτερον τῶν ἐπινείων τῶν Τροϊζηνίων, τὸ καλούμενον τὸ πάλαι Κελενδερίς, ἐν ᾧ τὸ ἄλλο Πώγων λεγόμενον, ἐξ οὗ ἐξέπλευσαν οἱ Ἕλληνας πρὸ τῆς ἐν Σαλαμῖνι μάχης, ἔκειτο κατὰ τὸ μεσημβρινὸν πέρας τοῦ μυχοῦ, καθ' ὃ μέρος, προσχωσθεῖσα ἡ θάλασσα, μετεβλήθη εἰς ἀβαθὴ καλαμῶνα.

Εἰς τὸ Βίδι εὗρομεν ὑπὸ τὴν σκιάν τῆς αὐτόθι ἐκκλησιάς καὶ τῶν πέριξ δένδρων περιμένοντας ἡμᾶς τοὺς ἵππους, οὓς ὁ Κύριος Δήμαρχος Καλαυρίας εἶχε παραγγείλει ἀπὸ τῆς προτεραίας, καὶ ἀναβάντες διέβημεν πρὸς τὰ νοτιοδυτικὰ τὸ πλούσιον πεδῖον τῆς Τροιζηνίας, μεταξὺ ἀμπελώνων καὶ φυτειῶν. Τὸ πλῆθος τῶν ἵππευόντων, ἡ ζωηρότης τῶν μὲν, ἡ ἀπειρία τῶν ἄλλων, καὶ ὅλων ἡ εὐθυμία, καθίστων τόσῳ φαιδροτέραν τὴν ἵππασίαν, καθ' ὅσον ἀπὸ τινος νέφη ἀρθέντα ἀπὸ δυσμῶν, ὡς ἂν ἡμεθα προνομιοῦχον ἀπόσπασμα τοῦ λαοῦ τῆς ἐκλογῆς διατρέχον τὴν ἔρημον, ἦλθον καὶ ἐκάλυψαν τὸν ἥλιον, οὗ τὰ βέλη κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν τοῦ ἔτους καὶ τῆς ἡμέρας ἐδύναντο νὰ μᾶς ἐνοχλήσωσι. Μετὰ τρία τέταρτα τῆς ὥρας ἐφθάσαμεν εἰς τὸ χωρίον Δαμαλᾶν, κατὰ τοὺς πρόποδας ὑψηλῶν καὶ ἀποτόμων ὄρεων, εἰς μικρὰν ἀπόστασιν τῆς θέσεως τῆς ἀρχαίας Τροιζῆνος, ἣτις, κατὰ τῶν ἱστορικῶν τὴν ὀρθὴν μαρτυρίαν, ἀπεῖχε 15 σταδίους ἀπὸ τῆς θαλάσσης. Ὁ Δαμαλᾶς ἦτον ἄλλοτε, ὡς φαίνεται, ἐπίσημος κώμη καὶ ἐπισκοπή· ἔκτοτε ὅμως περιεστᾶλη εἰς μικρὸν καὶ ἄσημον χωρίδιον· δι' ὃ καὶ ἡμεῖς, περιελθόντες ἀπλῶς αὐτὸ, καὶ μόνον τὸ δημοτικόν του σχολεῖον ἐπισκεφθέντες, κατέβημεν ν' ἀναπαυθῶμεν εἰς τοὺς ὑπ' αὐτὸ λειμονοκήπους, ὑφ' ὧν τὴν σκιάν, κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς ἐπαναστάσεως, ἐκάθηνσαν βουλευόμενοι περὶ τῆς ὑπάρξεως Ἑλληνικῆς πατρίδος οἱ πρῶτοι ἄνδρες οἱ ἐγείραντες τὴν σημαίαν τῆς ἐλευθερίας.

Ἐνταῦθα τὴν εὐσυνειδησίαν τῶν πλείστων περιηγητῶν μιμούμενος, δὲν πρέπει ν' ἀποσιωπήσω, ὅτι αἱ γνώμαι διηρέθησαν ἐπὶ τοῦ σπουδαίου ζητήματος τοῦ γεύματος, τῶν μὲν θελόντων νὰ φάγωμεν πρῶτον, καὶ μετὰ ταῦτα νὰ ἐπισκεφθῶμεν τὸ γεφύρι τοῦ Διαβόλου, τὸ τελευταῖον σημεῖον τῆς ἐκδρομῆς, τῶν δ' ἀντιταττόντων τὴν ἔλλειψιν ὀρέξεως, διότι πρὸ ὀλίγου μόνον ἤριστήσαμεν, καὶ παρατηρούντων ὅτι ποιητικώτερον θέλει εἶσθαι νὰ γευθῶμεν παρ' αὐτὴν τὴν γέφυραν, ὅπου προσέθετεν ἡ Κυρία Ἀγγελικὴ·

— Δὲν θέλομεν ἔχει οὐδ' ἀνάγκην πῦρὸς διὰ τὸν καφφέν μας, διότι ὁ οἰκοδεσπότης θέλει ἄνευ ἀμφιβολίας εὐγενῶς μᾶς προσφέρει τὴν τοῦ ἀπεράντου του μαγειρείου.

— Μὴ πολυπαίζωμεν, παρακαλῶ, μὲ τὸν Διάβολον, εἶπεν ἄλλη κυρία, ἔχουσα τὰς ἀμφιβολίας τῆς ὡς πρὸς τὴν εὐγένειαν, ἢ καὶ ὡς πρὸς τὴν ἀφιλοκέρδειαν τοῦ οἰκοδεσπότη. Ἐχει πόδας πολλοὺς, ὡς ἡξεύρετε. Τὸ κατ' ἐμὲ διόλου δὲν θὰ δυσηρεστούμην, ἂν ἤμην ἀπηλλαγμένη τοῦ νὰ ἐπισκεφθῶ τὸ βασιλεῖόν του.

— Καιρὸς δὲν εἶναι πλέον, Κυρία, τῇ εἶπεν εἰς τῶν συνοδοιπόρων, ὅστις εἶχε γνῶσιν τοῦ Πόρου. Πρὸ πολλοῦ εἴσθε ἐν μέσῃ τῇ ἐπικρατείᾳ του. Ὅλοι οὗτοι ἐδῶ πέριξ οἱ λόγοι εἰσὶ κτήματά του, καὶ τοῖς ἐπεχάραξε τὰ ὀνόματα διὰ τοῦ κυριαρχικοῦ ὄνυχός του. Τοῦτο ἐκεῖ τὸ μέρος ὀνομάζεται Ἀπάθεια, τὸ ἄλλο παρέχει Κατάρια, τὸ ἄλλο Ἀνάθεμα.

— Ἀδιάφορον, ὑπέλαβεν ἡ Ἀγγελικὴ. Δὲν πρέπει νὰ εἴμεθα ἀγνώμονες. Παρὰ τοῦ τοπάρχου φιλόφρονεστέραν καὶ μεγαλοπρεπεστέραν ὑποδοχὴν δὲν ἐδυνάμεθα νὰ περιμένωμεν. Οὔτε οἱ καλοὶ κῆποι μᾶς ἔλειψαν, οὔτε ἡ καλὴ εὐθυμία. Ἐγὼ τὸν κηρύττω παράδειγμα πατρικῶν ἡγεμόνων.

— Καί, ὡς ὑποθέτω, τῇ εἶπα, τὸν κατατάττετε ὀλίγον μετὰ τῶν θαλασσίων ὄψεων.

— Καὶ μετὰ τῶν ἐξ ἔρωτος παραφρόνων, ἀπεκρίθη γελῶσα.

Ἐν τούτοις ἡ γνώμη τοῦ νὰ γευματίσωμεν παρὰ τὴν γέφυραν ὑπερίσχυσεν. Ὑπερίσχυσεν ὅμως συγχρόνως καὶ ἡ ἐμὴ τροπολογία τοῦ ν' ἀναπαυθῶμεν ὑπὸ τὴν σκιάν πρὶν ἀναχωρήσωμεν, καὶ μάλιστα παρέστησα ὡς ἀρχαιολογικὸν καθήκον ἡμῶν καὶ νὰ κοιμηθῶμεν ὀλίγον (ἡ χθεσινὴ ἐκδρομὴ εἰς τὸν ναὸν μοὶ ἔφερε κατὰ νοῦν τὸ σόφισμα τοῦτο), διότι οἱ ἀρχαῖοι Τροϊζήνιοι ἐλάτρευον ἰδίως τὸν Ὑπνον, καὶ τῷ εἶχον βωμὸν ἀφιερωμένον. Ὁ σοφὸς οὗτος λόγος ἐφάνη ἀκαταμάχητος εἰς τοὺς πλείστους τῶν συνοδοιπόρων, καὶ μάλιστα εἰς τὰς κυρίας, ὅσαι δὲν ἦσαν ἐξωκειωμένοι πρὸς τὴν ἱππασίαν, καὶ οὕτως, οἱ μὲν σπουδαίως καὶ εἰλικρινῶς, οἱ δὲ μὲ τὸν ἕνα ὀφθαλμὸν ἐκοιμήθημεν μέχρις οὔ ἡ θερμότης τῆς ἡμέρας ἐμετριάσθη. Τότε δ' ἀποσείσαντες ὅλοι τὴν νάρκην, καὶ ἤδη καὶ ὑπὸ τῆς πείνης ὑπονυσσόμενοι, ἀνέβημεν πάλιν τοὺς ἵππους, καὶ διευθύνθημεν πρὸς δυσμάς. Μετὰ τινὰ δὲ χρόνον διέβημεν διὰ τῆς θέσεως τῆς ἀρχαίας Τροϊζήνος, τῆς πόλεως, ἐν ᾗ ἐγεννήθη ὁ Θησεύς, καὶ ἐν ᾗ ἡγάπα ἡ Φαίδρα, καὶ τὸ μόνον σχεδὸν ἀρχαῖον μνημεῖον, ὃ εἶδαμεν ἐνταῦθα, ἦτον πύργος τετράγωνος Ἑλληνικῆς οἰκοδομῆς, βαίνων ἐπὶ βάσεως κυκλωπείας, ἣν πολλάκις ἴσως ἐθίξε παρελαύνων τοῦ Ἱππολύτου ὁ δίφρος.

Μετ' ὀλίγον δ' ἡ ὁδὸς ἐστράφη πρὸς τὸ ὄρος, ἀναγκίνουσα παρὰ τὸ χεῖλος βαθείας χαράδρας, καὶ ἐγένετο ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον στενὴ καὶ παράκρημνος, πρὸς οὐ μικρὰν ἀνησυχίαν ἐκείνων ἐκ τῶν κυριῶν, ὅσαι δὲν ἐπηγγέλλοντο ἰδίως τὰς Ἀμαζόνας. Ἐκείνη μάλιστα, ἥτις εἶχεν ἐκφράσει τοὺς ἐνδοιασμούς της περὶ τοῦ διαβόλου, ἔβλεπεν εἰς πάντα λίθον, εἰς πᾶσαν ἀνωμαλίαν τῆς ὁδοῦ τὰς συνήθεις ἐνεργείας αὐτοῦ, καὶ συνώδευε πᾶν ἐπιφώνημα φόβου καὶ διὰ τινων πλαγίων νύξεων κατ' ἐκείνων, οἵτινες ἠθέλησαν νὰ κοιμηθῶσιν εἰς Δαμαλᾶν, ὥστε νὰ νυκτωθῶμεν · καὶ πῶς νὰ ἐπιστρέψωμεν ἔπειτα διὰ τοιούτων ὁρόμων, ἐν ᾗ τὰ σύννεφα μάλιστα, σωρευόμενα εἰς τὸν ὀρίζοντα, προήγγελλον, ὅτι θὰ ἔχωμεν σκοτεινὴν νύκτα; Τὴν καθησυχάσαμεν ὅμως, ὑποσχεθέντες ὅτι τὴν νύκτα, διότι τῷ ὄντι ἐφαίνετο ὅτι θὰ νυκτωθῶμεν, ἐμέλλομεν ν' ἀνάψωμεν ὄξδας, καὶ εἰς τὸ φῶς αὐτῶν νὰ ὁδηγήσωμεν ἀσφαλέστατα τὰς κυρίας. Οὕτω διεσκεδάσθη ὁ φόβος της, ἀντιπερισπασθεὶς καὶ ὑπὸ τῆς ὥραίας θεάς, ἣν ἀπηντήσαμεν περὶ τὸ μέσον τῆς ἀναβάσεως. Βαθείως ὑπὸ τοὺς πόδας ἡμῶν, εἰς τὸν πυθμένα τῆς χαράδρας δύο ὑδρόμυλοι ἐκρύπτοντο ὑπὸ εὐρεῖς καὶ δροσεροὺς

φύλλων θόλους, καὶ ἐξηρεύοντο καταβράχτας, οἵτινες ἀπὸ τοῦ ἐνὸς ἐκρημνίζοντο εἰς τὸν ἕτερον.

Καθ' ὅσον δὲ περαιτέρω ἀνηρχόμεθα, ἡ χαράδρα ἐγίνετο βαθυτέρα, καὶ τὰ δύο ὄρη, δι' ὧν διήρχετο, προσεγγίζοντα ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον τὰ κάθετα καὶ κρημνώδη πλευρά των, ἄφινον μέχρι τέλους ἀπόστασιν ὀλίγων μόνον ποδῶν μεταξύ των. Ἐνταῦθα μετ' ἐκπλήξεως εἶδομεν γέφυραν εἰς ἐναέριον ὕψος τὰ δύο ὄρη ζευγνῦσαν, καὶ σκοτοδινία μᾶς κατελάμβανεν, ὅταν ἀπ' αὐτῆς ἐνεδλέπομεν εἰς τὸ ἀχανές βάραθρον ὑπὸ τοὺς πόδας ἡμῶν, καὶ ἠκούομεν τὸν καταπληκτικὸν πάταγον, μεθ' οὗ ὁ χεῖμαρρος τῶν ὁρέων ἐθραύετο ἐν τῷ ἀπροσβάτῳ πυθμένι αὐτοῦ ἐπ' ὀγκωδῶν βράχων ἀτάκτως σεσωρευμένων, μέχρις οὗ τὸ διαυγές ὕδωρ συνήρχετο εἰς βαθεῖαν δεξαμενὴν, ἐφ' ἧς ἐπλανᾶτο νύξ αἰωνία. Τοῦτο ἦτον τὸ γεφύρι τοῦ Διαβόλου, ἀναγορευθὲν ὑπὸ πάντων ἡμῶν ἄξιον τοῦ ὀνόματός του. Τινὲς τῶν κυριῶν, καὶ νομίζω, καὶ τινες τῶν κυρίων ὠχρίασαν, ὅταν ἐπλησίασαν εἰς αὐτὸ, καὶ παρετήρησα ὅτι τινὲς ἔκαμνον κρυφίως τὸν σταυρόν των. Ἡ Ἀγγελικὴ ὁμως, ἀνδρικοτέρα τὸ πνεῦμα, παρετήρει τὴν γέφυραν μὲ βλέμμα ἀρχαιολόγου, καὶ μὲ ἠρώτησεν, ἂν τὴν νομίζω παίγνιον τῆς φύσεως, ἢ ἔργον τέχνης μεγαλεπηβόλου.

— Εἶναι τεχνητὸν, τῇ ἀπήντησα, καὶ δὲν δύναμαι μὲν νὰ σᾶς εἰπῶ οὐδὲ τίς οὐδὲ πότε τὸ κατεσκεύασεν, ἀλλὰ πέπεισμαι, ὅτι εἶναι ἔργον ἐλληνικόν, καὶ πιθανῶς τῆς ἀπωτάτης ἀρχαιότητος.

Καὶ τῇ ἐδείκνυον τὴν τολμηράν καὶ ἐπιτηδείαν τῶν λίθων ἀρμογὴν, ἣτις μοὶ ἐφαίνετο τῆς ὑποθέσεώς μου ἀπόδειξις.

— Ἐχετε ἴσως δίκαιον, μοὶ εἶπεν. Ἀλλὰ βλέπω ἐκεῖ τὸν Βάρβα-Θανάσῃν, ὅστις κινεῖ διστακτικῶς τὴν κεφαλὴν του, ὥς νὰ μὴ συμμερίζηται τὴν ἰδέαν σας. Τί λέγεις, Βάρβα-Θανάσῃ; Δὲν ἔκαμαν οἱ Ἕλληνες αὐτὸ τὸ γεφύρι; Ἡξεύρεις ἴσως ποῖος τὸ ἔκαμεν;

— Αἶ! αἶ! εἶπεν ὁ Βάρβα-Θανάσῃς, κινῶν τὴν κεφαλὴν. Ἦτον δὲ ὁ Βάρβα-Θανάσῃς οὗτος ὁ γέρων ἀγωγιάτης, ὅστις ὠδήγει τὸ ζῶον τῆς Ἀγγελικῆς, καὶ μεθ' οὗ αὕτη, κατὰ τὴν χαρακτηρίζουσαν αὐτὴν εὐπροσηγορίαν, εἶχε καθ' ὁδὸν συνδέσει σχέσεις.

— Τοῦτο δὲν εἶναι ἀπόκρισις, Βάρβα-Θανάσῃ, τῷ εἶπεν ἡ Ἀγγελικὴ, ἐν ᾧ ἐνευε πρὸς ἡμᾶς διὰ τοῦ ὀφθαλμοῦ. Ἄν ἠξεύρης ποῖος τὸ ἔκτισε, πρέπει νὰ μᾶς τὸ εἰπῇς.

— Ἀφῆτέ τ' αὐτὰ, εἶπεν ὁ Βάρβα-Θανάσῃς. Σεῖς οἱ Φράγχοι μᾶς περιγελάτε καὶ δὲν μᾶς πιστεύετε.

— Βάρβα-Θανάσῃ, τῷ εἶπομεν ὅλοι παρακλητικῶς ἐπιτιθέμενοι, ἡμεῖς δὲν εἴμεθα Φράγχοι. Εἰπέ μας τίς ἔκαμε τὸ γεφύρι.

Τέλος πάντων, ἀποσείων τοὺς δισταγμοὺς καὶ τὴν μετριοφροσύνην, ἀπεφάσισε νὰ διηγηθῇ.

— Ἦτον μίαν φοράν ἕνας πασᾶς εἰς τὸν Δαμαλᾶν, εἶπε...

— Πασᾶς, ἐψιθύρισε πρὸς ἐμὲ ἡ Ἀγγελικὴ. Ποῦ ἔμεινεν ἡ ἀπωτάτη ἀρχαιότης;

— ... Καὶ αὐτὸς, ἐξηκολούθησεν ὁ διηγούμενος, ἤθελε νὰ γεφυρώσῃ αὐτὸ τὸ ποτάμι, διὰ νὰ πηγαίνῃ εἰς τὸ κυνήγι. Πολλοὶ ἄξιοι τεχνίται ἦλθαν ἀπὸ τὰ διάφορα μέρη τοῦ Μωρέως, καὶ ἐζητοῦσαν πολλὰ χρήματα, διότι ἡ ἐργασία ἦτον δυσκολωτάτη. Ἦτον ὅμως εἰς τὸν Δαμαλᾶν ἕνας ἐργάτης πτωχὸς τῆς ἐλεημοσύνης, διότι ἦτον ἀκαμάτης καὶ ἀνεπιτήδειος. Αὐτὸς ἐφθονοῦσε τοὺς ἄλλους, διότι ὁ ἴδιος δὲν ἤξιζε τίποτε, καὶ ἔλεγε ξένους τοὺς Μωραῖταις τοὺς συντεχνίταις του, καὶ δὲν ἤθελε νὰ τοὺς ἀφήσῃ νὰ κερδίσουν ἐκεῖνοι. Ἦλθε λοιπὸν εἰς τὸν πασᾶν, καὶ τὸν εἶπεν ὅτι αὐτὸς κτίζει τὸ γεφύρι καλῆτερα καὶ μὲ τὰ μισὰ χρήματα καὶ ἐπειδὴ ἔκαμνε πολλὴν ταραχὴν καὶ ἐφώναζεν, ὁ πασᾶς τὸν ἔδωκε τὴν ἐργασίαν, μὲ συμφωνίαν ὅμως, ἂν δὲν τὴν ἐπιτύχῃ, νὰ τὸν κόψῃ τὴν κεφαλὴν. Ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος εὐχαριστήθηκε, διότι ἔβλαψε τοὺς ἄλλους, καὶ ἀφ' οὗ ἔκτισε τὸ γεφύρι ὅπως ἠμπόρεσεν ἐκεῖ κάτω ὅπου εἶναι οἱ μῦλοι, ἐκαυχᾶτο ὅτι τὸ ὁμοίον του δὲν εὐρίσκεται εἰς τὸν κόσμον, καὶ τόσον ὑπερηφανεύθη, ὥστε ἐτόλμησε νὰ ζητῇ ἀπὸ τὸν πασᾶν νὰ τῷ δώσῃ γυναῖκα τὴν ὠραίαν κόρην τοῦ προεστοῦ, τὸ ἄνθος τοῦ Δαμαλᾶ, ἐξακουστὴν εἰς ὅλον τὸν Μωρέαν καὶ ζηλευμένην.

Ἐκεῖνην τὴν ἰδίαν νύκτα ἔβρεξεν εἰς τὰ βουνά, καὶ κατέβασε τὸ ποτάμι, καὶ... ἐπῆρε τὸ γεφύρι. Τότε ἐπρόσταξεν ὁ πασᾶς νὰ τὸν φέρουν ἐμπρὸς του καὶ νὰ τὸν ἀποκεφαλίσουν. Ὁ ἄθλιος ἔκλαιε καὶ ὠδύρετο καὶ ὑπέσχετο νὰ κτίσῃ ἄλλο γεφύρι διπλᾶ στερεώτερον. Τὸν ἐλυπήθη λοιπὸν ὁ πασᾶς, καὶ ἔδωκε τὴν ἄδειαν, ὁ κτίστης ἔκτισε τὸ γεφύρι πολὺ καλῆτερον ἀπὸ τὸ ἄλλο, καὶ ἐφούσκωνε πολὺ περισσότερον ἀπὸ τὴν πρώτην φοράν. Καθὼς ὅμως ἦλθαν τὰ πρωτοβρόχια, τὸ ποτάμι ἐπλημύρηνσε, καὶ τῆς γεφύρας δὲν ἔμεινε πέτρα εἰς πέτραν. Ὁ τρόμος τοῦ ἀνθρώπου ἦτον ἀπερίγραπτος, ὅταν εἶδε τὸν πασᾶν νὰ προσταῇ τὸν δῆμιον νὰ τὸν κόψῃ· κατώρθωσεν ὅμως μὲ πολλὰ νὰ τοῦ χαρισθῇ καὶ πάλιν ἡ ζωὴ, ἀλλὰ διὰ τελευταίαν φοράν, ἂν δὲν γίνῃ καλὸν καὶ τὸ τρίτον γεφύρι. Εἰς αὐτὸ ἔβαλε πλέον τοὺς φοβεροὺς αὐτοὺς βράχους, — τοὺς βλέπετε ἐκεῖ κάτω, — καὶ τοὺς ἔκτισε μὲ πολλὴν τάξιν, ὅπου ἦτον θαῦμα νὰ βλέπῃς. Ποῦ ἀκούει ὅμως τὸ ποτάμι τάξιν καὶ βράχους. Καθὼς ἦλθεν ἀπὸ τὸ βουνὸν μὲ μουγκρητὸν ὥς νὰ ἔσφαξαν ἑκατὸν βώδια, ἐπέταξε τοὺς βράχους εἰς τοὺς κρημνοὺς ὡς χαλίχια.

Τότε ὁ ἐργάτης ἦλθεν εἰς ἐσχάτην ἀπελπισίαν, διότι ἤξευρεν ὅτι ἡ ἄλλη ἡμέρα ἦτον ἡ τελευταία του, καὶ ἐκάθησεν εἰς τὴν γωνίαν του, ἐμπρὸς εἰς τὴν φωτίαν, καὶ ἔκρυψε τὸ πρόσωπον εἰς τὰς χεῖράς του, καὶ ἔκλαιεν. Ἐξαφνα ἀκούει πατήματα εἰς τὸ πλάγι του, καὶ στρέφει τὴν

κεφαλὴν καὶ βλέπει ἓνα μαυροφόρον ἐκεῖ καὶ ἐστέκετο, ἄνθρωπον μαυρομαμάτην καὶ πλατοφρύδην, μὲ μακρὰν τὴν μύτην καὶ τὸ πηγαῦνι καὶ μὲ καλαμάρι μακρὸν εἰς τὴν ζώνην. Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς τὸν ἐχαιρέτησε ταπεινά.

— Ποῖος εἶσαι καὶ ἀπὸ ποῦ ἦλθες; ἐρώτησε τρομαγμένος ὁ κτίστης. Ἡ θύρα μου εἶναι κλειστή.

— Μὲ συγχωρεῖς, ἀπεκρίθη ὁ μαυροφόρος. Σὲ ἤκουσα ὅτι ἐκλαιες, καὶ ἦλθα νὰ σ' ἐρωτήσω τί ἔχεις καὶ νὰ σὲ βοηθήσω.

— Σ' εὐχαριστῶ, διδάσκαλε, εἶπεν ὁ ἐργάτης. Εἰς ὅ,τι ὁμως ἔχω δὲν ἡμπορεῖς νὰ μὲ βοηθήσης.

— Ποῦ ἠξεύρεις; εἶπεν ὁ ἄλλος. Ζήτει μόνον καὶ βλέπομεν.

— Δὲν ἡμπορεῖς, σὲ λέγω, ἀπήντησε θυμωμένος ὁ κτίστης. Θέλω νὰ κτισθῇ τὸ γεφύρι ἐπάνω εἰς τὴν ρευματιάν, καὶ νὰ μὴ κρημνίζεται, καὶ τὸ ποτάμι νὰ μὴ τὸ παίρνῃ.

— Αὐτὸ μόνον; αὐτὸ εἶναι εὐχολον. Τὸ γεφύρι θὰ κτισθῇ ὡς τὸ θέλεις.

— Αἶ! καὶ τί μ' ὠφελεῖ ἂν τὸ κτίσης δυνατὸ ὅσον τὸ Παλαμῆδι; ἀπεκρίθη ὁ ἐργάτης. Αὔριον τὸ πρωτὶ ὁ Πασᾶς θὰ μὲ κόψῃ τὸ κεφάλι, διότι τὸ γεφύρι εἶναι κρημνισμένον.

— Ὡς αὔριον τὸ πρωτὶ ἔχομεν ὅλην τὴν νύκτα, εἶπεν ὁ μαυροφόρος. — Μὲ τὴν ἀδειάν σου, ἀφεντικό; ἐρώτησεν ἔπειτα, καὶ μὲ πολλὴν ἡσυχίαν ἔβγαλε τὸ τσιβοῦκι ἀπὸ τὸν κόρπον του, τὸ ἐγέμισεν, ἔκαμε τὰ δύο δάκτυλά του ὡς λαβίδα, καὶ ἔπειτα, τὸ παράξενον! τὰ ἐμάκρυνε οὕτω πῆχεις, ἐπῆρε μὲ αὐτὰ φωτίαν, τὰ ἐκόντηνε πάλιν, καὶ ἔβγαλε τὴν φωτίαν εἰς τὸν καπνὸν του. Ἀφ' οὗ ἐκάπνισεν ὀλίγον.

— Αὔριον λοιπὸν, ἐπρόσθεσεν, ἡ γέφυρα θὰ εἶναι κτισμένη. Τί ἄλλο εἶναι εἰς τοὺς ὀρισμούς σας, καὶ εἰς τί ἡμπορῶ νὰ σᾶς φανῶ χρήσιμος;

Ὁ ἐργάτης τότε ὡς νὰ ἤρχισε νὰ ἐννοῇ ὅτι καὶ ἡμπορεῖ νὰ ἔβγῃ ἀπ' αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον.

— Νὰ σὲ εἰπῶ τὴν ἀλήθειαν, τὸν εἶπεν, ἡ ἄλλη μου ἐπιθυμία εἶναι νὰ γίνω πλούσιος, καὶ νὰ γίνω ἀμέσως.

— Εἰς τὰς διαταγὰς σας, ἀπεκρίθη αὐτὸς. Νὰ γίνετε πλούσιος, τί δικαιοτέρον; θέλετε ἄλλο τίποτε;

— Θέλω νὰ πάρω γυναῖκά μου τὴν ὡραίαν κόρην τοῦ προεστοῦ.

— Μεγάλῃ τιμῇ διὰ τὸν προεστὸν νὰ σᾶς κάμῃ γαμβρὸν, καὶ θὰ ἔχετε ὅ,τι ἐπιθυμεῖτε.

— Εὐχαριστῶ διὰ τὴν καλωσύνην σας, ἀπεκρίθη ὁ κτίστης. Εἰπέτε με ὁμως εἰς τί ἡμπορῶ νὰ σᾶς δουλεύσω καὶ ἐγὼ; διότι βλέπω ὅτι οὔτε φωτιὰν δὲν ἔχετε ἀνάγκην νὰ σᾶς δώσω.

— Εἶναι περιττὸν νὰ ἐνοχληθῇτε, ἀπήντησεν ἐκεῖνος μ' εὐγένειαν. Πόσους χρόνους ἀκόμη εὐχαριστεῖσθε νὰ ζήσετε;

— Ἄν ζήσω τρεῖς χρόνους καθὼς ἐπιθυμῶ, εἴμ' εὐχαριστημένος, εἶπεν ὁ κτίστης.

— Τρεῖς χρόνους καθὼς ἐπιθυμεῖτε, ἀπεκρίθη μὲ βαθὺν χειρετισμὸν ὁ ξένος. Ἐγὼ ἓνα μόνον μικρὸν ἐνθύμημα θὰ σᾶς ζητήσω...

— Ὅ,τι προστάζετε, ἀπήντησεν ὁ ἐργάτης.

— ... Μετὰ τοὺς τρεῖς χρόνους αὐτοὺς, ἀφ' οὗ ἀποθάνετε, ὅταν πλέον δὲν θὰ σᾶς χρειάζεται, νὰ μὲ χαρίσητε... τὴν ψυχὴν σας.

— Τὴν ψυχὴν μου! ἐφώναξε τρομαγμένος ὁ κτίστης. Τὴν ψυχὴν μου! ὦ! εἶναι πρᾶγμα σημαντικόν. Λυποῦμαι, ἀλλὰ μὲ φαίνεται πῶς καὶ ἀφ' οὗ ἀποθάνω θὰ ἔχω ἀκόμη ἀνάγκην τῆς ψυχῆς μου.

— ὦ! τότε ἀλλάζει, εἶπεν ὁ ἄλλος. Δὲν θέλω διόλου νὰ σᾶς βιάσω. Λυποῦμαι ἐγὼ περισσότερο ὅτι δὲν ἠμπορῶ νὰ σᾶς δουλεύσω, καὶ νὰ σᾶς δώσω τὸν πλοῦτον καὶ τὴν κόρην ὅπου ζητεῖτε. Καὶ οὔτε θὰ ἔχετε ὅμως ἀνάγκην αὐτῶν, ἀφ' οὗ αὖριον ὁ πασᾶς θὰ σᾶς κόψῃ τὴν κεφαλὴν.

— Ἄ! ἔχετε δίκαιον, τὸ εἶχα λησμονήσει, εἶπεν ὁ κτίστης, καὶ ἔγινε χλωμὸς ὡσὰν τὸ κηρί. Δὲν θέλω νὰ δώσω τὴν κεφαλὴν μου εἰς τὸν πασᾶν. Δὲν εἶναι δυνατόν σεῖς, ὁ τόσον καλὸς, νὰ μὲ βοηθήσετε;

— Προθυμότητος δοῦλός σας, εἶπεν ἐκεῖνος. Ἀλλὰ μετὰ τρεῖς χρόνους τὴν ψυχὴν σας. Ἀλλέως λυποῦμαι ὅτι μὲ εἶναι ἀδύνατον.

Ὁ κτίστης ἄρχισε νὰ περιπατῇ ἐπάνω καὶ κάτω ἀνήσυχος. Ἐπειτα ἐστάθηκεν ἐμπρὸς εἰς τὸν ξένον.

— Δὲν μὲ χαρίζετε ἀκόμη δύο χρόνους; τὸν εἶπεν. Ἀπὸ τρεῖς δὲν τοὺς κάμνετε πέντε;

— ὦ! πῶς; Ἀπὸ τρεῖς, εἶπεν ὁ μαυροφόρος, τοὺς κάμνομεν ἕξ διὰ νὰ σᾶς εὐχαριστήσω.

— Ἄς εἶναι λοιπὸν μετὰ τοὺς ἕξ χρόνους ἔχετε τὴν ψυχὴν μου, μὰ τὸν Ἅγιον...

— Ἄς λείψουν αἱ ἅγιοι, εἶπεν ὁ ἄλλος. Εἴμ' ἐναντίος τῶν ὀρκῶν. Ἐγὼ ἄλλην δικονομίαν, ἂν ἐπιτρέπετε.

Καὶ ἔβγαλε μικρὸν βιβλίον ἀπὸ τὸν κόρπον του, καὶ εἰς τὸ καλαμάρι ὅπου εἶχεν εἰς τὴν μέσῃν του ἐβούτησε διὰ κονδύλι τὸ νύχι του, ὅπου εἶχε σουβλερὸν καὶ μακρὸ, καθὼς μερικοὶ τῶρα ὅπου φραγγοπορεύονται, ἔγραψε τὸ ὑποσχετικόν, ἔβαλε τὴν ἡμερομηνίαν, εἰκοστὴν πέμπτην τοῦ Δεκεμβρίου, καὶ ἔδωσεν εἰς τὸν κτίστην νὰ ὑπογράψῃ. Ὁ κτίστης ὅμως δὲν ἤξευρε γράμματα, καὶ ἐπρότεινε νὰ βάλῃ τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ. Τότε ὁ ξένος ἐθύμωσε, καὶ ἄρχισε ν' ἀφρίζῃ καὶ νὰ τρέμῃ ἀπὸ τὸ κακόν του, καὶ ὁ κτίστης ἔβαψε τὸ δάκτυλόν του εἰς τὸ καλαμάρι, καὶ τὸ ἐπάτησεν εἰς τὸ ὑποσχετικόν. Ὁ μαυροφόρος ἔκρυψε τὸ βιβλίον, ἐχαιρέτησε βαθύτατα, καὶ ἀνεχώρησε.

Τὴν ἄλλην ἡμέραν ὁ κτίστης ἐπῆγεν εἰς τὸ βουνόν, καὶ ἐκεῖ ὅπου

ἔκτιζε δὲν ἡῦρε τίποτε. Ἡ ἀπορία τοῦ ὅμως δὲν περιγράφεται, ὅταν ὕψωσε τὴν κεφαλὴν, καὶ ἐπάνω, ἐκεῖ ὅπου περνοῦν οἱ ἀετοὶ, ὅπου καὶ ὁ κατακλυσμὸς ἂν ἔλθῃ δὲν θὰ φθάσῃ ποτὲ τὸ ποτάμι, καὶ ὅπου μόνον τὰ τελώνια τοῦ ἀέρος ἡμποροῦσαν νὰ εἶναι οἱ κτίσται, εἶδε τὸ γεφύρι τοῦτο νὰ ἐνώνῃ τὰ δύο βουνά. Ἐτρεξεν ἀμέσως ἐπάνω νὰ τὸ περιεργασθῇ, καὶ ἐπέτα ἀπὸ τὴν χαρὰν τοῦ. Ἐκεῖ ὅμως ὅπου τὸ ἐτριγύριζεν, ἐγλύστρησε, καὶ ἔπεσεν εἰς τὸν κρημνόν. Ἄν ἦτον ἄλλος, κόκκαλόν τοῦ γερόν δὲν θὰ ἔμενεν. Αὐτὸς δὲν ἔπαθε τίποτε, καὶ καθὼς ἐπιάσθη ἀπὸ μίαν πέτραν διὰ ν' ἀνέβῃ, καὶ τὴν ἐκύλισεν, ἡῦρεν ἀπὸ κάτω ἓνα πιθάρι θεόρατον, ὅλον φλωρί. Χωρὶς νὰ χάσῃ καιρὸν, ἔκρυψε καλὰ τὸ πιθάρι, καὶ ἔτρεξεν εἰς τὸν πασᾶν, καὶ ὁ πασᾶς, ὅταν εἶδε τὸ γεφύρι, ἐθαύμασε καὶ τὸν ἐκήρυξε πρῶτον κτίστην τοῦ Μωρέως καὶ ὅλης τῆς οἰκουμένης.

Ἀπὸ τότε ὁ καλὸς ἤρχισε νὰ ζῇ καθὼς χρειάζεται· ἐνδύθηκε χρυσᾷ φορέματα καὶ χρυσᾷ ἄρματα, ἀγόρασε λειμονοπερίβολα καὶ παλάτια, ἄλλο εἰς τὸν Δαμαλᾶν, ἄλλο εἰς τὴν Ἀπάθειαν, ἄλλο εἰς τὴν Κατάραν καὶ ἄλλο εἰς τὸ Ἀνάθεμα, καὶ ὅλοι τὸν ἐμακάριζαν καὶ τὸν ἐζήλευαν. Ὁ προεστὸς ἦλθε καὶ τὸν παρεκάλεσέ νὰ γίνῃ γαμβρός τοῦ, καὶ ὁ Δαμαλᾶς τὸν ἐκλεξε προεστόν. Οἱ χρόνοι ἐπερνοῦσαν, καὶ ὁ κτίστης ἦτον μέγας καὶ πολὺς, καὶ ὁ κόσμος εἶχε νὰ κάμνῃ μὲ τὰ πλούτη τοῦ καὶ μὲ τὴν ἀσωτίαν τοῦ.

Μίαν ἡμέραν, — ἦτον Χριστούγεννα, — ἐβγῆκεν ἀπὸ τὸν Δαμαλᾶν, χωρὶς νὰ εἰπῇ ποῦ πηγαίνει. Ἐπῆγε νὰ πάρῃ φλωρία ἀπὸ τὸν ἀνεξάντλητον πίθον τοῦ. Ἐπῆγε, καὶ δὲν ἐπέστρεψε πλέον. Οἱ βοσκοὶ ὅπου εἶχαν τὰ πρόβατά των εἰς τὸ βουνόν, διηγήθησαν ἔπειτα ὅτι τὸν εἶδαν ἐν ᾧ ἐπερνοῦσε τὸ γεφύρι. Ὅτι μεγάλη ἀνεμοζάλη εἶχε σηκωθῇ, καὶ ὁ οὐρανὸς ἔγινε πίσσα, καὶ ὁ ἀνεμὸς ἐγαύγιζεν εἰς τοὺς βράχους κ' ἐφυσοῦσεν ὥς νὰ ἤθελε νὰ ξερρίζώσῃ τὸ ὄρος, καὶ ἐπιπταν βροχὴ καὶ χάλαζα καὶ κεραυνοί, ὅπου ἦτον τρομάρα, καὶ μεταξὺ εἰς ταῖς βρονταῖς ὅτι ἤκουσαν μόνον ὥς μεγάλα χάχλانا εἰς τὸν αἶρα, καὶ ὅταν ὁ οὐρανὸς ἐξαστέρευσεν, ὁ προεστὸς δὲν ἦτον πλέον εἰς τὸ γεφύρι, καὶ πούποτε δὲν ἐφαίνετο. Μόνον ὅταν ἐπέρασαν εἰς τὸ μέρος ὅπου τὸν εἶχαν ἰδεῖ, ἡῦραν κομμάτι χαρτὶ μαυρισμένον, μὲ γράμματα ὅπου κἀνεῖς ἀπὸ τοὺς γραμματισμένους τοῦ Δαμαλᾶ, οὔτε ὁ δημοδιδάσκαλος, δὲν ἡμπόρησε ν' ἀναγνώσῃ. Ἡ ἀνεμοζάλη ἐκείνη εἶχε φθάσει καὶ ὥς κάτω εἰς τὸ χωρίον, καὶ κεραυνὸς ἔπεσε καὶ ἐφόνευσεν τὴν γυναῖκα τοῦ Προεστοῦ, καὶ ἔκαυσε τὸ παλάτιόν τοῦ. »

Τὴν μακρὰν ταύτην διήγησιν μᾶς ἔκαμεν ὁ Βάρβα-Θανάσης ἐν ᾧ ἡτοιμάζετο ἡ τράπεζα, εἰς τὸ δεξιὸν χεῖλος τῆς χαράδρας, ὅπου τὸ ἔδαφος εἶναι ὀπωσοῦν ὀμαλώτερον. Τινὲς κυρίαὶ ἔλεγον ὅτι ἔπρεπε νὰ βραχύνωμεν τὸ γεῦμα, προφασιζόμεναι ὅτι τῆς δύσεως τὰ νέφη ὕψοῦντο ἀπειλητικὰ, ἴσως ὅμως καὶ ἔκ τινος ἐνδομύχου ἐπιθυμίας νὰ μὴ μένωσιν νύκτα εἰς τὰ μέρη

ὅπου μαυροφόροι ἔρχονται εἰς ἐπισκέψεις διὰ τῆς ὁπῆς τοῦ κλείθρου. Ἐννοεῖται δὲ ὅτι καθ' ὅλον τὸ γεῦμα ὁ μαυροφόρος οὗτος, καὶ ἡ γέφυρα, καὶ ὁ κτίστης, καὶ οἱ πίθοι οἵτινες εὐρίσκονται ὑπὸ τοὺς λίθους κυλιομένους ἦσαν τὰ διηνεκῇ ἀντικείμενα τῆς εὐφυΐας, τῶν σαρκασμῶν, τῶν λογοπαιγνίων, ἴσως καὶ τοῦ κρυπτοῦ φόβου τῶν διαφόρων συνδαιτυμόνων, κατὰ τὸν ἀτομικὸν χαρακτῆρα ἐκάστου.

Οὕτω παρετάθη ἡ εὐωχία ἐπὶ μακρὸν, καὶ ἡ νύξ ἐπλησίαζε. Καὶ ἐπιθύμουν μὲν πρὸ πολλοῦ αἰ πλείσται τῶν κυριῶν ν' ἀναχωρήσωμεν· ἀλλὰ φοβούμεναι τὸ δίζυγον πῦρ τῶν εἰρωνειῶν, τὸ ὑποδεχόμενον πᾶσαν τοιαύτην πρότασιν, δὲν ἐτόλμων εἰμὴ πλαγίας τινὰς νύξεις. Τέλος ἡ Κυρία Ἀγγελικὴ, ἥτις ἦτον ἀνωτέρα πάσης ὑπονοίας φόβου παιδαριώδους, λαβοῦσα μετ' ἀποφάσεως τὸν λόγον·

— Δὲν νομίζετε, εἶπεν, ὅτι εἶναι τέλος καιρὸς ν' ἀφήσωμεν τὸν οἰκοδεσπότην εἰς τὴν ἡσυχίαν του; Τὴν ἡμέραν δὲν εἶχομεν ἀνάγκην νὰ τὸν ψηφῶμεν· εἴμεθα ἐντὸς τοῦ δικαιώματός μας. Ἡ νύξ ὅμως εἶναι τῆς ἰδιαιτέρας δικαιοδοσίας τοῦ Διαβόλου.

— Ἀ! ἀναφέρετε ἀκόμη τὸν Διάβολον, κυρία μου! εἶπεν ὁ γνωστὸς ἐκεῖνος ἐπὶ ψυχρολογίᾳ συνοδοιπὸρος. Ὁ Διάβολος ἀπώλεσε τὴν ἐξουσίαν του, ὁ Διάβολος ἐξεθρονίσθη ἀφ' ὅτου τῆς ἐπικρατείας του ἔλαβον οἱ ἄγγελοι κατοχὴν.

— Ἐστω, ἀπεκρίθη ἡ Ἀγγελικὴ, ὅτι δὲν θὰ μᾶς ἀναρπάσῃ ἀπὸ τὴν γέφυράν ταύτην ὡς τὸν κτίστην αὐτῆς· ἔχει ὅμως πολλοὺς πόδας, καθὼς ἤκουσα ἐδῶ τινὰ λέγοντα, καὶ τίποτε δὲν τὸν ἐμποδίζει νὰ μᾶς κυλίσῃ, ὅταν καταβαίνωμεν, κατὰ τῶν φοβερῶν αὐτῶν κρημνῶν, ὅπου μὴ ἐλπίζετε νὰ εὑρετε καὶ δεύτερον πίθον φλωρίων. Θέλει ἔχει φυσικώτατον σύμμαχον τὴν ἀπερισκεψίαν ἡμῶν ὅτι ἐνυκτώθημεν εἰς τοιοῦτους ὁρόμους. Σᾶς βεβαιῶ ὅτι καμμίαν ὁρεξιν δὲν ἔχω τοιοῦτου θανάτου, καὶ ἐγὼ ὑπάγω ν' ἀναβῶ εἰς τὴν ἡμίονόν μου.

Καὶ, ὡς πάντοτε συμβαίνει εἰς τῶν ἀνθρώπων τὰ πλήθη, ὅπου ὁ δραστηριώτερος καὶ θαρράλεώτερος ἀναλαμβάνει αὐτομάτως τὴν ἐξουσίαν ἐπὶ τῶν ἄλλων, ὅλοι ἠγέρθησαν ν' ἀκολουθήσωσι τὸ παράδειγμα τῆς Ἀγγελικῆς, καὶ τόσῳ προθυμότερον καθ' ὅσον πρὸς δυσμὰς εἶχεν ἀρχίσει ν' ἀστράπτῃ. Ἐξαίφνης ὅμως ἄσμα ἠκούσθη ἐκ τῆς ἀντιπέραν πλευρᾶς τῆς χαράδρας, τὸ ἄσμα τοῦ παράφρονος! Καὶ οἱ μὲν ὑπηρέται ἡμῶν, ἀκούσαντες τὰς πρωϊνάς μου περὶ αὐτοῦ παραγγελίας, ἀπέσχον διόλου τοῦ νὰ τὸν ἐνοχλήσωσιν. Ἡ δὲ Ἀγγελικὴ, ἐλθοῦσα πρὸς με, καὶ λαβοῦσά με ἐκ τῆς χειρὸς, μοὶ ἔδειξε σιωπῶσα τὸ μέρος ὅθεν ἐξήρχετο ἡ φωνή, καὶ ἔμεινε προσέχουσα ἀτενῶς εἰς τὸ ἄσμά του, τὴν δὲ χεῖρά της ἡσθανόμην ἐλαφρῶς τρέμουσαν εἰς τὴν ἐδικήν μου.

— Βλέπετε πῶς μὲ παρακολουθεῖ ὁ ἄθλιος, τῇ ἐπιθύρῃσιν μεταξὺ

δύω στροφῶν. Σχίζεται ἡ καρδιά μου, ὅταν ἀναλογίζομαι ὅτι πρέπει νὰ τὸν ἀφήσω.

— Νὰ ὑπάγωμεν νὰ τὸν ἰδῶμεν, νὰ τὸν ὁμιλήσωμεν, μοὶ ἀπεκρίθη ταπεινῇ τῇ φωνῇ.

— Ἄν, ὑπέλαβον, ἔχετε τὴν γενναιότητα νὰ διαβῇτε τὴν γέφυραν.

— Τὴν διαβαίνω, ἀπάντησε μετ' ἀποφάσεως.

Βλέπων δὲ ὅτι ἐπέμενε, τῇ ἔδωκα τὴν χεῖρα ὅταν ὁ δυστυχὴς παράφρων ἔψαλλε τὴν τελευταίαν τοῦ στροφῆν ἐκ δευτέρου, διὰ νὰ τὴν φέρω ὑπεράνω τοῦ βαράθρου· ὁ δὲ σύζυγός της τὴν ἐκράτει ἐκ τῆς ἄλλης χειρὸς, διότι ἔνεκα τῶν νεφῶν ἐπυκνοῦτο ἤδη τὸ σκότος. Ἀλλὰ κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἤστραψε λαμπρῶς, καὶ ἐφώτισεν ἡμᾶς κατὰ πρόσωπον, ἐν ᾧ ἐθέτομεν τὸν πόδα ἐπὶ τῆς γεφύρας. Εἰς τὴν ἀκαριαίαν ὁμῶς λάμψιν εἶδομεν καὶ ἡμεῖς κατέναντι ἡμῶν ἐπὶ ὑψηλοῦ βράχου ἱστάμενον τὸν παράφρονα· ἡ δ' αἰφνιδικὰ αὕτη ὄψις καὶ ἡ σφοδρότης τῆς λάμπειος κατέπληξαν τὴν Ἀγγελικὴν, ἥτις, ἀντὶ νὰ προχωρήσῃ, ὠπισθοδρόμησεν ἐξ ἐναντίας ἐν βῆμα, καὶ ἀπέσυρε καὶ ἐμέ.

Ἀμέσως δὲ τὴν πρώτην ἀστραπὴν διεδέχθη δευτέρα· καὶ εἰς αὐτῆς τὸ φῶς εἶδαμεν τὸν δυστυχῆ ψάλτην εἰς τὴν αὐτὴν μὲν ἀκόμη θέσιν ἱστάμενον, ἀλλ' ἔχοντα τεταμένας τὰς δύο χεῖρας, ὡς ἂν μᾶς ἐκάλει, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ μοὶ ἐφάνησαν εὐρέως τεταμένοι καὶ σπινθηροβολοῦντες. Ἀμέσως δὲ σχεδὸν τὸν ἠκούσαμεν ἀρχίζοντα πάλιν τὸ ᾄσμα του, ἀλλὰ κατὰ τρόπον παράδοξον καὶ διακεκομμένως, ὡς ἂν κατέδαλλεν αὐτὸν ἡ συγκίνησις, ἢ ὡς ἂν αὐτοσχεδίαζε. Καὶ τῷ ὄντι τὴν στροφὴν ἣν ἔψαλλε δὲν εἶχον ἀκούσει πρὶν· καὶ ἐπειδὴ, ὡς ὅλας, τὴν ἐπανέλαβε δις, ἐδυνήθη νὰ τὴν ἀπομνημονεύσω. Ἐλεγε δέ·

Φύσις, ὡς ἐθήλασα,
νέος ὦν, τὸ γάλα σου,
 πάλιν Σὲ ποθῶ.
Νὰ μ' ἀνοίξης ἐρχομαι,
μῆτερ, τὰς ἀγκάλας σου,
 καὶ νὰ κοιμηθῶ.

Μόλις δ' ἐτελείωσε, καὶ ἠκούσαμεν μεγάλην κραυγὴν, καὶ, ὡς κατ' ἀρχὰς μοὶ ἐφάνη, τὴν λέξιν Ἀγγελικὴ! ἴσως ὁμῶς μᾶλλον ἐπὶ κλησιν εἰς τὸν ἄγγελον, τὸν φύλακα τῶν ψυχῶν, καὶ τρίτη ἀστραπὴ μᾶς ἔδειξε θέαμα φρικτὸν, τὸν δυστυχῆ φερόμενον κατὰ τῶν κρημνῶν, ὀλισθήσαντα, ὡς ὑπεθέσαμεν, ἐν τῇ ὁρμῇ τῆς χειρονομίας του. Ὡς δ' ἐσθέσθη ἡ ἀστραπὴ, βαρὺς δοῦπος ἀντήχησεν ἀπὸ τῆς ἀθύσσου, καὶ συγχρόνως ἡ Ἀγγελικὴ καὶ αἱ ἄλλαι κυρίαι ἐξέπεμψαν φρίκης κραυγὴν. Ἡμεῖς δὲ ἄψαντες ἐν τῷ ᾄμα τὰς δᾶδας, κατέβημεν μετὰ μεγίστης δυσχερείας καὶ μετὰ

πολλῶν τῶν κινδύνων εἰς τὸν πυθμένα, καὶ ἔχεϊ, — θέαμα ὀδυνηρόν! — εὗρομεν τὸν ἄθλιον ἄπνουν καὶ συντετριμμένον, καὶ μόλις μετὰ μακροῦς ἀγῶνας κατωρθώσαμεν νὰ τὸν ἀναβιβάσωμεν, ἐπ' ἐλπίδι, ἀλλὰ φεῦ! ἀποβάση ματαία, τοῦ ν' ἀναζωπυρήσωμεν διὰ πάσης θεραπείας, ἂν εὐρίσκομεν ἔτι ἐν αὐτῷ ἔσχατόν τινα σπινθῆρα ζωῆς. Ἀπετέλεσε δὲ ἡ πελιδὸνὴ καὶ καθημαγμένη ὄψις τοῦ ταλαιπώρου νεκροῦ φοβεράν ἐντύπωσιν, ἰδίως εἰς τὰς κυρίας, καὶ ἡ Ἀγγελικὴ μάλιστα, ἡ πάντοτε πρὸς πάντα τοσοῦτον ἀτρόμητος, ἴσως διότι ἐξ ὧσων τις εἶπεν εἶχεν ἀρχίσει ἐνδιαφερομένη ὑπὲρ αὐτοῦ, ἅμα τὸν εἶδεν ἐμπρὸς τῆς κείμενον, τὸν ἠτένισε μὲν πρῶτον βωδῇ, ἔπειτα δὲ, ὡς ὑφ' ἡλεκτρικοῦ σπινθῆρος πληγεῖσα, ἔπεσεν ἐμβρόντητος εἰς λειποθυμίαν τοσοῦτον σφοδράν, ὥστε πολὺς καιρὸς ἐχρειάσθη πρὶν διὰ παντοίων τρόπων τὴν ζωογονήσωμεν. Καὶ τότε δ' ἔτι εἶχε νεκρᾶς ὠχρότητα, καὶ οἱ πόδες τῆς ἔτρεμον, ὥστε μόλις κατωρθώσαμεν νὰ τὴν ἐπιβιβάσωμεν εἰς τὴν ἡμίονον, καὶ ὁ Βάρβα-Θανάσης μετὰ δύο ἄλλων συντρόφων του ἐπεφορτίσθησαν νὰ τὴν ἐπιμελῶνται. Ἐχοντες δὲ τὰς δᾶδας ὁδηγοὺς, ἤρχισαμεν τὴν κατάβασιν, ἣν καθίστων λίαν δυσχερῇ αἱ ἀποφράδες περιστάσεις ἐκεῖναι, καὶ ἔτι δυσχερεστέραν ἢ μετ' ὀλίγων ἐπελθοῦσα βροχή. Τέλος δὲ, ἀφ' οὗ, κακῶς ἔχοντες, καὶ ἐν βαθείᾳ διακείμενοι ἀθυμία, ἐφθάσαμεν εἰς τὸ παραθαλάσσιον, τὸν μὲν νεκρὸν παρεδώκαμεν νὰ ταφῇ εἰς τοῦ λιμένος τὴν ἐκκλησίαν, ἡμεῖς δὲ κατηφεῖς καὶ σιγῶντες, καὶ ἐμφρόντιδες περὶ τῆς υἰείας τῶν κυριῶν, αἵτινες κακῶς εἶχον καὶ ἐκ τῆς ταραχῆς καὶ ἐκ τῆς ὁδοιπορίας, ἐπέβημεν εἰς τὰς λέμβους καὶ ἀπήλθομεν εἰς τὸ ἀτμόπλουν, ἀπάραν σχεδὸν ἀμέσως, διότι μόνον ἡμᾶς περιέμενε. Καὶ ἡ μὲν βροχὴ εἶχε παύσει, ἀλλὰ, τὸ χειρότερον διὰ τοὺς πλείοντας, τὴν διεδέχθη ἄνεμος, ὥστε πάντες ὑπεφέρομεν, ἡμεῖς μὲν οἱ ἄνδρες μένοντες ἐπὶ τοῦ καταστρώματος, καὶ ζητοῦντες παρὰ τοῦ ἀέρος κατεύνασιν τῆς ναυτίας, αἱ δὲ κυρίαι ἐν τοῖς θαλάμοις, ζητοῦσαι παρὰ τοῦ ὕπνου λήθην τοῦ δυσαρέστου των πλοῦ, καὶ τῆς προηγηθείσης θλιβερᾶς ἐκείνης σκηνῆς.

Οὕτως ἐντὸς τεσσάρων ὥρῶν, αἵτινες μᾶς ἐφάνησαν τεσσαράκοντα ἐφθάσαμεν εἰς τὸν Πειραιᾶ περὶ τὴν δευτέραν μετὰ τὸ μεσονύκτιον, καὶ ἐπερατώθη ὑπὸ λίαν ἀπαισίους οἰωνοὺς ἢ ἐκδρομῇ, ἥτις φαιδρότατα εἶχεν ἀρχίσει.

Ἀλλ' ἴσως τις τῶν ἥττον ἐνδιαφερομένων εἰς τόπων περιγραφᾶς ἢ εἰς ἀνθρώπων ἥθη καὶ ἔργα, ἐπιθυμεῖ νὰ ἐξερευνήσῃ, εἰς συμπλήρωσιν τῶν περὶ ἐκδρομῶν ὁδηγιῶν τούτων, ἂν τὴν ἐν τῇ διημέρῳ ὁδοιπορίᾳ τόσον ταχέως συνδεθεῖσαν σχέσιν μετὰ τῆς Κυρίας Ἀγγελικῆς διέκοψεν ἀμέσως καὶ ἐντελῶς ἢ εἰς Ἀθήνας ἐπάνοδος, ἢ ἂν ἐξηκολούθησα καλλιεργῶν αὐ-

τήν. Τὴν περιέργειαν τοῦ κυρίου τούτου οὐδεμίαν ἔχω δυσκολίαν νὰ εὐχαριστήσω.

Ἡ ἐπάνοδος ἡμῶν ἀπὸ τῆς γεφύρας ἦτον θλιβερά καὶ ἐπίπονος, καὶ ἕκαστος ἐν τῷ σκότει ἦν ἠναγκασμένος νὰ φροντίζῃ ποῦ καὶ πῶς πατεῖ. Ἀλλως τε αἱ κυρίαι, καὶ μάλιστα ἡ Ἀγγελικὴ, ἦσαν ἠνωχλημέναι, ὥστε καιρὸς συνδιαλέξεων δὲν ἦτον τότε. Ἐντὸς τοῦ ἀτμοπλόου, καὶ κατὰ τὸν θόρυβον τῆς ἀποβάσεως ἐν βαθείᾳ νυκτὶ καὶ ἐν τρικυμίᾳ, δὲν εἶδα οὔτε τὴν Ἀγγελικὴν οὔτε ἄλλην τινὰ ἐκ τῶν κυριῶν μεθ' ὧν συνέπλεον. Τὴν ἐπαύριον τῆς ἀφίξεως ἡμῶν δὲν ἀρνοῦμαι ὅτι μετέβην εἰς τῆς Κυρίας Ἀγγελικῆς (καὶ νομίζω ὅτι, οὕτω πράττων, ἐξεπλήρουν ἀπαραίτητον καθῆκον τῆς ἀπλουστάτης εὐγενείας) νὰ ἐρωτήσω περὶ τῆς υἱείας της, διότι εἶπον ὅτι τὴν προτεραίαν εἶχεν ἀσθενήσει. Ἀλλ' ἔμαθον ὅτι ἐξηκολούθει πάσχουσα, καὶ δὲν ἠμπόρεσα νὰ τὴν ἰδῶ. Μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐπανελθὼν, ἔλαβον τὴν αὐτὴν ἀπόκρισιν, ἣτις μὲ ἀπεθάρρυνεν. Ὅτε δὲ μετὰ εἴκοσιν ἡμέρας ἐπανελάβον καὶ τρίτον τὴν αὐτὴν ἀπόπειραν, εἰ καὶ ὁ σύζυγος τῆς Ἀγγελικῆς, μικρὰν ἔχων μετ' ἐμοῦ γνωριμίαν, δὲν ἐνέκρινε νὰ μοὶ ἀποδώσῃ τὴν ἐπίσκεψίν μου, ἐπληροφορήθην ὅτι ἀμφότεροι εἶχον ἀναχωρήσει, καὶ ὥς ὁ νέος ἐνοικιαστὴς τῆς οἰκίας ἐνόμιζεν, εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν· καὶ ἔκτοτε πλέον οὐδὲ λόγον εἶχον ὅπως ἐρευνήσω, οὐδὲ τρόπον ὅπως μάθω τι περὶ αὐτῆς.

Περίεργον δὲ εἶναι πῶς ἀλληλουχοῦνται αἱ ἀνθρώπιναι τύχαι καὶ περιστάσεις! Εἰς φύλλον τοῦ χαρτοφυλακίου μου πολὺ ἀπέχον ἐκείνου ἐφ' οὗ εἶχον χαράξει τὰς περὶ Πόρον σημειώσεις μου, εὗρίσκω γραμμὰς τινὰς αἵτινες ἔχουσι σχέσιν ἄμεσον πρὸς αὐτάς.

Ἐτη τρία εἶχον παρέλθει ἀπὸ τῆς ἐκδρομῆς ἐκείνης, ὅταν, ἐπανερχόμενος ἐξ Ἀγγλίας, διέβην διὰ τινος τῶν Γερμανικῶν μεγαλοπόλεων, ἥς ἐπίτηδες ἀποσιωπῶ τὸ ὄνομα, καὶ διέμεινα εἰς αὐτὴν ἡμέρας τινάς. Ἀκούσας δ' ὅτι ἐν αὐτῇ ὑπάρχει φρενοκομεῖον ἐπίσημον, ἐν τῶν ἄριστα ἐν Εὐρώπῃ ὀργανισμένων, ἀνεμνήσθην τῆς τραγικῆς τοῦ Πόρου σκηνῆς, καὶ πάντοτε μετὰ θλίψεως ἀναλογιζόμενος τὴν παρ' ἡμῖν ἐγκατάλειψιν τῶν ἀξιοδακρύτων ἐκείνων ἀνθρωπίνων ὄντων, αἵτινα ἐπιζῶσιν εἰς τῆς ὑπάρξεώς των τὸ εὐγενέστερον μέρος, ἠθέλησα νὰ ἐπισκεφθῶ τὸ κατὰστημα. Ἡ τάξις αὐτοῦ, ἡ πανταχοῦ ἐπαυγάζουσα νουνεχῆς πρόνοια καὶ φιλάδελφος ἐπιμέλεια, ἐνέπλησαν τὴν καρδίαν μου εὐγνωμοσύνης ἐν ὀνόματι τῆς πασχούσης ἀνθρωπότητος πρὸς τοὺς εὐγενεῖς αὐτῆς διοικητάς. Ὅτε δ' ἐξέφραζον αὐτὴν θερμῶς πρὸς τὸν ξεναγοῦντά με, καὶ συγγνώμην αἰτῶν δι' ἃς τῷ ἐζήτουν λεπτολόγους πληροφορίας, τῷ εἶπον ὅτι συνέλεγον αὐτάς ἐπ' ἐλπίδι ὅτι ἴσως ποτὲ χρησιμεύσωσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα, πρὸς σύστασιν καταστήματος κατὰ τὸ ἄριστον παράδειγμα ὃ ἐσπούδαζον.

— Εἴσθε Ἕλληνας; μοι εἶπεν. Ἄ! τότε ἐπιτρέψατέ με νὰ σᾶς ὁδηγήσω εἰς μέρος ὅπου ἴσως εὕρητε καί τι δυνάμενον ἰδιαιτέρως νὰ ἐνδιαφέρῃ ὑμᾶς.

Καὶ μ' ἔφερεν εἰς μικρὸν, ἀλλὰ καθαρώτατον καὶ εὐάρεστον δωμάτιον, ἔχον ἄποψιν εἰς σκιερὸν κῆπον. Ἐν αὐτῷ, ὅτε εἰσῆλθομεν, εἶδομεν γυναῖκα νέαν, ὡς ἐφαίνετο, καὶ ἰσχνήν, ἥτις κύκλῳ περὶ τὸ δωμάτιον φερόμενή, περιστρέφεν εἰς τὸν αἶρα τὸν δάκτυλον τῆς δεξιᾶς χειρὸς, καὶ ἐμμεῖτο διὰ τοῦ στόματος τὸν βόμβον πετιῶντος ἐντόμου.

— Ἡ δυστυχὴς γυνή, μοι εἶπεν ὁ ἐπιστάτης ταπεινῇ τῇ φωνῇ. Ἴδοὺ ἡ ἐνασχόλησις ὅλης τῆς ἡμέρας της. Φρονεῖ ὅτι εἶναι μέλισσα. Ἄν δὲν ἀπατῶμαι, κατάγεται ἐξ Ἑλλάδος.

Ὅταν δ' αὕτη, στραφεῖσα πέριξ τοῦ δωματίου, ἔφθασεν ἀπέναντί μου, ἔμεινα ὡς ἐμβρόντητος, ὅλον μου τὸ αἶμα συνεστάλη εἰς τὴν καρδίαν μου, καὶ λαβὼν αὐτὴν βιαίως ἐκ τῶν οὐῶν χειρῶν.

— Ἡ Ἀγγελικὴ! ἀνέκραξα. ὦ θεέ μου! Ἐδὼ ἡ Ἀγγελικὴ!

Καὶ τὰ δάκρυά μου ἔτρεξαν ποταμηδόν, καὶ τοὺς πόδας μου αἰσθανθεὶς ἰσχυρῶς κλονουμένους, ἐρρίφθην εἰς τὸ ἀνακλιντήριον.

Ἐμεινε δὲ καὶ ἐκεῖνη ὡς ἀπολελιθωμένη, καὶ μὲ ἠτένιζεν ἔχουσα εὐρέως τεταμένους τοὺς ὀφθαλμοὺς, ὡς ἂν τῇ εἶχεν ἐπιφανῇ φάντασμα, οὗ δὲν ἐνόει τὴν παρουσίαν. Καὶ διετῆρει μὲν τὰ ἴχνη τῆς ἀρχαίας της καλλονῆς, καὶ τῶν χαρακτήρων της τὴν ἐξάίσιον ἁρμονίαν, ἀλλ' ἡ ὠχρότης της ἦτον ὡς νεκρᾶς, καὶ αἱ νεανικαὶ καὶ ἄλλοτε θάλλουσαι παρειαί της εἶχον πέσει καὶ μαρανθῇ, καὶ οἱ μεγάλοι καὶ ἐκφραστικοὶ ὀφθαλμοὶ της εἶχον ἀπολέσει τὴν μυχίαν ἐκεῖνην λάμψιν τῆς νοημοσύνης, ἥτις ἀπετέλει τὸ μέγιστον αὐτῶν θέλγητρον, καὶ ἐρρίπτον ἤδη μόνον ἐκ διαλειμμάτων ἀστραπὰς πυρετώδεις.

Ἀφ' οὗ δ' ἐπὶ τινὰς στιγμὰς μ' ἐθεώρησε, μειδιάσασα λυπηρῶς, καὶ κλονίσασα τὴν κεφαλὴν της, ἤρχισε νὰ ψάλλῃ κατὰ τὸν γνωστὸν μοι ἦχον, ἀλλὰ βραδέως, καὶ μὲ πένθιμον τόνον φωνῆς, τὴν ἐξῆς στροφὴν·

Κύκνος χιονόπτερος,
ν' ἀναβῶ ἠθέλησα
εἰς τὸν οὐρανόν,
πλὴν χρυσῇ μ' ἐκέντησε
κεκρυμμένη μέλισσα,
κ' ἔπεσα θανών.

Ἀφ' οὗ δ' ἐτελείωσε, πλησιάσασα εἰς ἐμὲ μετὰ σχημάτων ὧν ἡ ζωηρότης ἠϋξανε βαθμηδόν·

— Σὲ γνωρίζω, μὲ εἶπεν. Ἐρχεσαι ἀπὸ τὸν Πόρον. ὦ! ἰδὲ τί ὁρο-

σερὰ, τί ώραῖα τὰ δάση! Αἰσθάνεσαι πῶς τὰ ἄνθη μοσχοβολοῦν; Μὴ τὰ πλησιάσης! Εἰς αὐτὰ κάθηται κεκρυμμένη μέλισσα.

Καὶ ἤρχισε πάλιν διὰ τῶν χειλέων μιμουμένη τῆς μελίσσης τὸν βόμβον.

— Ἡξεύρεις, ἐξηκολούθησε, ποία εἶναι ἡ μέλισσα; Ἡ μέλισσα, ἡξεύρεις; εἶμαι ἐγώ. Μοὶ τὸ ἔλεγεν ἐκεῖνος ἐν ᾧ ἐπιπτε. Τίς σέ εἶπεν ὅτι ἐγὼ τὸν ἐρρίψα; Ἐκεῖ ἴσταται εἰς τὰς βροντάς καὶ εἰς τὰς ἀστραπάς. Ὡλισθησεν εἰς τὰς πέτρας καὶ ἔπτε. Τίς σέ εἶπεν ὅτι τὸν ἐρρίψα; Ὁ Διάβολος σέ τὸ εἶπεν. Ἀκούεις τί φωνάζει ἀπὸ τὰ σπλάγχνα τοῦ βαράθρου; Ἀκούεις ἀπὸ τὸ βάθος τῆς νυκτὸς τί φωνάζει; Κατάρρα, φωνάζει, κατάρρα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς μου, κατάρρα! κατάρρα!

Καὶ εἰς τὸν ἀνώτατον τῆς μανίας παροξυσμὸν ἐρρίφθη βιαίως εἰς τὸ ἀνακλιντήριον, ἐβύθισε τὴν κεφαλὴν της εἰς τὰ προσκεφάλαια, καὶ ἤρχισε νὰ κλαίῃ μεγαλοφώνως, μέχρις οὗ τέλος γενικὸς σπασμὸς ἔσεισεν ὅλον τὸ σῶμά της, καὶ ἔπεσεν ἀναίσθητος κατὰ γῆς.

Τότε ὁ ἐπιστάτης ἐκάλεσε μίαν τῶν νοσοκόμων, καὶ παραδοὺς τὴν ἀσθενῆ εἰς τὴν ἐμπειρον αὐτῆς ἐπιμέλειαν, μοὶ εἶπεν ὅτι, ἐπειδὴ ἡ παρουσία μου τοσοῦτον πῆν ἐκλόνισεν, εἶναι ἐπικίνδυνον δι' αὐτὴν νὰ μείνωμεν περισσότερον, καὶ ἐθεώρει τὸ ἐπελθὼν αὐτῇ σύμπτωμα ὡς κρίσιν, περὶ ἧς δὲν ἐδύνατο νὰ προῖδῃ πῶς ἔμελλε νὰ λυθῇ. Μοὶ ἐπέτρεψεν ὅμως, ἂν ἐπεθύμουν, νὰ τὴν ἐπισκέπτωμαι καθ' ἐκάστην.

Ἀφ' οὗ δ' ἐξήλθομεν, μοὶ διηγήθη ὅτι πρὸ δύο ἐτῶν εἶχε κομίσει τὴν νέαν ταύτην γυναῖκα ὁ σύζυγός της ἐνταῦθα, ὅτι πολὺν χρόνον ἔμεινε πλησίον της περιποιούμενος αὐτὴν μετὰ πολλῆς προσπαθείας· ἀφ' οὗ ὅμως τὴν εἶδεν ἀνίατον, ὅτι ἀφῆκεν ὅλην τὴν προικὰ της εἰς τὸ κατὰστημα, ὅπως ἐκ τοῦ εἰσοδήματος αὐτῆς ἔχῃ πᾶσαν τὴν ἀναγκαίαν θεραπείαν ἐν ὅσῳ ζῇ, καὶ ἀνεχώρησε. Προσέθηκε δ' ὁ ἐπιστάτης, ὅτι ἔκτοτε δι' ἀόχνου καὶ προσφόρου ἐπιμελείας εἰ καὶ οὐδὲν κατώρθωσαν ὡς πρὸς τὴν τελικὴν αὐτῆς ἱάσιν, πολὺ ὅμως τὴν ἐπράυνον, καὶ πρὸ πολλοῦ δὲν τῇ εἶχε ἐπέλθει τοιοῦτος παροξυσμὸς, ὅστις, καθ' ἃ πολλάκις παρατηρήθη, δύναται μὲν ἐπιτεινόμενος ν' ἀποβῇ ὀλέθριος, εἶναι ὅμως ἐνίοτε καὶ οἰωνὸς αἰφνηδίας ἀναρρώσεως.

Ἡ ἐντύπωσις ἣν ἡ σκηνὴ αὕτη ἀπετέλεσεν ἐπ' ἐμὲ ὑπῆρξε φοβερά, καὶ ἀναχωρῶν τοῦ φρενοκομείου ἡρώτων ἑμαυτὸν ἂν κακὸς ἐφιάλτης δὲν ἐκάθησεν ἐπ' ἐμὲ, καὶ μοὶ παρέστησε τὸ οἰκτρὸν ἐκεῖνο θέαμα τῆς γυναικὸς ἣν ἄλλοτε εἶχον γνωρίσει ἐν τῇ ἀκμῇ τοῦ κάλλους καὶ τῆς νεότητος, φαιδρὰν ὡς πτηνὸν, πλήρη εὐφυΐας καὶ χάριτος. Τὴν νύκτα ὅλην δὲν ἔκλεισα ὀφθαλμὸν, καὶ τὴν ἐπαύριον ἀπὸ πρωΐας ἐπανῆλθον εἰς τὸ κατὰστημα, ὅπου μετ' ἀπελπισίας ἔμαθον ὅτι ἡ Ἀγγελικὴ δὲν εἶχε συνέλθει εἰσέτι ἀπὸ τῆς βαρείας ἐκείνης ἀσθενείας, καὶ ὅτι οἱ ἱατροὶ εἶχον μεγάλην ἀνησυχίαν

περὶ τῆς ζωῆς της. Ἰδὼν δὲ ὁ Κύριος Διευθυντῆς τοῦ Φρενοκομείου πόσον ἐνδιαφέρομαι ὑπὲρ αὐτῆς, μοὶ ἐπέτρεψε κατὰ τὰς κρισίμους τυχύ-
τας στιγμὰς νὰ μὴ τὴν ἐγκαταλείψω, καὶ μετὰ φιλανθρώπου συγκατα-
βάσεως μοὶ παρέχώρησε δωμάτιον τῆς κατοικίας του, ὅπως διαμείνω ἐν
τῷ καταστήματι ἐν ὧν διήρκει ἡ ἐπικίνδυνος θέσις της.

Δυστυχῶς ὁμῶς αὕτη παρετείνετο, καὶ ἐδεινοῦτο ὁσημέραι. Αἱ δυνά-
μεις της ἡλαττοῦντο, ἐν ᾧ ὁ πυρετὸς ἠϋζανε, καὶ οὐδὲ πρὸς στιγμὴν συν-
ήρχετο ἐκ τῆς ἀλλοφροσύνης της, ἀλλ' ὅτε μὲν τῇ ἐπανήρχετο εἰς τὴν
φαντασίαν ὅτι μετεβλήθη εἰς μέλισσαν, καὶ ἤρχιζε τὸν παράδοξον ἐκεῖνον
συριγμὸν, ὅστις συνήθως ἀπέληγεν εἰς σπασμοὺς νευρικοὺς, ὅτε δὲ ἐγίνετο
ἐμμανὴς, καὶ ἔκραζεν ἄτοπα καὶ ἀσυνάρτητα Γερμανιστὶ ἢ Ἑλληνιστὶ,
καὶ ἄλλοτε ἔμενεν ἐπὶ ὥρας ὀλοκλήρους ἐν πλήρει ἀναισθησίᾳ.

Οὕτω παρῆλθον τρεῖς ὅλαι ἡμέραι ἄνευ τινὸς διαλείψεως τῶν φοβερῶν
αὐτῶν συμπτωμάτων. Κατὰ δὲ τὸ μεσονύκτιον τῆς τρίτης, ἀφ' οὗ μετὰ
βίαιον παροξυσμὸν τῇ ἐπῆλθεν ἡ ὕφεσις ἐκεῖνη, ἥτις ἦτον κατάστασις
μεταξὺ ζωῆς καὶ θανάτου, μᾶλλον νάρκη ἢ λειποθυμία παρὰ ὕπνος, ἡ μὲν
νοσοκόμος, ἀπαυδῆσασα, ἐκοιμᾶτο ἐν τῇ γωνίᾳ τοῦ δωματίου, ἐγὼ δὲ,
παρὰ τὴν ἀσθενῆ καθήμενος, ἐκράτουν τὰς χεῖράς της, καὶ μυστικῶς προσ-
ευχόμενος, τὰ ἔβρεχον δι' ἀφθόνων δακρύων. Αἰφνης ἀφῆκε βαθὺν καὶ
μακρὸν στεναγμὸν, τὸν πρῶτον, ὃν ἤκουσα ἐξελθόντα τοῦ στήθους της,
ἀφ' οὗ τὴν εἶδα εἰς τὴν ἀξιοθρήνητον ἐκείνην κατάστασιν, καὶ στηρίξασα
τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπ' ἐμέ, τοὺς περιέφερεν ἐπὶ τινὰ χρόνον ἐπὶ τοῦ προσ-
ώπου μου, ὡς ἂν ἠρεῦνα τὴν φυσιογνωμίαν μου, καὶ ἐπροσπάθει νὰ τὴν
ἐνθυμηθῇ. Ἐπειτα δὲ, σφίξασα τὴν χεῖρά μου,

— Εἴσθε σεῖς, μοὶ εἶπε μὲ φωνὴν δυσνόητον, βραδεῖαν καὶ συνεχῶς
διακοπτομένην. Σὰς γνωρίζω. Δὲν ἤξεύρω τίς τύχη ἢ τίς ἄγγελος σὰς
ἐπεμψεν εἰς ἐμέ, ἀλλ' ἦλθατε εἰς τὸ χεῖλος τοῦ τάφου μου, νὰ μοὶ φέρετε
φίλου πρόσωπον, καὶ τὴν πνοὴν τῆς Ἑλλάδος... ὦ! εἰπέτε, μοὶ φέρετε,
μοὶ φέρετε καὶ τὴν συγχώρησίν του;

Ἐγὼ δὲ, βλέπων τὰς δυνάμεις της ἐξαντλουμένας εἰς τοὺς ἐναγωνίους
τούτους λόγους, ἐπροσπάθουν παντὶ τρόπῳ νὰ τὴν καθησυχάσω, καὶ τὴν
παρεκάλουν, ἀλλὰ ματαίως, νὰ μὴν ὀμιλῇ.

— Διότι, ἐξηκολούθησεν, — πρέπει νὰ τὸ μάθετε, — ἐγὼ... ἐγὼ εἰμὶ
ἥτις τὸν ἔσυρα εἰς τὸ βάραθρον, ἐγὼ ἥτις τὸν ἐφόνευσα. Μὴ μ' ἐμποδίζετε
νὰ λαλήσω. Τὸ ἤξεύρω, ὀλίγαι μοὶ μένουν στιγμαὶ. Τὸ λογικόν μου
βλέπετε ὅτι ἀνέλαμψε, διότι εἶναι ἡ στιγμή καθ' ἣν ὁ λύχνος θὰ σβύσῃ.
Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ὅτι μοὶ ἐχάρισεν αὐτὴν τὴν στιγμὴν! Δεδοξασμένον τὸ
ὄνομά του ὅτι δὲν ἀποθνήσκω εἰς τὸ σκότος καὶ εἰς τὴν ἔρημον, ὅτι σεῖς
εἴσθε εἰς τὸ προσκεφάλαιόν μου. Ἀφετέ με νὰ σὰς εἰπῶ. Ἦτον νέος
ἐξόχου φύσεως, ἡ καρδιά του ἦτον ὅλη ποίησις, ἡ διάνοιά του ὅλη εὐγέ-

νεια, ἡ ψυχὴ τοῦ ἦτον ὡς κόρης εὐαίσθητος, καὶ ἀγαθὴ καὶ εὐπειστος ὡς παιδίου. Τὸν ἀπῆντησα ἐπὶ τῆς ὁδοῦ μου ἡ ἑλαφρὰ ἐγὼ, καὶ παραγνώρισα τὴν θεῖαν σφραγίδα ἐπὶ τοῦ μετώπου του, καὶ ἀνίκανος νὰ ὑψωθῶ εἰς τὸ ὕψος τῶν αἰσθημάτων του, ἀλλὰ κούφως καὶ φιλαρέσκως τῷ ἐζήτησα τὴν καρδίαν του, ἡ προσφερομένην δὲν τὴν ἀπέβαλον, καὶ τὴν μετεχειρίσθην ὡς παίγνιον, καὶ μετὰ ταῦτα τὴν ἔρριψα, οὐδ' ἀναλογιζομένη καὶ ὅτι κατέστρεφον μίαν ὑπαρξιν, ὅτι ἐγινόμην φονεὺς, φονεὺς ἀνθρώπου ὅστις ἐδικαιοῦτο νὰ μὴ περιμένη κακὸν ἀντὶ τῆς ἀγάπης του. Ὑμεῖς, Κύριε, ... ὑμεῖς, φίλε μου, ... ἔχοντες τὸν τάφον μεταξὺ ἡμῶν, ἐπιτρέψατε νὰ ὀνομαζώμεθα φίλοι. Ὑμεῖς, κατὰ τὴν ἐκδρομὴν ἡμῶν εἰς τὸν Πόρον, τὸ ἐνθυμεῖσθε; μὲ ἠλέγξατε αὐστηρῶς, καὶ μοὶ ἀπηυθύνετε πικρὰς καὶ δικαίας ἐπιτιμήσεις, πρὸς ἃς ἐγὼ ἡ ἄφρων ἐγέλω. Ἀλλὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν αἱ συμβουλαί σας ἔλαβον φοβεράν ἐπικύρωσιν, καὶ ὁ γέλως μου μετεβλήθη εἰς αἱματηρὰ καὶ αἰώνια δάκρυα! Δὲν ἤξευρον τίποτε περὶ τῆς τύχης του, καὶ, ἡ ἀδιάφορος, οὐδ' ἐφρόντισα ποτὲ νὰ ἐρευνήσω περὶ αὐτῆς. Μοὶ ἦτον ἐν τῷ φαιδρῷ οὐρανῷ τῆς νεότητός μου ὁ διάττων ἀστήρ, ὅστις τέρπει πρὸς στιγμὴν τὴν ὄρασιν, χωρὶς νὰ ἐρωτῶμεν πόθεν ἔρχεται καὶ ποῦ ἐσβέσθη· μοὶ ἦτον τὸ ἄνθος ἐφ' οὗ κáθηται ἡ κούφη κόρη τοῦ ἀέρος, καὶ ἅμα τρέπει ἀλλαχοῦ τὴν ἀστατον πτήσιν της. Τὸν ἐγνώρισα εἰς τὴν ἀπαίσιον λάμψιν τῶν ἀστραπῶν, ὅταν ἄπνουν καὶ συντετριμμένον τὸν ἀνέφερον ἀπὸ τοῦ βαράθρου. Τὸν ἐγνώρισα, καὶ τὸ αἷμά μου ἐπάγη εἰς τὰς φλέβας μου, καὶ ὁ νοῦς μου ἐξέστη.

Καὶ ἔπειτα ἀνακαθήσασα, καὶ λαβοῦσα τὴν χεῖρά μου εἰς τὰς ψυχρὰς καὶ τρεμούσας χεῖράς της,

— Ὅταν θὰ ἐπιστρέψῃτε εἰς τὴν Ἑλλάδα, μοὶ εἶπεν, ὑποσχεθῆτε, ὦ! ὑποσχεθῆτέ μοι ὅτι θὰ ὑπάγετε εἰς τὸν Πόρον, καὶ εἰς τὸ Βίδι, ὅπου τὸν ἐνεταφίασαν, ἀνάψατε δι' ἐμὲ κηρίον εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ προσευχήθητε μετὰ ζέσεως, ὡς τώρα σᾶς παρακαλῶ, διὰ νὰ μὲ συγχωρήσῃ, μὴ ἀνταποδίδων μοι κακὸν ἀντὶ κακοῦ, διὰ νὰ μὴ βαρύνῃ ἡ αἰωνία του κατάρρα ἐπ' ἐμὲ, διὰ νὰ μὴ τὸν εὕρω ὅπου ὑπάγω φοβερὸν κατήγορον, ἐπικαλούμενον κατ' ἐμοῦ, ἐκ τοῦ βάθους τῆς ἀβύσσου, εἰς ἣν τὸν ὤθησεν ἡ ἀπελπισία, τοὺς αἰωνίους κεραυνοὺς τῆς θείας δικαιοσύνης. Εἰπέτε τῷ, ὅτι ἔλαβεν ἐκδίκησιν ἡ τις, καὶ ἂν μ' ἐμίσει, ἤθελε τῷ ἀρκέσει, ὅτι ἐτιμωρήθην ἐξ αὐτῆς μου τῆς ἁμαρτίας, ὅτι ἔπιον τὰς τελευταίας σταγόνας τῆς πικρᾶς φιάλης ἣν τὸν ἐπότισα ἐπὶ γῆς, καὶ ὅτι ἀποθνήσκω κράζουσα συγγνώμην! συγγνώμην!

Τὰς τελευταίας δὲ ταύτας λέξεις εἰποῦσα μεγαλοφώνως καὶ μετ' ἐξάφνης, ἔπεσεν εἰς τὰς ἀγκάλας μου διόλου ἐξηντηλημένη, πελιδὸν ὠχρότης ἐχύθη εἰς τὸ πρόσωπόν της, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ της ἐκλείσθησαν. Ἐν ᾧ ὁ ἐπροσπάθουν μετὰ τῆς νοσοκόμου νὰ τὴν ζωογονήσω, ἠνέωξεν ἅπας τοὺς

ὀφθαλμοὺς, ἤτένισε πρὸς τὸν οὐρανὸν διὰ τοῦ παραθύρου, καὶ ἐψιθύρισε τὴν λέξιν « συγγνώμη! » Ἐπειτα δὲ, ἔμεινεν ἀκίνητος, καὶ ὅταν ὁ ἰατρός, κληθεὶς, ἔλαβε τὴν χεῖρά της, εἶπεν·

— Ἡ δυστυχὴς! ἔπαυσαν τὰ βάσανά της!

Περὶ τὸν νὰ εἰπῶ, ὅτι ἅμα ἐπιστρέψας εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐπεχείρησα δευτέραν ἐκδρομὴν εἰς τὸν Πόρον, διὰ νὰ ἐκτελέσω τὴν τελευταίαν ἐντολὴν τῆς θανούσης.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Ρ. ΡΑΓΚΑΒΗΣ.